

T.C

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA

ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Tunç DEMİRCAN

BİREYLERİN MİZOJİNİ DÜZEYLERİ İLE PROBLEMLİ SİBER DAVRANIŞLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

ECENUR TEMELLİ UZUN

İSTANBUL, 2024

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Tunç DEMİRCAN

BİREYLERİN MİZOJİNİ DÜZEYLERİ İLE PROBLEMLİ SİBER DAVRANIŞLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

ECENUR TEMELLİ UZUN
İSTANBUL, 2024

ÖNSÖZ

Bir çevrim içi bilgisayar oyununda, kadın oyuncuların karşılaştığı tutumları inceleyen bir çalışmamızda veri toplamak için birçok kadın ve erkek oyuncuyla görüşme yaptım. Birçok kadın oyuncu karşılaştıkları olumsuz ve ayrımcı tepkiler nedeniyle kadın olduklarını, oyun sırasında çeşitli yöntemlerle saklıyor ya da belli etmemeye çalışıyordu. Kadın katılımcılardan biri bunu kafeye giderken kadınlığımızı saklamaya benzetti. Nasıl kadın olarak kafeye, okula, işe gitmek normal karşılanıyorsa, internette de görünür olmamız normal karşılanmalı, kimliğimizi saklamak zorunda kalmamalıyız demişti.

Mizojinist zihin yapısının işe yaradığını -ya da yarayamadığını- bu örnekte görmüştük. Ataerkil düzen kadını sindirmek, saklamak, “ayak altından çekmek”, potansiyeline ulaşmasını engellemek, güçsüzleştirmek ve erkek otoritesi karşısında susturmak için mizojinist kalıpları ve şiddetin her türlüünü bir araç olarak kullanıyor.

Son yıllarda ise kadına yönelik nefret sadece fark edilmeyen veya psikolojik bir durum olmanın çok ötesinde. Özellikle yalnız ve güçsüz hisseden genç erkekler tarafından ideolojileştirilmiş, evrimin ve bilimsel verilerin taraflı yorumlarıyla desteklenmiş ve örgütlenmiş bir yapıya bürünmüş durumda. Kadına yönelik bu kasıtlı ve bilinçli nefret, internetin bireylere sağladığı korumayla daha tehlikeli sonuçları da beraberinde getiriyor.

Reddit ve 4Chan çoğunlukla dünyadaki kadına karşı nefret içeren gruplara ev sahipliği yaparken, Türkiye’de bireylerin anonimlikleri konusunda rahat hissettiği görece daha az platform var. Yine de geçmişte siber şiddet mağduru olan sayısız kadının sosyal medyaya yansımalarına tanık olduk. Bu durum sadece mağdur tarafını ilgilendirmiyor. Önemli bir bölümü gençlerden oluşan, birçok alanda umut vadeden fakat mutsuzluklarını ve hoşnutsuzluklarını dile getiren, birçok açıdan yalnız bırakılmış şiddeti uygulayan veya meşrulaştıran bireyleri de ilgilendiriyor.

Bu nedenle, tezimde kadına yönelik düşmanıcı düşünceleri olan ve cinsiyetçi kalıp yargılara sahip kişilerin, çevrim içi ortamlarda şiddet uygulayıp uygulamadıklarını, mağdur olup olmadıklarını ya da şiddeti ne kadar haklı gördüklerini araştırmak istedim. Ayrıca, kadına yönelik

olsun olmasın, çevrim içi şiddetin motivasyonlarını, risk ve etkileyici faktörlerini ele almaya çalıştım. Birçok mağdur şiddete uğradığının farkında dahi değil, internetin doğasını olduğu gibi normalleştirmiş durumda.

Bu tezin hem şiddet uygulayıcıları, hem mağdurları, hem gözlemcileri hem de konu hakkında fikri ve bilgisi olmayanlar için faydalı olmasını umuyorum.

Bu doğrultuda, öncelikle tez danışmanım Dr.Öğr.Üyesi Yusuf Tunç Demircan'a değerli katkıları, emeği ve desteği için gönülden teşekkür ederim. Yardım ve desteğini hissettiğim için minnettarım.

Tez İzleme Komitesi üyeleri, Doç.Dr. Zeynep Belma Gölge ve Doç.Dr. Şahide Güliz Kolburan'a değerli katkıları ve yardımları için gönülden teşekkür ederim. Kendileriyle çalışabildiğim için çok şanslı hissediyorum.

Vakit ayırıp, tezimi değerlendiren ve değerli önerilerde bulunan Sayın Prof.Dr.Sedat Murat'a, Doktora tezimde ve diğer çalışmalarımda her zaman yardımcı olan yüksek lisans danışman hocam Doç.Dr. Arkun Tatar'a,

Veri toplama aşamasında bana yardım ederken Reddit hesabı banlanan sevgili arkadaşım Mediha Ayşen Yüksel'e,

Yazdıklarımı büyük bir sabır ve emekle gözden geçiren, değerli katkılarda bulunan sevgili arkadaşım ve meslektaşım Dilara Murat Büyük'e,

Tez konuma ve toplumsal cinsiyet eşitliğine benimle birlikte, benim kadar inanan sevgili eşim Ömer Faruk Uzun'a

En kalpten teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmamda emek ve katkıları olduğu için çok mutluyum.

Saygılarımla,
Ecenur Temelli Uzun

ÖZET

Siber zorbalık, sosyal medya, kısa mesajlar, e-postalar ve çevrim içi forumlar gibi elektronik teknolojiler kullanılarak gerçekleştirilen bir şiddet türü olarak tanımlanmaktadır (Russo ve ark., 2022). Bu çalışmada bireylerin kadına yönelik düşmanlık olarak tanımlanan mizojini düzeyleri ile problemleri internet davranışları olarak ele alınan siber şiddet, siber mağduriyet ve siber şiddeti meşrulaştırma arasındaki olası ilişkinin incelenmesi hedeflenmiştir. Destekleyici olarak, mizojini ile ilişkisi bilinen korumacı ve düşmancı cinsiyetçilik ile problemleri siber davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi de hedeflenmiştir.

Bu amaçlar doğrultusunda 389 kişiye ulaşılmış, 24 kişinin verisi gereken kriterleri karşılamaması nedeniyle örnekleme dahil edilmemiş, analizler 365 kişinin verisi ile gerçekleştirilmiştir. Örneklemin ($\text{ort}=31,30\pm9,65$) %59,2'sini kadınlar, %40,8'ini ise erkekler oluşturmaktadır. Çalışmada hem siber zorbalığı hem de siber zorbalık mağduriyetini ölçmeyi hedefleyen Yenilenmiş Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Şiddeti Meşrulaştırma Ölçeği, Mizojini Ölçeği ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca sosyodemografik ve ilgili olabileceği düşünülen değişkenlerin sorulduğu sosyodemografik bilgi formu hazırlanmıştır.

Çalışmanın ikinci basamağı olarak nitel bir araştırma tasarlanmıştır. Bu basamağa sadece mizojini düzeyleri yüksek ve kendini erkek evreni gruplarından birine ait hissedeni bireylerin davet edilmesi planlanmış, yapılacak derinlemesine görüşmeler ile siber mizojininin motivasyon kaynakları, etkileyen faktörler ve sonuçlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Fakat davet edilen katılımcılardan geri dönüş alınamaması nedeniyle ikinci basamak gerçekleştirilememiştir.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular, mizojini ile siber şiddet uygulayıcılığı, mağduriyeti ve siber şiddeti meşrulaştırma arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Destekleyici olarak, cinsiyetçilik ile siber şiddet uygulayıcılığı ve siber şiddet mağduriyeti arasında pozitif yönde bir ilişki görülmüştür. Düşmancı cinsiyetçilik ile sadece siber şiddet mağduriyeti arasında zayıf bir ilişki saptanırken, korumacı cinsiyetçilik ile siber şiddet

uygulayıcılığı ve mağduriyeti arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. En güçlü ilişkinin ise siber mağduriyet ile şiddet arasında olduğu tespit edilmiştir. Yapılan regresyon analizleri sonucunda mizojini ve çelişik cinsiyetçiliğin, siber şiddeti uygulama ve mağduriyetini anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Fakat sadece mizojini siber şiddeti meşrulaştırmayı anlamlı olarak yorumlamaktadır. Ek olarak, cinsiyet, eğitim, yaş, gelir düzeyi, yaşanan bölge, yetişilen aile tipi, medeni durum gibi sosyodemografik faktörlerin siber şiddeti uygulama, mağduru olma ve meşrulaştırma üzerinde etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Erkek Evreni gruplarına dahil olma, intihar düşüncesi, herhangi bir web sitesi veya kullanıcı tarafından engellenmiş olmanın da, problemlili siber davranışlar üzerinde farklı düzeylerde etkili olabileceği görülmüştür. Elde edilen bulgular ulusal ve uluslararası alanyazın çerçevesinde değerlendirilmiş ve tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Mizojini, Toplumsal cinsiyet, Siber şiddet, Siber şiddeti meşrulaştırma, Kadın çalışmaları

ABSTRACT

Cyberbullying is defined as a form of violence carried out using electronic technologies such as social media, text messages, emails, and online forums (Russo et al., 2022). This study aims to examine the possible relationship between individuals' levels of misogyny, defined as hostility towards women, and problematic internet behaviors, such as cyber violence, cyber victimization, and the legitimization of cyber violence. Additionally, it aims to investigate the relationship between problematic cyber behaviors and both protective and hostile sexism, which are known to be associated with misogyny.

To achieve these objectives, data were collected from 389 individuals. However, data from 24 individuals were excluded because they did not meet the required criteria, and the analyses were conducted with data from 365 individuals. The sample consisted of 59.2% women and 40.8% men, with an average age of 31.30 (± 9.65) years. The Revised Cyberbullying Scale, the Legitimization of Cyber Violence Scale, the Misogyny Scale, and the Ambivalent Sexism Scale were used in the study to measure both cyberbullying and cyberbullying victimization. Additionally, a sociodemographic information form was prepared to collect sociodemographic and potentially relevant variables.

In the second phase of the study, a qualitative research design was planned. Only individuals with high levels of misogyny and who identified with one of the Menosphere groups were to be invited to this phase. In-depth interviews aimed to identify the motivation sources, influencing factors, and consequences of cyber misogyny. However, due to a lack of response from the invited participants, the second phase could not be carried out.

The findings from the analyses showed a positive relationship between misogyny and both cyber violence perpetration victimization and the legitimization of cyber violence. Additionally, a positive relationship was found between sexism and both cyber violence perpetration and victimization. A weak relationship was observed between hostile sexism and cyber violence

victimization, whereas a positive relationship was identified between protective sexism and both cyber violence perpetration and victimization. The strongest relationship was found between cyber victimization and cyber violence perpetration. Regression analyses indicated that misogyny and ambivalent sexism significantly predicted both cyber violence perpetration and victimization. However, only misogyny significantly predicted the legitimization of cyber violence. Furthermore, sociodemographic factors such as gender, education, age, income level, region of residence, family type, and marital status were found to influence the perpetration, victimization, and legitimization of cyber violence. Being part of Menosphere groups, having suicidal thoughts, and being blocked by any website or user also appeared to have varying levels of impact on problematic cyber behaviors. The findings were evaluated and discussed within the framework of national and international literature.

Keywords: Misogyny, Gender, Cyber violence, Legitimization of cyber violence, Women's studies

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
Tablo ve Şekiller Listesi	ix
Kısaltmalar Listesi	xi
1. Giriş ve Amaç	1
2. Genel Bilgiler	6
2.1. Problemlı Siber Davranışlar	6
2.1.1. Siber Zorbalık	7
2.1.2. Siber Şiddeti Meşrulaştırma	10
2.1.3. Siber Mizojini	11
2.1.3.1. Siber Mizojininin Türleri	14
2.1.3.2. Çevrim İçi Mizojininin Görölme Sıklığı	18
2.1.3.3. Çevrim İçi Mizojinist Topluluklar ve Erkek Evreni	20
2.1.3.3.1. Erkek Evreni'nin Alt Grupları	21
2.1.3.3.2. Kırmızı Hap Düşüncesi	23
2.1.3.3.3. Erkek Evreni ve Şiddet Eylemleri	26
2.1.4. Problemlı Siber Davranışların Etkileri	28
2.1.5. Türkiye'de Problemlı Siber Davranışların Hukuksal Karşılığı	30
2.1.6. Problemlı Siber Davranışların Oluşmasını Etkileyen Faktörler	32
2.2. Mizojini	37
2.2.1 Mizojini ve Şiddet İlişkisi	40
2.3. Çelişik Cinsiyetçilik: Tanım ve Mizojini ile İlişkisi	41
3. Gereç ve Yöntem	43
3.1. Araştırmanın Modeli	43
3.2. Evren ve Örneklem	44
3.3. Veri Toplama Araçları	44
3.3.1. Yenilenmiş Siber Zorbalık Ölçeği	44
3.3.2. Siber Şiddeti Meşrulaştırma Ölçeği	45

3.3.3. Mizojini Ölçeği	45
3.3.4. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCÖ)	46
3.3.5. Sosyodemografik Bilgi Formu	46
3.4. Verilerin Toplanması	47
3.5. Verilerin Analizi	47
4. Bulgular	48
4.1. Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler	49
4.2. Değişkenler Arası Korelasyon Analizlerine İlişkin Bulgular	58
4.3. Regresyon Analizi Bulguları	61
4.4. Katılımcıların Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Varyans Analizi Bulguları	65
5. Tartışma	80
5.1. Sosyodemografik Değişkenlerin Betimleyici Özellikleri ve Katılımcı Profiline Değerlendirilmesi	81
5.2. Çalışma Bulgularının Hipotezler Açısından Değerlendirilmesi	83
5.3. Diğer Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi	100
6. Sonuç ve Öneriler	105
7. Kaynaklar	111
8. Ekler	128
8.1. Gönüllü Onam Formu	128
8.2. Kullanılan Ölçekler	129
8.2.1. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği - ÇDCÖ	129
8.2.2. Mizojini Ölçeği	131
8.2.3. Şiddeti Meşrulaştırma Ölçeği	133
8.2.4. Yenilenmiş Siber Zorbalık Ölçeği	133
8.2.5. Sosyodemografik Form	135

Tablo ve Şekiller Listesi

Şekil I: Nicel Çalışmanın Değişkenleri

Tablo I. Normallik Varsayımına İlişkin Bulgular

Tablo II. Örneklemenin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Tablo III. Örneklemenin Yaş Değişkenine İlişkin Bilgileri

Tablo IV. Örneklemenin Sosyoekonomik Değişkenlerine İlişkin Bilgiler

Tablo V. Örneklemenin İlişki Değişkenlerine İlişkin Bilgiler

Tablo VI. Örneklemenin İlgili Olabilecek Değişkenlerine İlişkin Bilgileri

Tablo VII. Örneklemenin İnterneti Kullanma Amacı Değişkenine İlişkin Bilgileri

Tablo VIII. Örneklemenin Paylaşım Yaptıkları Çevrim İçi Platformların Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo IX. Örneklemenin Erkek Evreni Gruplarına Göre Dağılımı

Tablo X. Örneklemenin Deneyimledikleri Şiddet Türlerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo XI. Örneklemenin Mağduriyet Oranlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo XII. Değişkenler Arası Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Tablo XIII. Yaş ile Siber Zorbalık Uygulayıcılığı, Mağduriyeti ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Arası Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Tablo XIV. Siber Zorbalığın Yordanmasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo XV. Siber Zorbalık Mağduriyetinin Yordanmasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo XVI. Siber Şiddeti Meşrulaştırmanın Yordanmasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo XVII. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Tablo XVIII. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Tablo XIX. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Tablo XX. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Yaşanılan Yerleşim Yerine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Tablo XXI. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Tablo XXII. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Aile Tipine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Tablo XXIII. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Tablo XXIV. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Romantik İlişki Duruma Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Tablo XXV. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Bireylerin Kendilerini Ait Hissettikleri Erkek Evreni Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Tablo XXVI. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Engellenme Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Tablo XXVII. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Siber Şiddete Maruziyet Gruplarında Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Tablo XXVIII. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının İntiharı Düşünme Gruplarında Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Kısaltmalar Listesi

APA: Amerikan Psikoloji Birliği

ÇDCÖ: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

DOS: Denial of Service

LGBTQIA/LGBTIQ+: Lezbiyen Gey Biseksüel Transseksüel Queer Interseks Aseksüel

MGTOW: Men Going Their Own Way

MRA: Men's Rights Activists

PUA: Pickup Artists

SPSS: Statistical Package for Social Sciences

TCK: Türk Ceza Kanunu

TTK: Türk Ticaret Kanunu

WBG: World Bank Group

1.Giriş ve Amaç

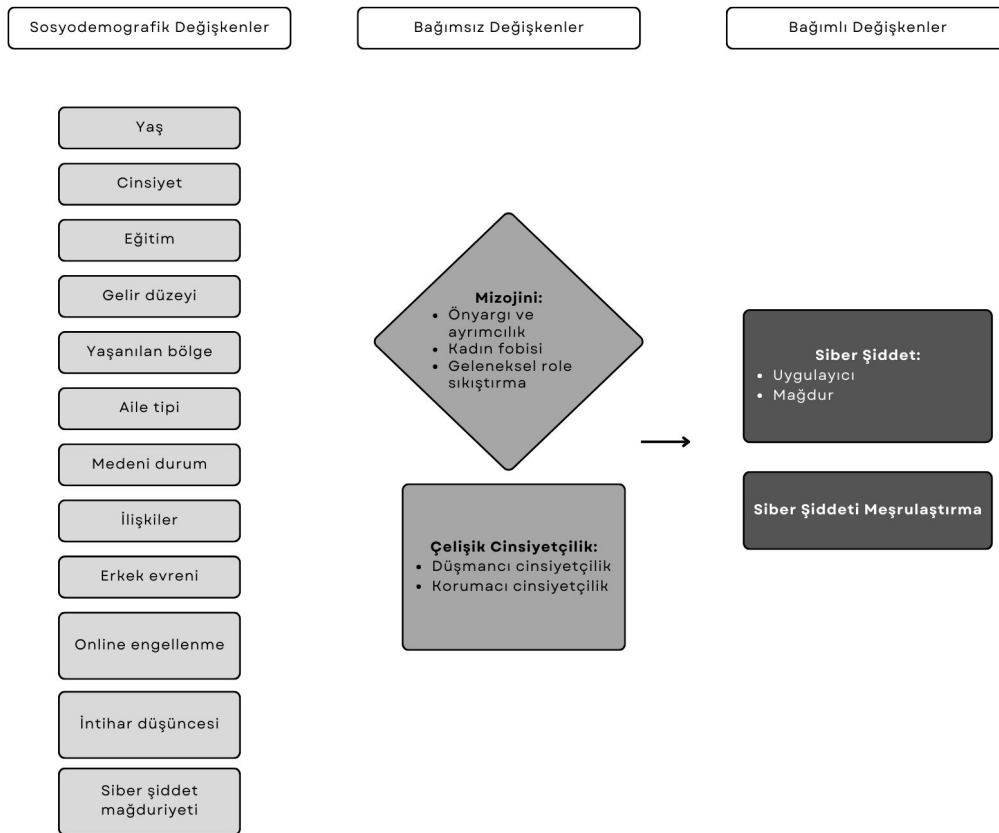
Problemli çevrim içi davranışlardan biri olan siber zorbalık, sosyal medya, kısa mesajlar, e-postalar ve çevrim içi forumlar gibi elektronik teknoloji kullanılarak gerçekleşen bir zorbalık biçimi olarak tanımlanmaktadır (Russo ve ark., 2022). Çevrim içi platformlarda herkes şiddetin mağduru olabilirken dezavantajlı gruplara yönelik uygulanan şiddetin yoğunluğunun daha fazla ve bu gruplar üzerindeki etkilerinin farklı olduğu görülmektedir (Lenhart ve ark., 2016; Vidgen ve ark., 2019; Vogels, 2021). Çevrim içi zorbalık ve çevrim içi şiddet kadına yönelik uygulandığında, çevrim içi mizojini, toplumsal cinsiyet temelli siber şiddet gibi terimlerle anılmaktadır (Citron, 2014; Fairbairn, 2015; Jane, 2014).

Kadın cinsiyetine yönelik düşmanlık ve hoşlanmama hissi olarak tanımlanan mizojini, cinsel ayrımcılık, kadınların aşağılanması, şiddet ve cinsel açıdan objeleştirme gibi birçok davranışı kapsamaktadır (Code, 2000; Kramarae, 2000). Mizojininin en önemli göstergelerinden biri olan kadına yönelik şiddet ve kadına yönelik işlenen suçların yanında, çevrim içi platformların kadına yönelik nefret söylemleri ve kadın karşıtı uç ideolojilerin yayılması açısından da ev sahipliği yaptığı bilinmektedir. Cinsiyete dayalı çevrim içi nefret davranışları, cinsiyetlere özgü kalıp yargıların kullanılıp yayılmasından, kadına karşı açıkça yöneltilmiş şiddet içerikli saldırılara kadar genişleyen bir çeşitliliğe yayılmaktadır (Mattheis ve Waltman, 2020).

Kadına yönelik düşmanlık sadece şiddet davranışlarıyla sınırlı kalmamakta, bu nefretten beslenen çevrim içi ideolojik gruplar binlerce takipçi bulmaktadır. Erkeklerin özgürlüğü hareketinden doğan bir çok alt anti-feminist, mizojinist grup internet ortamında oluşmuş ve hızla yayılmaya başlamıştır. Sadece erkeklerle ilgili olduğu düşünülen konuların gündeme getirildiği ve sadece erkeklerden oluşan, *MGTOW (Men Going Their Own Way)*, *incel (Involuntary Celibates)*, *pick up artists* gibi alt grupları olan bu çevre “erkek evreni” olarak adlandırılmaktadır (Dewey, 2014). Bu alt gruplar farklı “felsefeler” benimseler de ortak noktaları kadın cinsiyetine karşı takındıkları olumsuz tutum ve şiddet olumlamlarıdır. Bu grupların üyeleri bilinçli olarak kadınlara

yönelik düşmanıcı ve aşağılayıcı bir tutum sergilemekte ve hayat tarzlarını bu fıkirlere göre oluşturmaktadırlar. Erkek evreni grupları sadece internette yayılan bir topluluk olmanın ötesindedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde son beş yılda meydana gelen toplu katliam saldırganlarının, çeşitli çevrim içi topluluklarda cinsel veya romantik reddedilmeden kaynaklanan öfkelerini paylaştıkları ve kadınlara yönelik cinsiyetçi söylemlerde bulundukları tespit edilmiştir (Hines, 2019).

Bu çalışmanın temel olarak iki hedefi bulunmaktadır ve bu doğrultuda iki aşamalı bir çalışma yürütülmesi planlanmıştır. Çalışmanın ilk amacı, genel olarak problemli siber davranışlar şemsiye teriminin altında kalan siber şiddet ve bu şiddeti meşrulaştırma ve siber mağduriyet ile mizojini arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Alanyazın, siber şiddet davranışlarının bir kısmının kadına yönelik düşmanıcı tutum ile açıklanabildiğini göstermektedir. Bu çalışmanın ilk basamağında da, çeşitli şiddet davranışlarını etkileyebilecek değişkenler incelenecektir.

Şekil I: Nicel Çalışmanın Değişkenleri

Çalışmanın diğer temel amacı doğrultusunda planlanan ikinci basamak özellikle çevrim içi mizojiniye ve yukarıda bahsedilen mizojinist ideolojik gruplara odaklanması planlanmıştır. İkinci basamakta mizojini düzeyleri yüksek bireylerin internet alışkanlıkları, siber davranışlarının arkasındaki motivasyonlar, etkileyici faktörler, eğer erkek evreni grubuna dahil ise bu aidiyetin olası nedenleri, planlanan nitel çalışma dahilinde incelenmesi kararlaştırılmıştır.

Bu doğrultuda yapılacak çalışma özellikle kadına karşı şiddetin internetteki farklı formlarının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Buradaki şiddet bireysel olabilmekle birlikte, genel olarak kadın cinsiyetine yönelik eylemleri de kapsamaktadır. Bu çalışmanın bir hedefi olarak, kadına yönelik sanal ortamdaki olumsuz tutumlar ile ilgili farkındalık oluşturmak ve özellikle erkek baskın ideolojideki toplulukların varlığına dikkat çekmektir. Bu topluluklarda gözlemlenen ayrımcılık, ideolojileştirildiği ve amaçlandırıldığı için birçok açıdan risk teşkil etmektedir. Bu noktada, kadın düşmanlığının sadece gizliden gizliye sürdürülen bir tutum olmadığı, ayrımcılığın bir “hayat felsefesi” olarak açıkça kabul edilen bir kavram da olabileceği görülecektir.

Bu bağlamda, kadın düşmanı düşünce ve mesajları taşıyan resim, video, yazı gibi paylaşımlar, yorumlar, kılavuzlar, yönergeler, mimler (meme), *capsler* ve jargonlar özellikle genç, zayıf sosyal becerilere sahip ve yalnız bireyleri etkileyebilmektedir. Özellikle ebeveynler, çocukların veya gençlerin internet ortamında ne gibi risklerle karşılaşabileceği konusunda bilinçli olmayabilmektedir.

Bu alanda yapılacak çalışmaların bir başka önemi ise özellikle gençleri içine alan, bu tür akımların takipçi bulmasına zemin hazırlayan ve eşlik eden bireysel ve toplumsal faktörlerin tespitinin önünü açacak olmalarıdır. Tespit edilecek faktörler, kadına yönelik ayrımcı tutumun ve toplumsal cinsiyet rollerinin gençler arasında yayılmasını ve yerleşmesini önleme açısından önem taşımaktadır. Ayrıca kadınlarla sağlıklı iletişim kuramayan bireylerin problemlerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Elde edilen bulgular, sadece kadına karşı

aşğılayıcı tutumların değil, ayrıca çeşitli nefret sularının engellenmesi açısından da faydalı olabilecektir.

evrim içi ortamda oluşan cinsiyetçi ve ırkçı gruplar uluslararası alanyazınında tanınmaya başlansa da henüz Türk alanyazınında gerekli ilgiyi görmemektedir. Bu alanda yapılan çalışmalar doğrultusunda *İncellik* kavramına Türk kültürü ve Türkiye’de yerleşmiş olan toplumsal cinsiyet rolleri bakış açısı ile yaklaşmanın kapısı açılacaktır.

Son olarak, bu çalışmada siber şiddet bir çok defa kullanılan kaynağa göre siber zorbalık, sanal şiddet, çevrim içi şiddet, çevrim içi zorbalık terimleriyle de ifade edilmiştir. Bazı alışmalar siber zorbalığı akranlar veya çocuklar arasında uygulanan ve siber şiddetin alt kategorisi olarak ele almaktadır. Siber zorbalık g dengesizliğine dayalı, kişiye özel ve tekrarlı ve kasıtlı saldırı eylemlerini ifade ederken (Jenaro ve ark., 2018), siber şiddet, zorbalık, ısrarlı takip, hakaret, hack gibi daha geniş çerçevedeki şiddet eylemlerini ifade etmektedir (Backe ve ark., 2018). Özellikle Bulgular ve Tartışma bölümlerinde kullanılan lğe dayanarak siber zorbalık terimi kullanılmıştır. Fakat tezin amacı doğrultusunda siber şiddet kullanımını ölçmek için kullanılan Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri akran şiddetine veya çocuklara odaklanmamaktadır. Bu nedenle, terim karmaşasını azaltmak amacıyla tezde kullanılan siber zorbalık, sanal şiddet, çevrim içi şiddet, çevrim içi zorbalık gibi terimlerin siber şiddet olarak anlaşılması önerilmektedir.

Araştırmanın Hipotezleri:

1. Bireylerin mizojini düzeyleri ile siber şiddet uygulama, mağduriyet ve siber şiddeti meşrulaştırma düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.
2. Bireylerin elişik cinsiyetçilik düzeyleri ile siber şiddet uygulama, mağduriyet ve siber şiddeti meşrulaştırma düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.
3. Bireylerin mizojini düzeyleri ve çeşitli sosyodemografik özellikleri siber zorbalık ve mağduriyetlerini anlamlı düzeyde yordamaktadır.

4. Bireylerin mizojini düzeyleri ve çeşitli sosyodemografik özellikleri siber şiddeti meşrulaştırmalarını anlamlı düzeyde yordamaktadır.
5. Erkekler kadınlara göre daha yüksek düzeyde siber şiddet uygulamaktadır ve siber şiddeti daha yüksek düzeyde meşrulaştırmaktadır.
6. Kadınlar erkeklere göre daha yüksek düzeyde siber şiddete maruz bırakılmaktadır.
7. Düşük sosyo ekonomik düzeydeki (eğitim ve gelir düzeyi, yaşanılan yer) bireyler daha yüksek düzeyde siber şiddet uygulamakta, mağduru olmakta ve siber şiddeti meşrulaştırmaktadır.
8. Erkek evreni gruplarına üye olan bireyler daha yüksek düzeyde siber şiddet uygulamakta ve siber şiddeti meşrulaştırmaktadır.
9. Hayatının herhangi bir döneminde siber şiddet mağduru olan bireyler daha yüksek oranda siber şiddet uygulamaktadır.
10. Hayatının herhangi bir döneminde siber şiddet mağduru olan bireyler daha düşük oranda siber şiddeti meşrulaştırmaktadır.
11. Çevrim içi platformlarda engellenen bireyler daha yüksek oranda siber şiddet uygulamakta ve siber şiddeti meşrulaştırmaktadır.

2. Genel Bilgiler

2.1. Problemlı Siber Davranışlar

Problemlı siber davranışlar, bireylerin çevrim içi olarak yaptıkları ve kendilerinin veya çevrelerindeki iyi oluşlarını olumsuz etkileyen bir dizi davranışı ifade etmektedir. Bu davranışlar arasında sosyal medyanın aşırı kullanımı, çevrim içi oyun, kumar, alışveriş veya pornografi, siber zorbalık ve taciz, kişisel bilgilerin çevrim içi olarak yabancılarla paylaşılması ve bilgisayar korsanlığı gibi yasa dışı faaliyetlerde bulunmak yer almaktadır (Kırcaburun ve ark., 2018; Rozgonjuk ve ark., 2023). Tanımın, incelenen bağlam ve popülasyona bağlı olarak değiştiği görülmektedir.

Problemlı siber davranışlar, siber şiddet, siber zorbalık, çevrim içi taciz ve nefret söylemi dahil olmak üzere birçok şekilde görülebilmektedir. *evrim içi taciz*, hedef kişi veya kişilere teknolojinin sağladığı imkanlar kullanılarak zarar verebilecek çeşitli davranışları kapsamaktadır. Tahrik edici dil kullanma, hakaret, hedef kişinin bilgilerini izinsiz şekilde paylaşma, kk düşürme, taklit etme gibi birçok formu bulunan taciz davranışları, bir kişi tarafından gerçekleştirilebildiği gibi, birden fazla kişi tarafından koordine bir şekilde de gerçekleştirilebilmektedir (Blackwell ve ark., 2018). Problemlı siber davranışlardan biri olan *nefret söylemlerinde* bulunmak, bireyleri ırklarına, etnik kökenlerine, cinsiyet kimliklerine veya cinsel yönelimlerine göre aşağılamayı, kk düşürmeyi amaçlayan dilin kullanılmasını ifade etmektedir (Massanarive ark., 2012). İnternet fiziksel yakınlığı ortadan kaldırdığı için saldırganlık her an gerçekleşebilmektedir. Saldırgan, mağdurun tepkisini görmemekte, bu durum davranışlarının sonuçlarının ağırlığını azaltabilmektedir (Munoz-Fernandez ve Sanchez-Jimenez, 2020). Saldırganın internetin anonimliğinden yararlanma imkanı varken mağdur, izleyici sayısının fazlalığı nedeniyle daha fazla kk düşürülebilmektedir (Stonard, 2020).

Bu çalışmada problemlı siber davranışlar, siber zorbalık uygulayıcılığı - mağduriyeti, siber mizojini ve siber şiddeti meşrulaştırmayı kapsayan şemsiye bir terim olarak kullanılmıştır.

2.1.1. Siber Zorbalık

Siber zorbalık, sosyal medya, kısa mesajlar, e-postalar ve çevrim içi forumlar gibi elektronik teknolojiler kullanılarak gerçekleşen bir zorbalık biçimidir. Siber zorbalığın birçok formu bulunmakla birlikte, tehdit edici veya incitici mesajlar gönderme, utanç verici fotoğraf veya videoları izinsiz paylaşma, çevrim içi dedikodu veya dedikodu yayma ve sosyal medyada incitici yorumlar yayınlama gibi birçok şekilde olabilir (Russo ve ark., 2022). Birine ait hesapların şifresini ele geçirmek, hakaret etmek, utandırıcı veya kırıcı mesajlar göndermek, biriyle ilgili dedikodu yapmak, küçük düşürücü paylaşımlarda bulunmak da internet ortamında gerçekleştirilebilen zorbalık davranışlarındandır (Topçu ve Erdur-Baker, 2018). Siber zorbalık ve toksik davranışların özellikle genç bireylerin oynadığı oyunlarda da belirgin şekilde görüldüğü (Kwak ve ark., 2015), siber zorbalık uygulayıcıları ve mağdurlarının diğer bireylere göre daha yüksek oranda sosyal medya ve anlık mesajlaşma uygulamalarını kullandıkları bildirilmektedir (Twyman ve ark., 2010).

Siber zorbalığın beş karakteristik özelliği ilişkisel veya kişisel bir saldırganlık çeşidi olması, kasıtlı bir şekilde uygulanması, güç dengesizliğinin bulunduğu durumlarda gerçekleşmesi, tek bir seferle sınırlı olmayıp zaman içinde tekrarlanması, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilmesi olarak sıralanmıştır (Jenaro ve ark., 2018).

Hinduja ve Patchin'in (2021) 234 çalışmayı inceleyerek gerçekleştirdikleri meta analiz çalışması, yaşam boyu siber mağduriyet oranının %21, uygulayıcı olma oranının ise %13 olarak tespit edildiğini göstermektedir. Vismara ve arkadaşlarının (2022) alanyazın taraması kadın ve erkeklerin mağdur olma oranlarının çalışmalarca farklılaştığını göstermektedir. Buna karşılık, Nadim ve Fladmoe (2019) kadınların daha yüksek oranda cinsiyet temelli çevrim içi saldırılara maruz kaldıklarını, erkeklerin ise daha sık etnik kökenleri, milletleri, din ve renkleri doğrultusunda saldırılara maruz kaldıklarını göstermektedir.

Siber zorbaların sosyodemografik özelliklerini inceleyen çalışmalar cinsiyetin eşit olarak dağılmış olduğuna işaret etmektedir (Li, 2007; Ybarra ve Mitchell, 2004). Siber zorbaların mağduru

olan bireyler de başka bireylere siber zorbalık uygulama eğilimindedirler (Ybarra ve Mitchell, 2004).

Bhat'ın (2008), siber zorbaların psikolojik özellikleri ile ilgili yapılan araştırmaları incelediği çalışması, bu bireylerin daha yüksek oranda dürtüsel olduklarını göstermektedir. Siber zorbalar sonuçlarını tam olarak düşünmeden davranma eğilimi gösterebilmekte, öfkeli olduklarında diğerlerine göre daha hızlı tepki verebilmektedirler. Diğerlerine yönelik düşmanlık oluşturma ve sabit fikirli olma eğilimleri vardır. Siber zorbaların empati düzeylerinin diğer bireylere göre daha düşük düzeyde olduğu da raporlanmaktadır. Bhat (2008) internetin hızlı tepki göstermeye olanak sağlayan doğası nedeniyle, dürtüsellüğün siber zorbalık için önemli bir unsur olduğunu vurgulamaktadır. Hedef olarak azınlık grupları alan siber zorbaların daha düşük düzeyde tolere etme kapasitesine sahip olabilecekleri de belirtilmektedir (Lenhart, 2007). Odacı ve Çelik'in (2013) araştırması, utangaçlık ve saldırganlığın problemli internet kullanımı ile ilişkili olduğunu vurgularken, Bonnano ve Hymel (2013) depresif semptom ve intihar düşüncelerinin siber zorbalığı yordadığını bulgulamıştır. Peterson ve Densley'nin (2017) alanyazın taraması ise antisosyal ve Makyavelist kişilik özelliklerinin siber şiddet davranışlarının ortaya çıkmasında etkili olabileceğini vurgulamaktadır. İnternet trollerinin karanlık kişilik özellikleri incelendiğinde, sadizm, psikopati ve Makyavelizm puanlarının diğer bireylere göre daha yüksek düzeylerde olduğu bulgulanmıştır (Buckels ve ark., 2014).

Siber zorbalığın arkasındaki motivasyon mağduru tehdit etme, aşağılama veya zarar vermenin yanında mağdurda korku ve çaresizlik duygularını yaratmaktır (Storm ve Storm, 2005). Bhat da (2008), siber zorbaların mağduru utandırma, tehdit etme, küçük düşürme, incitme veya dışlama hedeflerinin olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda siber şiddet uygulayıcısı, başkalarına kötü davranmaktan dolayı veya direkt bir zevk duymaktadır (Hinduja ve Patchin, 2009).

Siber şiddetin uygulanma yöntemlerinden biri de çevrim içi ısrarlı takiptir. Amerika'da siber ısrarlı takipçilerin, gerçek hayattakiyle benzer olarak %80 kadarının erkek olduğu, mağdurların ise

yarısından fazlasının kadın olduğu bildirilmektedir (Joseph, 2003; Yar, 2006). Çevrim içi ısrarlı takipçilerin, yüksek oranda tanışıklıkları olan veya önceden ilişki içinde oldukları kişileri hedef seçtikleri bilinmektedir (Joseph, 2003). Birçok çalışmacı ısrarlı takipçileri sınıflandırmak için çeşitli kategoriler öne sürmüştür. Bocij (2006), Mullen ve arkadaşlarının (1999) sınıflandırmasından bahseder. Bu sınıflandırmada ısrarlı takipçiler beş gruba ayrılmaktadır. İntikam veya barışma ile önceki romantik partneri geri kazanmaya çalışanlar *Reddedilen ısrarlı takipçiler*; hayalini kurdukları kişi ile romantik ilişkinin başlayacağına inananlar *Yakınlık arayan ısrarlı takipçiler*; mağdura yönelik herhangi romantik bir duygu beslemeyen fakat etkileşime geçmeye çalışanlar *Yetersiz ısrarlı takipçiler*; intikam almak ve mağduru korkutmak isteyenler *Gücenmiş ısrarlı takipçiler*; takibi mağdura yönelik cinsel saldırının hazırlığı olarak gerçekleştirenler *Saldırgan ısrarlı takipçiler* olarak sınıflandırılmıştır. Mishra ve Mishra (2008) ise sadece çevrim içi ısrarlı takipçileri temeline alan bir sınıflandırma sistemi üzerinde çalışmışlar ve üç kategori belirlemişlerdir. Mağdurla geçmişte ilişki yaşamış ve ilişkiyi bırakmak istemeyen *genel obsesif çevrim içi ısrarlı takipçi*; olası bir psikiyatrik bozukluğa sahip, mağdurla bir ilişki içinde olduğunu düşünen *hezeyanlı çevrim içi ısrarlı takipçi* ve mağdura öfke besleyen *kinci çevrim içi takipçi* olarak üç grup belirlenmiştir.

Ashcroft (2001) çevrim içi ve çevrim dışı ısrarlı takibin birçok ortak noktasının olduğunu belirtirken, ayrıştıkları bazı yerlerin de olduğunu üzerinde durmaktadır. Çevrim içi ısrarlı takipçiler hedefleri ile ilgili düşmanıcı mesajları çeşitli platformlarda paylaşıp, okuyucuları hedefe benzer mesajlar göndermeleri için cesaretlendirebilmektedirler. Ayrıca hedef, birçok çevrim içi şekilde tehdit edilebilmekte ve hakarete uğrayabilmektedir.

Douglas ve Dutton (2001), ısrarlı takipçilerin yüksek düzeyde duygu düzenleme güçlüğü yaşadıklarını ve yüksek ihtimalle depresyon ve madde kullanım deneyimleri olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, öfke ve kıskançlık duygularını daha sık deneyimledikleri ve ebeveynleri ile zayıf duygusal bağlar kurmuş olma eğiliminde oldukları ifade edilmektedir.

Ek olarak, çevrim içi ısrarlı takipçiler, internetteki sosyal engellerin azlığı nedeniyle kısıtlanma hissetmemekte ve mağdurla ilgili duygu ve isteklerini daha rahat paylaşabilmektedir. Fizikselliğin olmaması nedeniyle fantezi daha önemli bir noktaya gelmekte ve takipçinin davranışlarını motive edebilmektedir (Meloy, 1998). Joseph (2003) ısrarlı takipçilerin, mağduru kontrol etmek için duydukları istekle motive olduklarını ifade etmektedir.

2.1.2. Siber Şiddeti Meşrulaştırma

Şiddeti meşrulaştırma, şiddet içeren davranışları rasyonalize etme veya mazur gösterme eylemini ifade etmektedir. Çevrim içi şiddetin gerekçelendirilmesi, kültürel inançlardan veya cinsiyet, ırk veya din temelinde belirli insan gruplarına yönelik tutumlardan etkilenebilmektedir (Magil, 2008).

Şiddeti meşrulaştıran düşüncelere sahip olma genel şiddetin uygulanmasında önemli bir risk faktörü olarak kabul edilmektedir (Calvete, 2008; Huessman ve Guerra, 1997). O’Keefe (1997), erkeklerde kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran düşüncelerin varlığının, fiziksel şiddet uygulamalarında önemli bir yordayıcı olduğuna işaret etmektedir. Genç bireyler arasında erkeklerin saldırganlıklarını kendini koruma, kadınların ise öfkeli duygusal anlar olarak meşrulaştırdıkları görülmüştür (Munos-Rivas Grana ve ark., 2007). Erkekler partnerlerine yönelik fiziksel şiddeti meşrulaştırma eğiliminde iken, kadınların psikolojik şiddeti meşrulaştırdıkları da tespit edilmiştir (Munos-Rivas ve ark., 2010). İlgili olarak, erkeklerin erkek egemenliğini daha yüksek düzeyde meşrulaştırdıkları da elde edilen bulgular arasındadır (Ayran ve Karacan, 2022).

Turan ve Dilmen’e (2016) göre, şiddeti normalleştirme ile hak olarak görme kavramları arasında ince bir çizgi bulunmakta, kişilerde belirli bir uyarana uzun süre maruz kalma bu konuda duyarsızlaşmaya neden olmaktadır. Bireylerin şiddete yönelik duyarsızlaşmalarının yanında şiddeti meşru bir hak olarak görmeleri hem toplumsal hem de adalet sistemi açısından riskler

barındırmaktadır. Bununla birlikte çevrim içi şiddetin gerekçelendirilmesi hem mağdur hem de fail açısından olumsuz sonuçlar doğurabilecek ciddi bir sorun olarak kabul edilmektedir.

Blackwell ve arkadaşlarının (2018) çalışması, bireylerin çevrim içi tacizi daha yüksek oranda meşrulaştırdıklarını ve hak edilir bulduklarını göstermektedir. Fakat, bulgular bireylerin bu düşüncelerinin, tanıklar tarafından olaya müdahale edildiği takdirde azaldığına dikkat çekmektedir.

Ergenlerde flört şiddetinin meşrulaştırılması ve cinsiyet eşitsizliğinin savunulmasının yüksek düzeyde sözel ve fiziksel flört şiddeti mağduriyetiyle ilişkilendirildiği tespit edilmiştir (Hunt ve ark., 2022). Borrajo ve arkadaşlarının (2015) çalışmaları da siber flört şiddetini meşrulaştırmanın, siber flört sırasında direkt şiddet eylemlerinin ortaya çıkmasını yordadığını göstermektedir.

Çevrim içi şiddetin gerekçelendirilmesi, düşmancı cinsiyetçilik ve çelişik cinsiyetçilik ile de bağlantılı olabileceği görülmektedir. Bu bağlamda, cinsiyetler arasındaki biyolojik farklılıklara olan inancın, tecavüz mitlerini kabul etme düzeyiyle ilişkili olduğu görülmekte (Lys ve ark., 2022), kişilerarası cinsel nesneleştirme ise kadınlara yönelik yakın partner şiddetini daha yüksek düzeyde haklı çıkarmakla ilişkilendirilmektedir (Cheeseborough ve ark., 2020).

2.1.3. Siber Mizojini

Çevrim içi mizojini, kadınları kadın olmaları nedeniyle hedef alan bir cinsiyet temelli siber nefret formudur. Siber mizojini, çevrim içi aktif olan, bazı durumlarda feminist veya ana akım olmayan görüşleri savunan, her arka plandan kadını etkileyebilmektedir (Barker ve Jurasz, 2019). Feminist akademisyenler çevrimiçi mizojiniye tarihsel (Code, 2002), modern bağlamda ve kültürle birlikte evrimleşen (Flood, 2004) olmak üzere birçok farklı açıdan yaklaşmışlardır. Çevrim içi mizojini alanında yapılan çalışmaların bulguları zengin olsa da henüz temellendirmeye yetecek düzeyde değildir (Banet-Weiser ve Miltner, 2016).

İlgili alanyazın incelendiğinde, çevrim içi cinsiyet temelli saldırıların birçok tanımının ve online/çevrim içi mizojini, çevrim içi cinsiyetçilik, cinsiyet temelli çevrim içi saldırı/şiddet gibi bu

tanımı kapsayan birçok terimin bulunduğu görülmektedir. Feminist akademisyenler, kadına yönelik çevrim içi ve yapısal cinsiyetçilik ve şiddeti tanımlamak için *çevrim içi nefret*, *e-bile*, *gender trolling*, *çevrimiçi mizojini* gibi terimleri kullanmaktadır (Banet-Weiser ve Miltner, 2016; Citron, 2014; Fairbairn, 2015; Jane, 2014; Mantilla, 2015). Kadına yönelik çevrim içi ayrımcılık ve saldırının organize ve sistematik olması nedeniyle Banet-Weiser ve Miltner (2016), *bağlantılı mizojini* (networked misogyny) terimini oluşturmuştur.

Jane (2017), *siber-nefret* olarak ele aldığı çevrim içi mizojininin, kadın veya kendini kadın olarak tanımlayan, internette bir şekilde görünür olan, belirli bir alanda başarı veya fan kitlesine sahip olan ya da izleyicilere erişimi olan, fikirlerini açıkça dile getiren, feminist görüşlere sahip bireyleri hedef aldığını savunmaktadır. Buna karşılık, saldırganlar ise erkek veya kendini erkek olarak tanımlayan ve/veya anonim, yarı anonim veya anlaşılması zor bireylerden oluşmaktadır.

Cinsiyetçilik internette erkek egemenliğine odaklanan temel iletişimsel stratejilerden, şiddet tehditlerine kadar uzanan bir spektrumda kendini gösterebilmektedir (Poland, 2016). Çevrim içi taciz genellikle çeşitli taktik ve zarar verici davranışları içermektedir. Özellikle saldırılar kadınları ve kız çocukları hedef alan cinsiyet temelli bir örüntü gösteriyorsa *siber cinsiyetçilik* veya *siber mizojini* olarak da adlandırılmaktadır (Women's Media Center, 2020).

Birleşmiş Milletler (2018), benzer bir terim olan kadına yönelik çevrim içi şiddeti, kadınlara sadece kadın olmaları nedeniyle veya kadınları orantısız bir şekilde etkileyen, cep telefonu, akıllı telefon, internet, sosyal medya platformları veya e-mail gibi iletişim araçları kullanılarak tam veya kısmi olarak gerçekleştirilen, desteklenen veya kışkırtılan, cinsiyet temelli şiddet içeren her türlü davranış olarak ele almaktadır.

Mantilla (2015), çevrim içi mizojiniyi bir *trollük* çeşidi olarak ele almaktadır. Genel olarak *troller* diğer insanları huzursuz ederek kendilerini eğlendirecek davranışlar sergilemektedirler. Amaçları, provakatif sözlerle insanları tahrik ederek verecekleri tepkileri gözlemlemektir. Mantilla (2015) cinsiyet temelli saldırılarda bulunan kişileri *gendertroller* olarak adlandırmakta ve bu

kişilerin davranışlarının arkasında ise inandıkları fikirler ve bu doğrultudaki amaçlarının olduğunu belirtmektedir. Davranışları saf eğlence amaçlı olmaktan ziyade, kadınların fikirlerini ifade etmemesi gerektiği inançları tarafından beslenmektedir. Mantilla, aynı isimli kitabında cinsiyet temelli saldırıların yedi ortak özelliği olduğunu belirtmektedir:

1. *Gendertroller* internette fikirlerini ifade eden kadınlara saldırır. Mağdurlar arasında, herhangi bir nedenden dolayı tanınan, kadın hakları hakkında konuşan, diğer kadınları destekleyen ve ırk veya milliyeti nedeniyle çevrim içi saldırılara maruz bırakılan kadınlar bulunmaktadır.

2. Ağır cinsel ve cinsiyet temelli hakaretler içerir. Kadınlar görünüşleriyle ilgili “çirkin”, “şişko”, “erkeksi” gibi yorumlar alabilirken, cinsellik içeren hakaretler de (sürtük, orospu gibi) almaktadır. Genitalleri içeren küfürler ve tecavüz şakaları da kadınların karşılaştığı davranışlardır.

3. Tecavüz ve ölüm tehditleri içerir ve genellikle tehditlerin inandırıcılığını arttıran gerçek hayat hedefleri kullanır. Çevrim içi platformlarda kadınların “tecavüz edilebilirliği” de tartışılmakta, bazı durumlarda birden fazla tehdit aynı anda yöneltilmektedir. Çevrim içi oyunlarda kadın oyuncular sanal tecavüze uğrayabilmektedir. Kadınlara yönelik çevrim içi şiddet ölüm tehditlerini de içermektedir. Tehditler genellikle şiddet yüklü ve korku verici şekilde, ağır benzetme ve şiddet içerikli kelimelerle oluşturulmaktadır. Bazı tehditlerin gerçeklik payının daha yüksek olduğu, gerçek hayata taşınabilirliğinin arttığı görülmektedir.

4. Birçok sosyal medya veya çevrim içi platformda devam eder. Hakaret ve saldırılar Youtube, Facebook, Twitter, Reddit, 4chan gibi platformlarda devam ederken, hedef kişi Wikipedi gibi sitelerde de saldırıya maruz bırakılabilmektedir.

5. Genellikle yüksek düzeyde yoğunluk ve sıklıkta gerçekleşir. Saldırı binlerce yorum şeklinde olabildiği gibi, wikipedi sayfasının vandalize edilmesi şeklinde de olabilmektedir.

6. Genellikle aylar hatta yıllar gibi alışılmadık bir süre boyunca devam eder.

7. Birden fazla saldırgan tarafından genellikle koordine bir şekilde gerçekleştirilir.

Penny (2013), çevrim içi mizojininin, gerçek hayatta var olan patriarkal güç yapılarının bir uzantısı olduğunu ve erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik ve kontrol sağlamak için mizojinist tutumları kullandığını savunmaktadır. Bu doğrultuda, çevrim içi mizojini kadınları, psikolojik ve fiziksel sağlık, iş fırsatları ve kişisel ilişkiler gibi alanlarda etkilemekte, kadınların dijital alanlara katılımını yavaşlatmakta, çevrim içi aktivizm ve siyasi tartışmalara katılma yeteneklerini sınırlandırmaktadır.

Araştırmalar, çevrim içi tacizin orantısız bir şekilde kadınları etkilediğini göstermektedir. Kadınların, istenmeyen cinsel yaklaşımlarla karşılaşma, müstehcen mesajlar veya resimler alma ve görünüşleriyle ilgili yorumlar alma dahil olmak üzere çevrim içi iletişimlerde cinsel tacize uğrama olasılığı erkeklerden daha fazladır (Biber ve ark., 2002).

2.1.3.1. Siber Mizojininin Türleri

Çevrim içi mizojini birçok farklı formda ortaya çıkabilmektedir. Cinsiyet temelli dil kullanmak, hakaret, izinsiz ve onamsız paylaşım, fotoğraf paylaşımı, intikam pornosu, ifşa, kişisel bilgilerin paylaşımı, ölüm veya tecavüz tehditleri, nefret söylemleri, çevrim içi ısrarlı takip, gözetleme, swatting (birinin evine veya iş yerine acil durum çağrısında bulunmak), insan ticareti, trollük, siber zorbalık ve yas trollüğü bunlar arasındadır (Lumsden ve Morgan, 2017; Women's Media Center, 2016). Ek olarak, kırıcı lakaplar kullanma, utandırma, cinsel taciz, zarar verici söylentiler yayma, başka insanları hedefe zarar verme konusunda cesaretlendirmenin yanında (Lenhart ve ark., 2016), nefret söylemleri, özel iletişim araçlarını hackleme, kimlik hırsızlığı, mağduru hayatlarını sonlandırma konusunda ikna etmeye çalışma da çevrim içi mizojini davranışları arasında yer almaktadır (The Broadband Commission, 2015). Alanyazına göre ilk sanal tecavüz olayı ise 1900'lerin başlarında gerçekleşmiş ve mağdurlarda uzun vadeli psikolojik problemlere neden olduğu raporlanmıştır (Dibbell, 1993).

Kavanagh ve arkadaşlarının (2019) cinsiyet temelli çevrim içi şiddeti Facebook ve Twitter'da inceledikleri çalışma, dört farklı tema belirlemiştir. Bunlar; fiziksel şiddet tehditleri, kadın görünümüne yönelik cinselleştirme, fiziksel veya cinsel etkileşim teklifleri ve aşırı, şiddetli ve tehdit edici cinsel veya mizojinist tutumlardır. Bulgular, sosyal medyanın cinsiyet temelli siber nefretin ifade edilmesi için bir alan sağladığını göstermektedir.

Women's Media Center'a (2016) göre, mizojinist tutumlarla gerçekleştirilebilen problemli siber davranışların tanımları aşağıda verildiği gibidir:

- Platformlar arası taciz: Hedef bireyin, saldırgan veya saldırganlar tarafından, bilinçli bir şekilde birden fazla çevrim içi platformda saldırıya maruz bırakılmasıdır.
- Siber ifşa, onam dışı fotoğrafların paylaşılması veya intikam pornosu: Görüntünün sahibinin onayı dışında, cinsel içerikli görüntülerinin yayılmasıdır. İstismarcı, görüntüyü ilişkileri sırasında elde etmiş olabileceği gibi, bireyin sosyal medya hesaplarını veya cihazlarını hackleyerek de ele geçirmiş olabilir. Bu konuda raporlanmış mağdurların %95'ini kadınlar oluşturmaktadır.
- Ölü isimlendirme (*Deadnaming*): Genellikle LGBTQIA topluluğunu hedef alan, bireylerin artık kullanmayı tercih etmedikleri isimlerinin kasıtlı bir şekilde kullanılmasıdır.
- Hakaret ve karalama: Birey veya organizasyon hakkında negatif ve hakaret içeren yorumların sosyal medya platformlarında koordine bir şekilde paylaşılmasıdır.
- *DOS*: İngilizce Denial of Service'in kısaltması olan DOS, bir web sitesi veya ağına ulaşılabilir olmasını engelleyen siber saldırılardır.
- *Doxing*: Dox, İngilizce documents ya da .doc uzantısını ifade etmektedir. Siber saldırı sonucunda bireyin kişisel bilgileri veya kişisel dosyalarına erişilmesi veya bunların paylaşılmasıdır.
- Elektronik maddi istismar: Genellikle yakın partner istismarına uğrayan kadınların deneyimlediği bir şiddet formu olarak bildirilmektedir. Örnek olarak, çevrim içi banka hesaplarına erişimin engellenmesi, kredi puanının manipüle edilmesi verilmektedir.

- Dine küfür ile ilgili sahte suçlamalar: Özellikle dine küfretmenin cezasının idam olduğu bazı ülkelerde ciddi bir suçlama olurken, şiddet eylemlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

- *Flaming*: Tehdit, hakaret, küfür gibi düşmanıcı ifadeleri içeren mesajlar dalgası olarak tanımlanmaktadır.

- Cinsiyet temelli taciz ve konuşmalar: Kadınlara sadece kadın olmalarından dolayı yöneltilen hakaret, küfür ve argo kelimelerdir.

- Google bombalaması: Kötücül bilgilerin bilinçli bir şekilde yayılması ve hedef kişinin arama motorlarında aranmasıyla yayılacak bilgilerin optimizasyonunu ifade etmektedir.

- Uşaklaştırma (*Grooming*) ve avcılık: Saldırganın, internet ortamında hedef aldığı çocuğun güvenini kazanmak için başvurduğu yöntemlerdir.

- Nefret söylemleri: Belirli bir cinsiyet, ırk, renk, din, milliyet, cinsel yönelim veya başka bir kimlik özelliğini hedef alan, hakaret, küfür, tehdit içeren dil ve görseller olarak tanımlanmaktadır.

- Kimlik hırsızlığı ve çevrim içi rol yapma: Kimlik hırsızlığı, bireyin başka bir kişinin kimlik bilgilerini maddi kazanç sağlamak amacıyla kullanarak, dolandırıcılık ve sahtekarlık yapması olarak tanımlanırken, çevrim içi rol yapma hedef bireye zarar vermek amacıyla gerçekleştirilmektedir.

- *IRL* saldırıları: *IRL* İngilizce *in real life*'ın (gerçek hayatta) kısaltması olarak kullanılmaktadır. Çevrim içi istismarın “gerçek” dünyaya taşınması veya hali hazırda devam eden bir saldırının bir parçası olabilmektedir. *IRL* trollüğü de, saldırganın hedef bireyin ev ya da iş adresini bildiğini bildirmesidir.

- *Mob* saldırıları: Yüzlerce bazen binlerce kişinin hedef bireyi taciz etmesidir.

- Tecavüz videoları: Tecavüz videoları rıza dışı porno olarak satılırken, kişiyi utandırmak veya şantaj amacıyla da kullanılmaktadır.

- Mağdur destekçilerine yönelik misilleme: Çevrim içi istismarcıların, mağdurun aile üyelerini, arkadaşlarını veya destekleyenleri hedef aldığı durumlardır.

- Cinsel açıdan objeleştirme: Saldırganlar genellikle hedeflerini fotoğraf veya cinsel içerikli betimlemelerle nesneleştirmektedir. Kadınlara ait fotoğraflar genellikle onam dışı ve/veya değiştirilerek paylaşılabilmektedir.

- Şok ve yas trollüğü: Hassas grupları, takma adlar, kayıplarının fotoğrafları, mimler veya sahte sosyal medya hesapları kullanarak hedef almaktır.

- Casusluk ve cinsel gözetleme: Kadınların, giyim odaları, karakol, metro, halka açık tuvaletler gibi mekanlarda gözetlenmesidir.

- Çevrim içi ısrarlı takip: Sürekli ve istenmediği halde mesaj gönderme veya aramak, fotoğraf veya konum atmaya zorlamak gibi eylemleri içermektedir. Mağdurların %70'inin kadın ve uygulayıcıların %80'inden fazlasının erkek olduğu raporlanmaktadır.

- *Sexting*/istismarcı *sexting*: Onama dayalı, cinsel içerikli yazışma veya görsellerin elektronik olarak paylaşılmasıdır. Fakat bu tanıma, bahsi geçen yazışmaların ve paylaşımların üçüncü kişilerle rıza dışı paylaşılması dahil değildir.

- *Slut-shaming*: Mağdurun suçlandığı, cinsiyet temelli zorbalığın bir çeşididir. *Slut shaming* bireyin görünüşü, cinselliği, gerçek veya algılanan cinsel davranışlarıyla ilgili önyargılar olarak tanımlanmaktadır (Goblet ve Glowacz, 2021).

- *Swatting*: Güvenlik güçlerine belirli bir adreste acil durum olduğuna dair yanlış ihbarda bulunma olarak tanımlanmaktadır.

- Tehditler: Cinsiyetçi ve/veya ırkçı bağlamda yöneltilen tecavüz ve ölüm tehditleridir. Hedef kişide belirgin düzeyde endişeye neden olabilmektedir.

- İnsan ticareti: Doğasında birçok elektronik istismarı bulundurmaktadır. Sosyal medya tacirler tarafından fotoğraf satmak için kullanılabilmektedir.

- İstenmeyen pornografi: Hedef kişinin istememesine rağmen, kendisine pornografik içerik veya şiddet içerikli pornografik giflerin gönderilmesidir.

Çevrim içi saldırılar bazı durumlarda bireylerin çevrim dışı hayatlarına kadar uzanabilmektedir. Mağdurun kişisel bilgilerinin internette paylaşılması, özel görüntülerinin izin dışı yayılması, mağdurun bulunduğu yerde acil bir durum olduğuna yönelik ihbarda bulunulması bu durumlara örnek olarak verilebilir (Jane, 2017).

Poland (2016), çevrim içi mizojininin cinsiyete dayalı taciz haricinde, günlük sözel ve yazılı iletişimin bir parçası olarak da karşılaşılabildiğini belirtmektedir. Raydan çıkarma (derailing) ve erbilmişlik (mansplaining) kavramlarıyla günlük hayatta olduğu gibi çevrim içi mecralarda da karşılaşılmaktadır. Raydan çıkarma, kadınların bir konu hakkında konuşmasını bölme ve konuşmayı kendini daha rahat hissettiği bir konu doğrultusunda yönlendirme olarak tanımlanmaktadır (Poland, 2016). Erbilmişlik ise, erkeklerin konuşulan konuyu bölmesi ve konuyla ilgili uzmanlığına bağlı olmaksızın kadınlara bir konuyu küçümseyici algılanabilecek bir tonda açıklamasıdır (Bridges, 2017).

2.1.3.2. Çevrim İçi Mizojinin Görülme Sıklığı

Tüm bireyler çevrim içi tacizin birer hedefi olabilirken, kadın ve 18 yaşın altındaki gibi bazı grupların diğerlerine göre daha sık mağdur oldukları görülmektedir (Lenhart ve ark., 2016; Vidgen ve ark., 2019; Vogels, 2021). Erkekler genellikle çevrim içi fiziksel tehditlere maruz kalırken, özellikle 18 - 30 yaş aralığındaki kadınların çevrim içi cinsel taciz ve düşmanıcı iletişimin mağduru oldukları raporlanmaktadır (Plan International, 2020; Vidgen ve ark., 2019).

Pew Research Center'in 2021'de çevrim içi tacizle ilgili 10,093 kişiyle yürüttüğü çalışmasının raporuna göre, Birleşik Devletler'de bireylerin %41'i çevrim içi tacizin en az bir formuna maruz bırakılmıştır. Çalışmada çevrim içi taciz, kırıcı takma isimler kullanma, küçük düşürme, ısrarlı takip, fiziksel tehditler, uzun süreli taciz ve cinsel taciz olmak üzere altı kategoride ele alınmıştır. 18-29 yaş arası bireylerin (%64) çevrim içi tacize en fazla maruz bırakılan yaş grubu olduğu görülmektedir. Erkekler (%43) siber tacizle kadınlardan (%38) daha sık karşılaşırken,

kadınların karşılaştığı tacizin daha yoğun düzeyde olduğu belirtilmektedir. Ayrıca kadınların daha sık cinsel taciz (%5 - %16) ve ısrarlı takip (%9 - %13) mağduru oldukları raporlanmaktadır. Bu doğrultuda, cinsel tacizin genç kadınlar için daha büyük risk oluşturduğu görülmektedir. 35 yaşın altındaki kadınların %33'ünün çevrim içi ortamda cinsel tacize maruz bırakıldığı, buna karşılık aynı oranın 35 yaş altı erkekler için %11 olduğu tespit edilmiştir (Vogels, 2021).

Plan International'ın (2020) 31 ülkeden, 14,000 kız ve genç kadınla yapılan araştırması, birçoğunun benzer ayrımcılık ve taciz deneyimlerini raporladıklarını belirtmektedir. Katılımcıların yarısından fazlasının çevrim içi taciz ve saldırıya maruz kaldıkları, mağdurların dörtte birinin ise kendilerini fiziksel olarak güvende hissetmedikleri görülmüştür. Kadın ve genç olmaları nedeniyle hedef alınan bireyler, politik açıdan açık sözlü, engelli, siyahi veya LGBTIQ+ topluluğuna aitse deneyimledikleri mağduriyet şiddetlenmektedir. Rapor, özellikle Covid-19 pandemisi döneminde yaşanan izolasyon nedeniyle, internetin iletişim ve eğitimi sürdürebilmek adına gençler için öneminin arttığını belirtmektedir. Sadece çevrim içi olmaları nedeniyle kızların maruz bırakıldığı tacizin büyük oranda cinsel içerikli olduğu görülmektedir. Cinsel içerikli yorum, mesaj, görüntü ve fotoğraf gönderilmesi, kendilerinin fotoğraflarının istenmesi, şantaj ve özel içeriklerin ve/veya kişisel bilgilerin izinsiz paylaşılması kızların karşılaştığı çevrim içi saldırılardır.

Kadınların çevrim içi saldırı deneyimleriyle ilgili, The World Wide Web Foundation and the World Association of Girl Guides and Girl Scouts'un 2020 yılı raporu da benzer olarak genç kadınların %52'sinin, tehdit mesajları, cinsel taciz ve özel görüntülerin izinsiz paylaşılması da dahil olmak üzere, çevrim içi şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Genç bireylerin çevrim içi güvenlik konusundaki en büyük endişelerinin ise izin ve onamları dışında özel fotoğraf, video veya mesajlarının paylaşılması olduğu raporlanmaktadır.

Amnesty International'ın (2018) raporu da benzer bulgular sunmaktadır. Saldırının doğası direkt veya dolaylı olarak fiziksel ve cinsel şiddet içermekte, kadınların bir veya daha fazla

özelliğini hedef almaktadır. Taciz, gizlilik ihlali, cinsel veya özel görüntülerin izinsiz paylaşılması bu raporda da dikkat çekmektedir.

Kadınlar cinsiyet temelli tacizi daha sık ifade ederken erkekler, ırk, milliyet, ten rengi veya din gibi özellikleri doğrultusunda daha fazla saldırıya uğramaktadır (Nadim ve Fladmoe, 2019). Pakistan’da “çevrim içi tacizin kadınların günlük yaşamlarının kabul edilmiş bir rutini olduğu” bildirilmektedir (Vickery ve Everbach, 2018).

2.1.3.3. Çevrim İçi Mizojinist Topluluklar ve Erkek Evreni

İnternet, sadece erkeklerle ilgili konuların gündeme alındığı ve genellikle beyaz, heteroseksüel erkeklerden oluşan, çeşitli farklılıkları olsa da benzer mizojinist görüşlerden beslenen birçok alt grup barındıran “Erkek Evreni (Manosphere)” için ev sahibi olmuştur (Dewey, 2014). Erkek Evreni gruplarında partnerlerle ilgili yaşanan problemler, zorunlu askerlik, velayet, işsizlik, evsizlik, gibi konular tartışılabilirken, hepsinde ortak olarak cinsiyet eşitliği ve feminizm karşıtı bir tutum gözlemlenmektedir (Flood, 2004; Schmitz ve Kozyak, 2016). Erkek Evreni, içinde kısmi farklılıklar taşıyan alt gruplar barındırırken, erkekleri *feminizmin erkek düşmanlığı olduğu ve beyin yıkadığı konusunda uyandırmayı* amaçlayan “kırmızı hap” felsefesi altında toplanmıştır (Ging, 2019). Cinsiyet eşitliğini sağlama süreci, homoseksüel erkek hareketlerinde krizlere neden olmuş, bazı oluşumların Twitter, Reddit, 4chan ve grup spesifik mesaj pano ve forumlarına dağılmasını sağlamıştır (Ging, 2017). Banet-Weiser ve Miltner (2016), tecavüz kültürünün norm kabul edildiği, kadınlara yönelik şiddetli tehditlerin onaylandığı ve kadın bedeniyle ilgili hakların reddedildiği veya tehdit olarak algılandığı yerlerde kadın karşıtı görüşlerin medya platformlarında geniş bir kitleye ulaşarak, mizojinist politik ve ekonomik kültürü beslediğini ifade etmektedir.

Mizojininin teknolojik ve sosyal faktörlere bağlı olarak daha şiddetli bir hal aldığı görülmektedir. Erkek Evreni, feminizmi erkek düşmanı bir hareket olarak tanımlarken gerçek mağdurların erkekler olduğunu savunmaktadır (Marwick ve Caplan, 2018).

Farrell ve arkadaşlarının (2019), 2011-2018 yılları arasında Erkek Evreni'nin Reddit'teki yedi grubuna ait 6 milyon paylaşımı incelediği çalışmasının bulguları, Erkek Evreni'ndeki şiddet içerikli tutum ve mizojinist paylaşımların sürekli bir biçimde arttığını göstermektedir. Bu doğrultuda, paylaşımların fiziksel şiddet, cinsel şiddet, düşmanlık, ataerkillik, ırkçılık, homofobi, küçümseme ve değiştirilmiş bakış açısı gibi mizojinist retoriklerini incelemişlerdir. Şiddet içerikli ifadeler ve mizojini paralel olarak ilerlerken, feminizme yönelik yeniden çerçeveleme ve mağdur bakış açısının çarpıtılması gibi yöntemlerin kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Zuckerberg (2018), Erkek Evreni'nde paylaşılan düşünce ve ifadelerin antik Hellenistik felsefeyi kullanarak, mizojininin yeniden çerçevelendirildiğini ve haklı çıkarıldığını belirtmektedir. Grupların takipçileri erkekler, bakış açısını değiştirmekte, erkekleri feminizm otoritesinin mağduru ve bastırılan taraf olarak göstermektedir.

2.1.3.3.1. Erkek Evreni'nin Alt Grupları

Men's Rights Activists (MRA; Erkek Hakları Aktivistleri): Genel olarak erkeklere yönelik bir cinsiyet ayrımcılığı olduğunu savunan ve erkeklerle ilgili olan sosyal konuları ve kurumları eleştiren bireylerin oluşturduğu gruptur (Coston ve Kimmel, 2012). Aktivistler, erkekleri ilgilendiren konuların, feminizmin kültürel ve politik baskınlığı nedeniyle ihmal ve göz ardı edildiğini düşünmektedir (Fox, 2004). Hareket, Richard Doyle'un Men's Rights Association'ı (Erkek Hakları Birliği) 1973'te kurmasından itibaren gelişmeye ve değişmeye devam etmiştir (Messner, 1998). Reddit'teki /r/MensRights gibi çevrim içi kanalların, bu gibi sosyal hareketlerin yayılmasında kendi normlarını oluşturma ve anonimlik sağlama gibi araçların varlığında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir (Rafail ve Freitas, 2019). MRA topluluklarının, modern erkeklik ve maskülenite ile ilgili idealleri sunarak çevrim içi platformlarda yaygınlaştığı görülmektedir (Schmitz ve Kazyak, 2016).

Men Going Their Own Way (MGTOW; Kendi Yollarına Giden Erkekler): “Kendi Yollarına Giden Erkekler” genel olarak evlilik “sistemine” karşı bir tutum sergilerler. Grup erkeklerin toplumdaki romantik ilişkilerden ve ekonomik yapıdan bağlarını keserek, feminizmin yaydığı yalanlardan kurtulmaları gerektiğini savunur (Lamoureux, 2015). Fakat bu sistemi değiştirmek imkansızdır ve bu yüzden de “kendi yollarına giderek”, kadınlarla istemli olarak ilişki kurmaktan uzak dururlar (Coston ve Kimmel, 2012).

Pick Up Artists (PUA; Tavlama Ustaları): topluluğu ise genellikle erkeklere kadınları “tavlama” konusunda yardımcı olacak teknik, strateji ve düşünce yapısı gibi “oyunlar” paylaşmaktadır (Lilly 2016). 2007’de kablolu kanallardan birinde *The Pickup Artist* (Bratich ve Banet-Weiser, 2019) isimli bir reality programı yayınlanmaya başlanmıştır. Programı “Mystery” adlı bir PUA ustası sunmaktadır ve amacı kadınlarla romantik ilişki kurmakta zorlanan heteroseksüel erkeklere, kadınları baştan çıkarma ve kontrol etme ile ilgili teknikler öğretmektir. Bu teknikleri öğrenen ve kullanan erkekler istediği kadınla cinsel ilişkide bulunabilecektir. Çevrim içi platformlarda PUA gruplarında Mystery gibi gurular erkeklere kadınları baştan çıkarmanın ve kadınları elde etmenin yollarını öğretmektedirler (Bratich ve Banet-Weiser, 2019). MRA ve PUA feminizmin güçlenme ve özgüven gibi öne çıkan temalarını mizojinist düşünce ve ifadelerle yeniden çerçeveleyerek birer tehdit olarak görmektedir (Banet-Weiser ve Miltner, 2016).

Incel: Bu gruba ait bireyler hem sosyal hem de romantik olarak toplumun bir parçası olmak isteseler de özellikle fiziksel görünümünün bu isteklerine engel olduğunu savunmaktadır (Mahlo, 2019b). Bu durumun suçlusu olarak kadınları ve feminizmi göstermekte, reddedilmelerinden kaynaklanan öfkelerini dile getirmektedirler (Ging, 2017). Incel bireyler, feminizm ve kadınların kendi bedenleri üzerinde hak sahibi olmalarıyla birlikte bozulan heteroseksüel tek eşli sistemi eleştirmektedirler (Jones, 2020; Zimmerman, 2018). Kadınların modern zamanlarda “genetik açıdan üstün, yakışıklı, para ve güç sahibi” erkekleri seçtiklerini ve kendilerinin “istemsiz olarak bakır” kaldıklarını düşünmekte, bu nedenle kadınlara öfke beslemektedir (Baele ve ark., 2019; Jones,

2020). Bu bağlamda Scaptura'nın (2019) çalışması, kabul görme ve statülerine yönelik tehdit algılayan erkeklerin şiddet ve silah kullanmayı daha yüksek düzeyde onayladıklarını göstermektedir. Bireylerin incel özellikleri arttıkça saldırgan fantezilerinin de arttığı görülmektedir. Toplumda statü ve kabul görme tehdidi deneyimleyen erkekler toksik maskülenite içeren incel özellikler sergileyebilmektedir.

2.1.3.3.2. Kırmızı Hap Düşüncesi

Erkek Evreni grupları, ortak olarak kırmızı hap düşüncesi altında toplanmaktadır. Bu düşünce sistemi adını Matrix (1999) filminin ünlü sahnesinden almakta, Morpheus'un Neo'ya kırmızı ve mavi iki hap uzattığı sahneye gönderme yapmaktadır. Kırmızı hap rahatsız edici gerçekleri ve gerçek hayatı, mavi hap ise rahat, mutlu ama sahte olan hayatı, yani Matrix'i temsil etmektedir. Neo kırmızı hapı seçerek bir simülasyon olan Matrix'ten çıkar ve gerçek dünyaya döner (Waśniewska, 2020). Erkek Evreni'nde ise, kırmızı hap erkekleri feminizmin yarattığı delüzyon ve sahtelikten kurtarıp, özgür bırakma amacını taşımaktadır. Kişinin "kırmızı hapı alması" kadınların feminizmi erkeklere karşı bir silah olarak kullanarak, onları seks ve aşktan mahrum ettikleri gerçeğini anlamalarını ifade etmektedir (Waśniewska, 2020). Kırmızı hap ile feminizmin geleneksel cinsiyet rollerini ortadan kaldırma hedefine karşı erkekliğin yeniden inşaası amaçlanmaktadır (Kelly, 2017). Kırmızı hap, erkeklere cinsel stratejiler öğreterek, erkeğin bastırılmışlığını ortadan kaldırmayı hedeflemektedir (Bacarisse, 2017; Lewis, 2017; Marwick ve Lewis, 2017).

Kırmızı hap düşüncesini benimseyen topluluklar, erkeklerin politik, adli ve sosyal kurumlarca ayrımcılığa uğratıldığını ve bastırılmaya çalışıldığını savunmaktadır. Bu sistemin cinsel aktivitelerle değiştirilebileceği savunulmaktadır (Lewis, 2017). Erkek hakları aktivistleri gibi, kırmızı hap topluluğu da erkeklerin politik doğruculuk nedeniyle sansürlendiğini (Dignam ve Rohlinger, 2019) ve ana akım medya tarafından desteklenmediklerini düşünmektedir (Marwick ve Caplan, 2018).

Copland (2020), 2017-2018 arasında Reddit kırmızı hap grubuna günde 1500 yorum ve paylaşım yapıldığını ve bunların %25'i kadarının mizojinist özellikli olduğunu bulgulamıştır.

Eddington (2020) çalışmasında, kırmızı hap düşüncesindeki ikilemleri ve bunların üyelerin geliştirdikleri dayanıklılıkla (resilience) olan ilişkilerini ele almıştır. Öne çıkan ikilemlerden biri, maskülenitenin iki ucunda yer alan alfa ve beta erkek görünümleridir. Alfa erkek, üyelerin olmak istediği, erkeklerin tümüyle ulaşamayacağı cinsel davranış, özellik ve ilişkilerle idealize edilmektedir. Sosyal yönden baskın ve kadınlara cinsel açıdan çekici gelen, hem fiziksel hem zihinsel olarak güçlü, birden fazla cinsel partnere sahip ve cinsel becerileri nedeniyle istenen erkekler alfa olarak tanımlanmaktadır. Üyeler kırmızı hap düşüncesi ve öğretisi ile alfa erkek olma yolunda ilerlemeye çalışmaktadır. Bu bağlamda, alfa zihniyeti, üyelere içinde bulundukları toplum ve dünyaya aitlik hissi kazanmalarına yardımcı olmakta, kontrol ve güce sahip olduklarını düşündürmektedir.

Alfa erkeğin bir özelliği de, erkeğin cinsel arzularını yok sayması nedeniyle, uzun süreli ilişki ve evliliğe olan mesafeli duruştur. Uzun ve tek eşli ilişkiler erkeğin soyunu devam ettirmesini kısıtladığı için doğal değildir. Erkek, kaybettiği kimlik algısını geri kazanmak için “derin maskülen” doğasını kabul etmelidir (Ferber, 2000).

Alfa erkeğin karşısında, mavi hap düşüncesine sahip beta erkek bulunur. Beta erkekler, kadınların gözünde düşük değere sahipken, zayıf ve “daha az erkek” olarak algılanmaktadır. Alfa erkekler kendi önceliklerine odaklanırken, beta erkekler sağlayıcı ve bakıcı görevi üstlenirler. Kırmızı hap düşüncesine göre, kadınlar tarih boyunca alfa erkeklerin cinsel kabiliyetini ve genetik özelliklerini isterken, beta erkeklerden maddi ve duygusal yönden yararlanmaktadır. Bu bağlamda, kırmızı hap öğretilerini kabul etmek erkeklerin hayatlarının kontrolünü ele almaları olarak algılanmaktadır.

Kırmızı hap düşüncesindeki bir diğer ikilem ise seks ve sekssizliktir. Cinsellik ekonomik bakış açısıyla ele alınmaktadır. Markette yüksek değeri olan alfalar cinsel açıdan özgürken, betalar

seks konusunda yoksun, etkisiz ve pasiftir. Seks ikilemini kimlik algısı oluşturmak için kullanan kırmızı hap, cinsel aktiviteyi arttırmaya çalışarak, sekssizliği kadının güçlenmesinin bir sonucu olarak değerlendirerek silahlaştırır.

Cinsel market değerinin artması için yapılması gereken en önemli uygulamalardan biri tek eşli ve uzun vadeli ilişkilerden uzak durmaktır. Ek olarak, alfa erkeğin yaşam tarzının, düşünce ile paralel olması gereklidir. Üyeler, fiziksel görünümünün çekici olması için spor, diyet, bakım önerilerinden bahsetmektedir. Takipçiler, maddi durum, fiziksel görünüm ve yaşam tarzı belirli bir raya oturduğunda kadınların kendileriyle birlikte olmak isteyeceklerini vurgulayarak, kırmızı hap düşüncesini “kendini keşfetme ve gerçekleştirme” olarak görmektedir. Fakat cinsellik bu bağlamın en büyük kısmı olarak ele alınmaktadır. Bu ikilem bireylerin kimliklerinin yeniden yapılandırılmasını cinsel aktivite üzerinden yürütmektedir. Kırmızı hap düşüncesini kabul eden erkekler mavi hap ve beta erkek dünyasının bağlayıcılığından kurtulmuş olurlar. Seks hem algılanan erkek gücü hem de yeniden kazanılan erkek kimliği için bir materyal olarak kullanılır. Sonuç olarak, kırmızı hap düşüncesi takipçilerine hem cinsel aktiviteyi arttıran hem de kimlik algılarına yönelik risklere karşı maddi fiziksel ve zihinsel koruyucu niteliği olan stratejik yöntemler sunmaktadır.

Eddington’ın (2019) çalışması da benzer olarak, kadın düşmanı tutumların yaygın olduğu bir çevrim içi alanın örneği olan Reddit’teki Red Pill alt dizinini inceleyerek, bu alt dizindeki konuşmaların erkeklik, cinsel aktivite ve feminizme karşı tepki ile ilgili temalar aracılığıyla erkeksi bir örgütsel kimlik oluşturmaya odaklandığını göstermektedir.

Van Valkenburgh (2019) tarafından yapılan Kırmızı Hap düşüncesine dair hazırlanmış 26 metnin içerik analizi sonucunda, metinlerin sadece hegemonik maskülenite argümanlarını içermediği, aynı zamanda baştan çıkarma stratejileri üretirken neoliberal ve bilimsel argümanların yoğun bir şekilde birleştirildiği belirlenmiştir.

2.1.3.3.3. Erkek Evreni ve Şiddet Eylemleri

Erkek Evreni, birçok şiddet içerikli suçun mizojinist grupların üyeleri olan failleriyle ilişkilendirilmiştir. Failler yaptıkları eylemleri, kendi ifadeleriyle kadınlar tarafından reddedilmeleri ve aldatılmaları nedeniyle haklı çıkarmaya çalışmıştır (Nagle, 2017). Amerika Birleşik Devletleri'nde son yıllarda meydana gelen toplu katliam saldırganlarının, çeşitli çevrim içi topluluklarda cinsel veya romantik reddedilmeden kaynaklanan öfkelerini paylaştıkları ve kadınlara yönelik cinsiyetçi söylemlerde bulundukları görülmekte (Hines, 2019) ve çevrim içi mizojinist davranışlar ile eyalet başına düşen tecavüz vakası sayısı arasında bir ilişkinin varlığı dikkat çekmektedir (Fulper ve ark., 2014).

1989 yılında Marc Lepine, Ecole Polytechnique'te bir sınıfa girerek tüm erkeklerin çıkmasını istemiştir. Ardından, 6 kadını öldürerek, 3'ünü yaralı bırakmıştır. Sonrasında, okul içinde 8 kadını daha öldürmüştür. Lepine saldırısı sonrasında intihar etmiş ve eylemlerini açıklayan bir not bırakmıştır.

[...] politik sebeplerden dolayı. Çünkü hayatımı mahveden feministleri yaratıcılarına göndermeye karar verdim. 7 yıldır hayat bana hiç neşe getirmede ve tamamen usandım. Bu şirretlere son vermeye karar verdim (Langman, 2014).

2014 Mayıs'ında, Amerika, California'da 22 yaşındaki Elliot Rodger kız yurduna silahlı saldırı düzenlemek istemiş, yurda girmeyi başaramayınca çevredeki kişileri hedef almıştır. Altı kişinin ölümüne sebep olan ve on dört kişiyi yaralayan Rodger saldırısı sonrasında arabasında kendini vurarak intihar etmiştir. Kendini reddeden kadınlardan intikam alacağını belirttiği 137 sayfalık "My Twisted World (Hastalıklı Dünyam)" adlı manifestosu ve kadınlara yönelik nefret söylemlerinde bulunduğu çok sayıda YouTube videosu bulunmaktadır. Rodger'in, katliamından kadınları sorumlu tuttuğu ve kadınlara yönelik nefretini dile getirdiği manifestosunu aile ve

arkadaşlarına dağıttığı bilinmektedir. Rodger'ın PUAHate (pickup artist hate) topluluğunda aktif olarak paylaşım yaptığı ve Rodger'ın kendisi gibi bu topluluğun da kendini incel olarak tanımladığı bildirilmektedir. Rodger özellikle cinsel açıdan “yalnızlığı” için kadınları suçlamaktadır. Olayın ardından Roger “Elliot Rodger’s Retribution (Elliot Roger’ın Öcü)” başlıklı 6 dakikalık bir video paylaşmıştır. Incel forumlarında kendisinden “the Supreme Gentleman (Üstün Beyfendi)” olarak bahsedilmekte, ideolojilerinde bir mihenk taşı olarak kabul edilmektedir (Hoffman ve ark., 2020; Santa Barbara County Sheriff’s Office, 2015).

Nisan 2018'de, 25 yaşındaki Alek Minassian, Kanada'nın Toronto şehrinde bir minibüs kiralayarak sekizi kadın olmak üzere on kişiyi öldürmüş ve on dört kişiyi yaralamıştır. Saldırısından önce, Minassian Facebook profilinde Rodger'ı övdüğü ve "incel isyanının başladığını" belirten bir paylaşımında bulunmuştur. Ayrıca paylaşımında, "Chad ve Stacy'leri devireceklerini" söylemiştir (Hoffman, Ware ve Shapiro, 2020).

Minassian'ın saldırısından altı ay sonra, Kasım ayında, 40 yaşındaki Scott Beierle, Amerika'nın Florida eyaletinde iki kadını öldürmüş ve daha sonra intihar girişiminde bulunmuştur. Beierle'nin de uzun süredir incel fikirlere sahip olduğu ve incel taraftarlarını destekleyen, mizojinist videolar ve müzikler paylaştığı belirtilmektedir. Bahsedilen tüm saldırganların ortak özelliklerinden biri, incel ideolojiye paralel olarak, çoğunlukla coğrafi çevrelerindeki kadınları hedef almalarıdır. Ayrıca, hepsinin incel topluluklara üye oldukları ve bu gruplarda fikir alışverişinde bulundukları bilinmektedir (Hoffman, Ware ve Shapiro, 2020).

Williams ve Arntfield (2020) tarafından yedi incel bireyin cinayet girişimleriyle ilgili yapılan araştırmasına göre, bu kişilerin birçok yaşam alanında umutsuz ve çaresiz hissettikleri, ancak genel acılarının nedeni olarak kadınları suçladıkları görülmektedir. Bu bulgular da göz önünde bulundurulduğunda, incel topluluğunun erkek toplulukları arasında en aşırı uçta yer aldığı düşünülmektedir (Papadamou ve ark., 2020).

Farrell ve arkadaşlarının (2015) Reddit'teki erkek evreni hakkındaki çalışması, 6 milyondan fazla gönderinin incelenmesi sonucunda, kadın düşmanlığının arttığını ve grup üyelerinin şiddet eğilimleri sergilediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca çalışma, feminist çalışmalardaki şiddet, mizojini ve düşmanlık teorilerine kanıt teşkil etmektedir.

2.1.4. Problemli Siber Davranışların Etkileri

Siber zorbalığın mağdurlar üzerinde birçok olumsuz etkileri olmakta, bu etkiler maruziyetin şiddetine ve sıklığına bağlı olabilmektedir (Grover ve Raju, 2023). Olumsuz etkiler genç bireylerde daha yoğun şekilde gözlemlenirken (Hinduja ve Patchin, 2019; Kowalski ve ark., 2014), son bir yılda siber zorbalığa maruz bırakılan genç ve çocukların %70'inin mental sağlık problemleriyle mücadele ettiği bildirilmektedir (Hinduja ve Patchin, 2019). Siber şiddet mağdurları deneyimledikleri şiddete göre birtakım psikolojik ve davranışsal zorluklar yaşayabilmektedir. Anksiyete, depresyon, intihar düşüncesi ve teşebbüsü, somatik şikayetler, fiziksel sağlığın bozulması, travma sonrası stres bozukluğu belirtileri, yalnızlık, öz saygıda düşüş, düşük hayat tatmini, küçük düşme ve korku mağdurların deneyimleyebildiği psikolojik zorluklarken, aile ilişkilerinin bozulması, okul ile ilgili zorluklar, devamsızlık, akademik başarının düşmesi, madde kullanımı, saldırgan davranışlar, geleneksel zorbalık, korunma amacıyla silah taşıma ise davranışsal etkilerdendir (Bottino ve ark., 2015; Chalk, 2018; Grover ve Raju, 2023; Smith ve ark., 2008; Smokowski ve Kopasz, 2005; Vaillancourt ve ark., 2017; Wang ve ark., 2019; Yoon ve ark., 2019). Siber şiddet sadece mağdurların mental sağlıklarını değil (Dickson ve ark., 2018), seyirci ve uygulayıcılarını da olumsuz olarak etkilemektedir (Dickson ve ark., 2018; Yao ve ark., 2019).

Stevens ve arkadaşlarının (2020), 43 yayını inceledikleri çalışmaları, siber taciz ve/veya siber ısrarlı takip mağduru bireylerin depresyon, anksiyete, intihar düşünceleri, panik atak deneyimlediklerini ve mental sağlıklarının birçok şekilde zarar görebileceklerini vurgulamaktadır.

Mağdurlar adli ceza sisteminin yetersizliklerini ve teknolojiye karşı azalan güvenlerini dile getirmektedirler.

Anti-Defamation League'in (2020) raporuna göre, çevrim içi saldırıya uğrayan mağdurların %36'sı çevrim içi aktivitelerini durdurduğunu veya değiştirdiğini, %25'i uyku ve konsantrasyon problemleri yaşadığını ve endişeli hissettiğini, %18'i yardım için kurumlarla iletişime geçtiğini, %11'i depresif hissettiğini veya intihar düşüncelerine sahip olduğunu, %10'u fiziksel güvenlikleri konusundaki riskleri ortadan kaldırmaya çalıştığını ve %8'i ağır ekonomik etkiler deneyimlediğini belirtmişlerdir.

Çevrim içi şiddetin sonucunda duygusal veya fiziksel stresin ortaya çıkması ile birlikte, bireylerin teknoloji kullanım alışkanlıklarında değişim ve güvenlik endişelerinde artış görülebilmektedir (Duggan, 2017; Griffiths, 2002).

Nefret söylemleri, hedef alınan kişiler için ciddi sonuçlar doğurabilmekte, mağdurlar bu deneyimlerin bir sonucu olarak kaygı, depresyon ve diğer ruh sağlığı sorunları yaşayabilmektedir. Bazı durumlarda nefret söylemlerine maruz bırakılmak intihara bile yol açabilmektedir (Yıldırım ve Caner-Yıldırım, 2023). Benzer olarak, siber zorbalık da, mağdurlar için depresyon, kaygı, düşük benlik saygısı ve hatta intihar gibi bir dizi olumsuz sonuçla ilişkilendirilmiştir (Sticca, 2013).

Lenhart ve arkadaşlarının (2016) çalışması kadınların çevrim içi tacizi daha geniş bir çeşitlilikte deneyimlediklerini bulgularken, kadınlara yönelik saldırıların ciddiyetinin daha ağır olduğu görülmektedir (Duggan, 2017). 2017 tarihli Amnesty International raporu, kadınların çevrim içi taciz sonrası daha ağır psikolojik etkileri deneyimlediğini bildirmektedir. Kadın mağdurlar psikolojik açıdan etkilendikleri gibi sosyal, maddi, politik açıdan da olumsuz sonuçlar yaşamaktadır. Çevrim içi şiddete maruz bırakılan kadınların internette kendilerini sansürlediği, anonim olarak paylaşım yaptıkları ve kısmen veya tamamen internetten uzaklaşabildikleri bildirilmektedir (Jane, 2017).

Sözel saldırıların fiziksel saldırılara göre görülebilir izler bırakmamasıyla birlikte sonuçları daha ağır olabilmektedir. Sözel saldırıların neden olduğu psikolojik zararların iyileşmesi daha uzun sürebilmektedir (Amichai-Hamburger, 2017). Ek olarak, siber zorbalığı gerçekleştiren genç bireylerin mağdurlarına çevrim içi saldırılarla birlikte, fiziksel şiddet de uygulayabildikleri bilinmektedir (Patchin ve Hinduja, 2016). Bu doğrultuda, Vickery ve Everbach'a (2018) göre, çevrim içi platformlarda ve alanlarda ifade edilen mizojini, toplumun kültürel ve tarihi bağlamından veya günlük hayatta kadınların karşılaştığı fiziksel şiddet ve risklerden bağımsız olarak düşünülemez.

2.1.5. Türkiye’de Problemli Siber Davranışların Hukuksal Karşılığı

WBG’nun (2023) raporuna göre ekonomilerin sadece %30’unda, siber saldırılara özel hukuki koruma mevcuttur. Birçok ekonomide hâlâ kadın ve kız çocuklarını siber taciz veya zorbalığa karşı koruyacak mevzuat bulunmamaktadır. Türkiye’de de siber şiddete yönelik çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Alternatif Bilişim Derneği’nin (2019) hazırlamış olduğu Cinsiyetçi Dijital Şiddetle Mücadele Rehberi’nde belirtildiği üzere, karşılaşılan dijital şiddet eylemlerinin Türk Ceza Kanunu’ndaki karşılıkları aşağıda verildiği gibidir:

Israrlı takip, sürekli mesaj gönderme veya aramak, fotoğraf veya konum atmaya zorlamak gibi eylemleri içermektedir. Mağdurun iletişim kurmak istemediğini belirtmesine ya da yanıt vermemesine rağmen iletişim kurmakta ısrar etmek olarak tanımlanmaktadır. Israrlı takip kavramı 8 Mart 2012 tarih ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunla mevzuatımıza girmiştir. Israrlı takip tanımına mağdurun sadece fiziksel takibi değil, sözlü, yazılı ve her türlü iletişim yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilen davranışlar da dahildir. Bu bağlamda ısrarlı takip Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma (TCK 123) maddesi altında değerlendirilmektedir. TCK 123, sırf huzur ve sükûnunu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla

telefon edilmesi, gürültü yapılması ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması olarak tanımlanmıştır.

Kişiler arasındaki özel yazışmaların ve görüntülerin ifşası, Haberleşmenin Gizliliğini İhlal (TCK 132) ve Kişiler Arasındaki Konuşmaların Dinlenmesi ve Kayda Alınması (TCK 133) maddeleri kapsamına girmektedir.

Siber sömürü /Cinsel içerikli şantaj eylemleri, kişinin mahrem görüntülerini çekmek ve internette, sosyal ağlarda veya özel mesajlaşmalarda başkalarıyla paylaşmakla tehdit etmek ve/veya paylaşmak olarak tanımlanmaktadır. Bahsi geçen davranışlar Özel Hayatın Gizliliğini İhlal (TCK 134), Tehdit (TCK 106) ve Hakaret (TCK 125) maddeleri doğrultusunda cezalandırılmaktadır.

Siber taciz, kişiye rızası dışında mesajlar ve /veya cinsel içerikli mesajlar ve görüntüler göndermek olarak tanımlanmaktadır. Bahsi geçen eylemler Türk Ceza Kanunu'nda Cinsel Taciz (TCK 105) suçu altında değerlendirilmektedir.

Gizlilik ihlali, kişinin e-posta ve/veya sosyal medya parolalarını ele geçirip hesaplarına girmek, kişiden izin almadan cihazlarındaki bilgilere bakmak olarak tanımlanmaktadır. Bu eylemler, Kişisel Verilerin Kaydedilmesi (TCK 135), Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme (TCK 136), Nitelikli Haller (TCK 137), Verileri Yok Etmeme (TCK 138), Bilişim Sistemine Girme (TCK 243), Sistemi Engelleme, Bozma, Verileri Yok Etme veya Değiştirme (TCK 244) ve Banka veya Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması (TCK 245) suçlarının tanımları arasına girebilmektedir.

Kişisel veri ifşası, kişinin kişisel verilerini ifşa etmek olarak tanımlanmaktadır. Kişisel verilerin kaydedilmesi ve Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme (TCK 135, 136, 137, 138) maddeleri kapsamında cezalandırılmaktadır.

Kişi adına internette sahte hesaplar açarak onun adına paylaşım yapma eylemi de Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme (TCK 136) suçu kapsamında cezalandırılmaktadır.

Nefret söylemi, internette, sosyal medyada, dijital oyunlarda, mesajlaşma uygulamalarında kişi hakkında küçük düşürücü, hakaret içeren, cinsiyetçi mesajlar paylaşmak, kişiyi hedef

göstermek ve sanal lince maruz bırakmak olarak tanımlanmaktadır. Nefret söylemi içeren eylemler Hakaret (TCK 125), Mağdurun Belirlenmesi (TCK 126) ve Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama (TCK 216/2) maddeleri kapsamında ele alınmaktadır.

Doxxing, kişi hakkında internet üzerinden ayrıntılı bilgi toplamak ve kişiye zarar vermek üzere bu bilgileri yaymak ve kullanmak olarak tanımlanmaktadır. Bu eylemler de Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme (TCK 136) maddesi kapsamında cezalandırılmaktadır.

İtibarsızlaştırma, kişinin ticari itibarını zedeleyecek şekilde paylaşımlar yapmak ve ticari sırları açık etmek olarak tanımlanmaktadır. Kişilik haklarının ihlali sebebiyle tazminat Medeni Kanun md.24, Haksız Rekabet (TTK 56 vd.), Marka Hakkına Tecavüz (6769 s. Yasa hükümleri ve 5651 s. Yasa hükümleri) maddeleri kapsamında değerlendirilmektedir.

Kontrol etme, kişinin sosyal medya paylaşımlarına karışmak ve/veya sosyal medya iletişimini sınırlandırmaya çalışmak olarak tanımlanmaktadır. Bu davranışlar, Haberleşmenin Engellenmesi (TCK 124) kapsamında cezalandırılmaktadır.

Tehdit/şantaj, kişiyi dijital araçları kullanarak ölümle, cinsel saldırıyla, fiziksel şiddetle tehdit etmek, şantaj yapmak olarak tanımlanmaktadır. Tehdit (TCK 106) ve Şantaj (TCK 107) maddeleri kapsamında cezalandırılmaktadır.

2.1.6. Problemlı Siber Davranışların Oluşmasını Etkileyen Faktörler

İnternetin anonimliğe ve hareketliliğe izin vermesi, ekstremist fikirlerin yükselişine imkan sağlamıştır (Daniels, 2008). Çevrim içi toplulukların, üyelerine anonimlik, serbestlik ve ifade özgürlüğü sağlaması mağduriyet ihtimalini arttırabilmektedir (Johnson, 2018). Anonimite, saldırganlara sorumluluk almadan ekstrem ifadeleri paylaşma imkanı sağlamaktadır (Banet-Weiser ve Miltner, 2016). Paralel olarak, sosyal medya ve çevrim içi topluluklar, cinsiyet ve ırk ayrımcılığı, homofobi, nefret söylemleri bağlamında politik olarak homojen ve kutupçu yayılma alanları oluşturmaktadır (Daniels, 2008; Yardi ve Boyd, 2010). Jeong (2015), çevrim içi platformların teknik

yapı ve mevzuatlarının da bu durumu destekleyebildiğini belirtmektedir. Ging ve Siapera (2018), kadınların çevrim içi alanlara maruz bırakıldığı orantısız cinsiyet temelli şiddeti global bir pandemi olarak görmektedir.

Siber zorbalık, siber şiddet, siber taciz gibi problemleri internet davranışlarının ortaya çıkmasını etkileyen faktörleri araştıran çalışmalar, birçok farklı durum ve bireysel özelliğin etkileyici rollerinin olduğunu göstermektedir. Shaikh ve arkadaşlarının (2020) ilgili 32 çalışmayı inceledikleri meta analiz çalışması, üniversite öğrencilerinde siber zorbalığın oluşmasını etkileyen faktörleri bireysel, psikolojik, sosyo-bilişsel ve çevresel olmak üzere dört kategoride toplamıştır. Bireysel faktörler arasında sosyodemografik özellikler ve siber zorbalıkla ilgili bilinçlilik bulunmaktadır. Erkeklerin daha yüksek düzeyde siber zorbalık uygulayıcıları olduğu ve kadınların daha yüksek düzeyde siber zorbalık mağduru olduğu birçok bilimsel çalışmada bulgulanmıştır. Yaş ile siber zorbalığı uygulama arasında doğru orantılı bir ilişki görülmektedir. Bir diğer bireysel faktör olan siber zorbalıkla ilgili bilinç veya bilgiye sahip olmanın da önemli bir rolü olduğu görülmekte, bilgili ve farkında bireylerin daha az oranda siber zorbalık davranışlarında bulundukları bilinmektedir.

Psikolojik faktörleri inceleyen çalışmalar ise siber zorbalığın duygusal problemler, özgüven, empati, intikam, duygusal zeka, kişilik özellikleri, öfke, içselleştirme, saldırganlık, kendine güvensizlik, anksiyete, stres, antisosyal davranış, depresyon, kıskançlık ve yalnızlık faktörlerinden etkilenebildiğini göstermektedir. Siber zorbalık davranışlarını pozitif ve negatif yönde etkileyebilen psikolojik faktörlerin en önemli ve kayda değer değişkenler olduğu belirtilmektedir. Salırganlık ve antisosyal davranış düzeyleri yüksek olan bireylerin siber zorbalık davranışlarını daha sık sergiledikleri ve içselleştirmenin de siber zorbalığa neden olabileceği raporlanmaktadır. İçselleştirme davranışlarında bulunan birey siber zorbalık mağduru olduğunda siber zorbalık uygulayıcısına dönüşebilmektedir. Benzer şekilde, düşük özgüvene sahip bireyler de mağduriyet yaşadıkdan sonra uygulayıcı olabilmektedir. Depresyon, anksiyete gibi duygusal problemler yaşamak ve stres de siber zorbalıkla ilişkilendirilmiştir. Kişilik özellikleri ve

duygusal travma da siber zorbalığı direkt şekilde etkileyebilen faktörler arasında yer almaktadır (Shaikh ve ark., 2020).

Sosyo-bilişsel faktörler arasında yer alan ahlaki kopuş, suçluluk ve yas düzeyinin birçok çalışmada siber zorbalığı etkileyebileceği görülmektedir. Bu alandaki çalışmalar, siber zorbalık bağlamında, bireylerin toplumda çokça karşılaştığı bir durumu benimsemesine, “herkes yapıyorsa doğrudur” fikrine dikkat çekmektedir. Sosyo-bilişsel faktörler yetiştirilen çevreyle ve insanlarla olan ilişkiler doğrultusunda oluşmaktadır. Siber zorbalığın oluşmasında etkili olan ahlaki kopuş kişinin belirli bir bağlamda etik standartların kendisi için geçerli olmadığına kendisini inandırması olarak tanımlanmakta (Fang ve ark., 2020) ve siber zorbalığın oluşmasında önemli ölçüde etkili olduğu bildirilmektedir. Öte yandan suçluluk ve yas düzeyi ile siber zorbalık davranışları arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır. Suçluluk duygusunun yoksunluğu da paralel olarak ahlaki kopuşu güçlendirmektedir (Shaikh ve ark., 2020).

Bireyin çevresine ait dışsal özellikler olan çevresel faktörler de kendi içinde ev ve aile, üniversite ve teknolojik faktörler olarak üçe ayrılmaktadır. Ev ve aileyle ilgili olarak, ebeveynlik stili, sosyo-ekonomik düzey, ev içi ve kardeş şiddeti, aile çatışmalarının siber zorbalık davranışlarını etkileyebilecekleri görülmektedir. Aileye yakınlık, aile çatışmaları ve aile değerlerinin siber zorbalık davranışları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip oldukları raporlanmaktadır. Ek olarak, evde zorbalık veya şiddet gören çocukların kendilerinin siber zorba olmaları olasılıklarının daha yüksek olduğu bildirilmektedir. Ekonomik durum ve sosyal statünün de siber zorbalıkla ilişkili olabileceği vurgulanmaktadır (Shaikh ve ark., 2020). Ayrıca çocukluk döneminde ebeveynlerin kötü muamelesine maruz kalma siber şiddet davranışlarını yordamaktadır (Sun ve ark., 2020).

Üniversiteyle ilgili faktörler akademik performans, üniversite iklimi ve yaşlılarla olan ilişkiler iken, teknolojik faktörler anonimlik, internete ulaşımın kolaylığı, teknolojinin kendine yeterliliği, problemli sosyal medya kullanımı ve teknolojiye maruz kalma olarak sıralanmıştır. Üniversite

ortamının güvenilir ve güvenli olması, akran ilişkileri ve yalnızlık siber zorbalığı farklı şekillerde etkilemektedir (Shaikh ve ark., 2020).

Zhu ve arkadaşları (2021) çalışmalarının sonucunda, siber zorbalık davranışlarında bulunmayı etkileyen kişisel faktörleri yaş, cinsiyet, çevrim içi davranışlar, ırk, sağlık durumu, geçmiş mağduriyet deneyimleri ve dürtüsellik olarak belirlemişlerdir. Durumsal faktörler incelendiğinde ise ebeveyn-çocuk ilişkisi, kişilerarası ilişkiler ve coğrafi konum da siber zorbalıkla ilişkili bulunmuştur. Çalışma aynı zamanda koruyucu faktörleri de incelemiş ve empati ve duygusal zeka, ebeveyn-çocuk ilişkisi ve okul iklimi öne çıkmıştır. Benzer olarak, Yudes ve arkadaşları (2020) da yaş, siber mağduriyet, problemli internet kullanımı, duyguları düzenleme ve kullanma bozuklukları siber zorbalığı en güçlü yordayan faktörler olarak tespit etmiştir.

Paterson ve Densley (2016) çevrim içi şiddeti ele alan çalışmaları incelemişler, benzer olarak, bireysel faktörler arasında yer alan kendini kontrolde zorluk ve dürtüsellik, psikopati ve Makyavelist özellikler ile içselleştirme özelliklerinin ilişkili olabileceğini vurgulamışlardır. Grup ve çevresel faktörler incelendiğinde ise, sosyal kontrol ve sosyal öğrenme, rutin aktiviteler, anonimlik ve benzerlik gibi değişkenlerin siber şiddet davranışlarını etkileyebileceği görülmüştür.

Grover ve Raju'nun (2022) incelemesi, siber şiddetin ortaya çıkmasını etkileyen faktörleri arttıran çalışmaları gözden geçirmektedir. Anonimlik siber zorbalığın ve şiddetin uygulanmasındaki temel faktörlerden biri olarak görülmektedir. Çalışmalar, siber şiddeti bireylerin düşük özgüvenlerine yönelik bir baş etme stratejisi olarak kullanabildiklerinin altını çizmektedir. Ek olarak, onay görme, can sıkıntısı, daha iyi hissetme isteği, izolasyon, espri anlayışı, empati eksikliği, kendini koruma, güç algısı, eğitim eksikliği, kıskançlık, intikam isteği, eğlenme, sosyal ilişkiler, tepki gösterme gibi faktörlerin bireylerin çevrim içi şiddet davranışlarını sergilemelerini etkileyebileceği görülmektedir.

Siber zorbalık ile geleneksel zorbalık arasındaki temel farklardan biri, internetin sağladığı anonimliktir. Zorbalar, hedefleriyle yüz yüze olmadıkları ve anonim profillerin veya sahte

hesapların arkasına saklanabildikleri için saldırgan davranışlarda bulunma konusunda kendilerini daha cesaretli hissedebildiklerini bildirmektedir (Pyżalski ve Smith, 2022).

Hidayat ve arkadaşlarının (2022) çalışması, çevrim içi oyun bağımlılığı olan genç bireylerin hem siber zorbalık uygulayıcı hem de mağdurları olma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Araştırmacılar, zorbalıkta bulunan gençlerin oyun sırasında şiddete maruz kaldıklarını, sözel şiddeti mesajla yaşıtlarına uyguladıklarını ve bunun çevrim içi taciz boyutuna ulaşabildiğini belirtmektedir. Kırcaburun ve arkadaşlarının (2018) çalışması da problemlili sosyal medya kullanımının siber zorbalıkla ilişkili olduğunu ve yaşı önemli bir belirleyici olduğunu göstermektedir. Siber zorbalığı etkileyen faktörler arasında toksik inhibisyon önemli bir yer tutmakta, bireyin yüz yüze etkileşimler kurarken sahip olduğu sosyal kuralların, internet ortamındaki anonimlikle birlikte sorumluluğun azalması nedeniyle esnemesi olarak tanımlanmaktadır (Sular, 2004).

Emma Jane (2016), *Misogyny Online: A Short (and brutish) History* adlı kitabında, erkeklerin neden sanal ortamlarda kadınlara hakaret ettiği sorusuna iki aşamalı bir yanıt verir; 1) erkekler orantısız bir şekilde politik, ekonomik ve sosyal gücü ellerinde tutarken kadınları ait oldukları yerde tutmak için şiddetin çeşitli formlarını kullanırlar ve 2) çünkü (modern siber dünyanın doğası ve dominant normlarının yardımıyla da) yapabilirler. Problemlili siber davranışların oluşmasını etkileyebileceği düşünülen mizojini, toplumsal cinsiyet rolleri ve şiddete yönelik tutum aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Çalışmacılar siber zorbalığın daha iyi anlaşılmasına yönelik farklı modeller geliştirmiştir. Barlett ve Gentile Siber Zorbalık Modeli, Genel Saldırganlık Modeli, I-Cubed Teorisi ve Sosyal Ekolojik Stres Yatkınlık Modeli en sık karşılaşılan modellerdendir (Grover ve Raju, 2023).

Barlett ve Gentile Siber Zorbalık Modeli'ne (Barlett ve Gentile, 2012) göre internetin anonim olmaya imkan veren doğası, bireylerin fiziksel özelliklerinin güçlerini etkilemediği görüşünü güçlendirmekte ve interneti şiddetin uygulanabileceği bir ortam haline getirmektedir. Fakat bireylerin kişiye özel özelliklerini göz ardı etmesi nedeniyle eleştirilmektedir (Ansary, 2020).

Genel Saldırganlık Modeli'ne (Anderson ve Bushman, 2002) göre, düzenli olarak şiddet içerikli video oyunları oynamak veya şiddet içeren içeriklere maruz kalma bireylerde saldırganlıkla ilgili bilgileri pekiştirerek, saldırgan tutum ve inançlara, saldırganlıkla ilgili şemaların oluşmasına neden olmaktadır. Saldırgan kişilik, sosyal çevre, akran grupları gibi kişiye özel durumlar bilişleri, afekt ve uyarılma sistemini etkileyerek zorbalık davranışının oluşmasını sağlayabilmektedir (Ansary, 2020).

I-Cubed Teorisi, siber zorbalığı şiddet davranışları ile bağlayan üç faktör üzerinde durmaktadır: Kışkırtıcı güç, savurucu güç ve engelleyici güç. *Kışkırtıcı güç*, bireyleri saldırgan şekilde harekete geçiren veya tahrik eden durumsal olay veya koşullar olarak tanımlanmaktadır. *Savurucu güç*, bireylerin saldırgan bir şekilde davranma olasılığını arttıran durum ve koşullar olarak tanımlanırken *engelleyici güç*, ise bireylerin saldırma içgüdülerini bastırmalarına neden olabilecek böylelikle harekete geçme olasılıklarını düşürecek durum veya koşullar olarak tanımlanmaktadır (Slotter ve Finkel, 2011).

Sosyal Ekolojik Stres Yatkınlık Modeli, biyolojik, sosyal ve çevresel faktörlerin etkileşimini temel alan dinamik bir modeldir. Siber zorbalık davranışlarını anlamak için aile, okul, mahalle gibi çevresel etmenler ile çocuğun genetik hassasiyetleri, kişilik ve mizaç gibi biyolojik etmenlerin etkileşimi incelenmelidir (Swearer ve Hymel, 2015).

2.2. Mizojini

Antik Yunanca olan “mīsoguníā” kelimesinden (misein: nefret etmek, gyn: kadın) türeyen mizojini (ing: misogyny) kadınları hedef alan nefret ve düşmanlık olarak tanımlanmaktadır. Mizojini kadına yönelik sistematik, kültürel ve ideolojik nefret ve kadınların kötülenmesi olarak açıklanırken, tüm dünyada açıkça ve gizil bir şekilde ifade edilebilmektedir (Code, 2002; Kramarae, 2000).

Kate Manne (2018), mizojiniyi kadınlara yönelik düşmanlık olarak tanımlamanın “saf” bir tanım olduğunu ve ciddi kısıtlılıklarının bulunduğunu ifade etmektedir. Öncelikle bireylerin tutumlarının açıklanmasının zorluğu nedeniyle mizojininin tanımı problematik olmaktadır. Klasik tanımla, mizojini tespit edilemeyecek ve kadınlar için susturucu bir işleve sahip olacaktır. Bu nedenle, Manne mizojininin sadece kadına yönelik nefret olduğunu değil, aynı zamanda erkeklerin kadınlar üstünde güç sahibi olduğu bir patriyarkal toplumu sürdürmek için kullanılan sosyal, siyasi ve ekonomik uygulamalar bütünü olduğunu savunur. Manne'a göre, mizojini bir “sosyal uygulama” sistemi olarak, ataerkil normlar ve beklentileri karşılamayan kadınları kontrol etmek ve cezalandırmak için kullanılır. Manne ayrıca, mizojininin sıklıkla gizil ve sinsi olduğunu ve her zaman açık veya kasıtlı olmadığını belirtmekte, mizojinin sıklıkla "dolaylı uygulama yolları" ile çalıştığını ifade etmektedir. Bu bağlamda mizojini sadece kadına yöneltilmiş bireysel nefret davranışları olmanın ötesinde cinsiyet temelli güç dengesizliklerini besleyen kültürel bir fenomendir. Bu nedenle mizojiniyi anlamak için bireysel tutum ve davranışların yanında daha geniş kapsamda sosyal ve kültürel bağlamda ele alınmalıdır.

Mizojininin tarihi, Antik Yunan mitolojisine kadar uzanmakta, bu dönemde düşünür ve filozofların ortaya koyduğu eserlerde belirgin bir şekilde görülmektedir. Hesiod’a göre kadınlar, yaratılmadan önce Tanrıların barışçıl refaketçileri idi. Prometheus Tanrıdan ateşin sırrını çalmaya karar verdiğinde, Zeus öfkeleni ve insanoğlunu Pandora ile cezalandırdı. Pandorayı taşıyan ve hastalık, yaşlılık ve ölüm gibi tüm kötülükleri serbest bırakan kişi yaratılan ilk kadındır (Holland, 2006). Mitolojinin yanında Hinduizm’den İslam’a her dinin kadına yönelik kendi görüşlerinin olduğu görülmektedir. Ortaçağ’da, kadınlar çoğunlukla şeytan ile işbirliği yapan ve kötülük kaynağı olarak görülen tehlikeli kişiler olarak görülmektedir. Kadınları cadılar olarak temsil eden dinsel metinler ve sanat eserleri üretilmiş, cadı avları ve kız çocuklarının katliamları kayıtlarda yer almaktadır. Kadınların erkeklerden alt seviyelerde olduğu düşüncesi Rönesans Dönemi’nde de devam etmiş, kadınların sosyal yerinin evsel alanla sınırlı olduğu düşüncesi varlığını sürdürmüştür.

Yine mizojinist söylemler bu dönemde üretilen eserlerde görünür haldedir. Aydınlanma döneminde de, Immanuel Kant gibi filozofların yazılarında mizojinist ifadeler yer almaktadır. Tarihin bu döneminde de, kadınların yetersiz oldukları ve erkeklere bağlı olmaları gerektiği düşüncesi devam etmektedir (Holland, 2006). Modern zamanlarda ise mizojini tecavüz kanunları, sadistik pornografi ve kaynana esprileri gibi görünümelerde karşımıza çıkmaktadır (Rich, 1976).

Her ne kadar mizojini erkekler tarafından benimsenen bir yapı olarak görülse de zaman içinde kadın takipçileri de olan bir ideoloji haline gelmiştir (Flood, 2007). Kadın düşmanlığı faktörünü sürdüren ve bundan yararlananların hepsinin erkek olmadığı, ancak bunu yapanların büyük çoğunluğunun erkek olduğu ifade edilmektedir. Bunun nedeni, birçok erkeğin güçlerinden vazgeçmek veya kadınlarla paylaşmak istememesidir. Bununla birlikte, mizojini sadece kadınlar için bir sorun olmaktan öte, erkeklere de zarar verebilmektedir. Katı toplumsal cinsiyet rollerinin erkeklerin ruh sağlığına zarar verebileceği ve kadınlarla anlamlı ilişkiler kurmalarını engelleyebileceği düşünülmektedir (Summers, 2012).

Mizojini sadece kadını nesneleştiren, aşağılayan ve zayıflatan davranışların ötesinde, kendini kadına yönelik ayrımcılık, fiziksel ve cinsel şiddet ve düşmanlıkla gösterir (Code, 2002). Alanyazın incelendiğinde, mizojininin erkek egemenliği, erkek imtiyazı, cinsiyet temelli ayrımcılık, cinsel taciz, kadına yönelik şiddet, kadının küçük görülmesi ve kadınların cinsel açıdan obejleştirilmesi gibi birçok formu olduğu görülmektedir (Barker ve Jurasz, 2019).

Açık şiddet eylemlerinin yanında, mizojini hukuk, din, eğitim, ordu, cezaevleri gibi sosyal kurumlarda kadınlara yönelik sistematik ayrımcılığı beslerken, kadını susturmaya ve kadını tarihten silmeye veya çarpıtmaya neden olmaktadır. Tüm bunlara ek olarak, kadınların giyimleri, cinsellikleri, davranışları ile ilgili zararsız görülen espriler hoş görülmektedir (Grey, 2000).

Ek olarak, içselleştirilmiş mizojini terimi ise, kadınların kendilerinin sergileyebileceği bir dizi tutum ve davranış anlamına gelmektedir. Kadınlar toplumdan aldıkları kadın düşmanlığı mesajlarını içselleştirip erkeklerden aşağı olduklarına inanmaya başladıklarında ortaya çıkmaktadır. Bu,

kadınların, çoğu zaman farkında bile olmadan, kendilerini ezen sistemi desteklemesine ve sürdürmesine yol açabilmektedir (Summers, 2012).

2.2.1 Mizojini ve Şiddet İlişkisi

Summers (2012), toplumumuzda kadına yönelik yüksek ve artan şiddet oranlarının kadın düşmanlığı faktörünün bir sonucu olduğuna dikkat çekmektedir. Kadınların erkeklerden aşağı görüldüklerinde ve dahil edilme, eşitlik ve saygıdan mahrum bırakıldıklarında, bunun kadına yönelik şiddetin ortaya çıkma olasılığının daha yüksek olduğu bir kültür yarattığını savunmaktadır.

Konuyla ilgili yapılmış çalışmalar da mizojini ile çeşitli şiddet eylemleri arasındaki ilişkinin varlığına dikkat çekmektedir. Ev/aile içi şiddet (Blake, ve ark., 2021), cinsel şiddet (Leone ve Parrott, 2019; Munsch ve Willer, 2012), taciz (Marwick ve Caplan, 2018), şiddetin kutlanması (Scaptura, 2019), şiddet içerikli fanteziler (Scaptura ve Boyle, 2019) ve baskıcı kontrolün (Dragiewicz ve ark., 2018) kadına yönelik düşmanca tutumla ilişkili olduğu görülmektedir.

Waddell ve arkadaşları (2020) bu bağlamda, hegemonik maskülenite ve duygusal manipülasyon arsasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmalarının bulguları hegemonik maskülenitenin diğerlerini duygusal olarak manipüle etme becerisi ve isteğini anlamlı olarak yordadığını göstermektedir.

Birçok çalışma mizojininin şiddet içerikli uç tutumlar üzerindeki rolüne dikkat çekmektedir (Diaz ve Valji, 2019; Hoffman ve ark., 2020). Amerika'daki uç sağ terörist saldırıların temelinde mizojinist düşüncenin yer aldığı (Wilson, 2020) toplu cinayet ve okul katliamlarının gerçekleştirilmesinde rol oynadığı (Lyle ve Esmail, 2019) ve kadına yönelik düşmanca ve ayrımcı ideolojilere temel oluşturduğu görülmektedir (Ging, 2017; Maxwell ve ark., 2020).

2.3. Çelişik Cinsiyetçilik: Tanım ve Mizojini ile İlişkisi

Cinsiyetçilik, içgüdüsel olarak erkeklerin kadınlardan üstün olduğu fikrine dayanan inanç, uygulama veya sistemler olarak tanımlanmakta (Anderson, 2010; Borrell ve ark., 2011), kadınların cinsiyetçi ön yargılarla haftalık veya günlük sıklıklarla karşılaştığı bildirilmekte (Berg, 2006; Swim ve ark., 2001), cinsiyetçilik ile flört şiddeti davranışları arasındaki ilişkinin varlığı dikkat çekmektedir (Ayran ve Karacan, 2022).

Glick ve Fiske (1996), çelişik cinsiyetçilik terimiyle cinsiyetçiliği düşmanıcı ve korumacı olarak iki kolda yapısalıştırmıştır. Korumacı cinsiyetçilik, kadınlara belirli kalıplar yükleyen ve kadınları pozitif olarak algılanabilecek şekilde kısıtlayan, yapıcı prososyal ve yakınlık davranışlarıyla kategorize edilen tutumlar bütünüdür. Pozitif bir yönelim olarak algılanabilse de köklerini geleneksel cinsiyet stereotiplerinden ve erkek baskınlığından almakta ve genellikle zarar verici sonuçlara neden olmaktadır. Kadınlara yönelik görece pozitif atıflar düşmanıcı cinsiyetçilikle, “kadınların kısıtlı ev içi rollerinin olması ve kadınlığın "zayıf" cinsiyet olması” gibi ortak inançlara sahiptir.

Düşmanıcı cinsiyetçiliğin fark edilmesi daha hızlı olabilirken, korumacı cinsiyetçilik çoğu zaman fark edilmemeye eğilim göstermektedir (Huang ve ark., 2016). Korumacı cinsiyetçilik erkek baskınlığının kibar ve yumuşak yönlerini haklı çıkaracak düşünceler grubudur. Kadınların erkeklere bağımlılığını öne çıkararak bunu romantik bir görüntü halinde sunar (Anderson, 2010).

Cinsiyetçilik ve mizojininin farkını açıklayan Summers’a (2012) göre cinsiyetçilik, kadınlara karşı dışlanmalarına, aşağılık muamelesi görmelerine neden olan ve saygı görmemelerini haklı çıkaran bir dizi tutumdur. İnsanların, kişiliklerine bakmaksızın, kalıtsal ve değişmez tek bir özelliğe, yani kişinin cinsiyetine dayanarak nitelikler yüklemek ve sonrasında farklı ve olumsuz davranmanın temelini oluşturmaktadır. Öte yandan, mizojini, kadınların aşağı ve değersiz olduğu ve dolayısıyla toplumumuzda eşit oyuncular olmaya uygun olmadığı inancıdır. Yaşam tarzımıza gömülüdür ve

tarihin her döneminde var olmuştur. Kadın düşmanlığı, cinsiyetçiliğin gerekçesini sağlar. Kadınların ve erkeklerin toplumumuza eşit katılımına karşı direnişin vücut bulmuş halidir (Summers, 2012).

Summers'a (2012) göre, cinsiyetçilik, kadın düşmanlığının gerekçesini sağlamaktadır. Cinsiyetçi inançlar, kadınların dışlanmalarını, saygı görmemelerini ve erkeklerin kadınlardan üstün görölmelerini haklı çıkaran, kadınlara yönelik tutumlar bütünüdür. Kadın düşmanlığı, kadınlar üzerinde güç ve kontrol hakkına sahip olduklarına inanan erkekler arasındaki yetki duygusuyla da körüklenmektedir. Ek olarak, toplumsal cinsiyet rollerini pekiştiren kültürel normlar ve gelenekler, kadınların erkeklere boyun eğdirilmesi veya erkeklerin aşağısında olmaları hakkındaki klişeleri sürdürerek kadın düşmanlığına katkıda bulunabilmektedir.

3. Gereç ve Yöntem

Danışmanlığını Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Tunç DEMİRCAN'ın üstlendiği, "Bireylerin Kadına Yönelik Düşmanlık (Mizojini) Düzeyleri ile Problemli Siber Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı "Doktora Tezi" çalışması, İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 07.06.2022 tarihinde, 2022/233 no'su ile onaylanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışma nicel ve nitel yöntemleri içeren iki basamaklı bir karma yöntem araştırması olarak planlanmıştır. Karma araştırma yöntemi, aynı temel konuyu araştıran bir dizi çalışmada veya tek bir çalışmada nitel ve nicel veriyi toplamayı, analiz etmeyi ve yorumlamayı içermektedir (Tekindal, 2021). Bu doğrultuda önce nicel verilerin toplanıp çözümlendiği, sonuçlara göre ikinci basamağın gerçekleştirildiği açımlayıcı sıralı desenin kullanılması planlanmıştır. Böylelikle, nitel sonuçların ilk basamaktaki nicel sorunları açıklanmasındaki rolünün tespit edilmesi hedeflenmiştir (Creswell ve Clark, 2011).

Çalışmanın birinci basamağı problemli çevrim içi davranışlar, mizojini ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki olası ilişkiyi ve ilgili değişkenleri inceleyen bir nicel çalışma olarak planlanmıştır. Değişkenler arasındaki nedensel ve korelasyon ilişkileri incelenmiştir.

Çalışma hedefleri doğrultusunda, ikinci basamak nitel bir araştırma olarak planlanmıştır. Bu basamağın, mizojinist tutumlara sahip bireylerle derinlemesine görüşme yapılarak yürütülmesi ve elde edilen verilerin içerik analizi ile yorumlanması amaçlanmıştır. Çalışmanın ikinci basamağı için, Mizojini Ölçeği toplam puanları ortalamanın üstünde kalan, kendini mizojinist ideolojik gruplardan birine ait hisseden ve ikinci aşamaya devam etmeyi kabul etmiş 20 kişinin dahil edilmesi, görüşmelerin veri doygunluğuna ulaşılan kadar sürdürülmesi planlanmıştır. İkinci basamak olarak

tasarlanan nitel çalışma için, mizojini düzeyleri yüksek olarak bulunan bireylere yönelik yarı yapılandırılmış bir derinlemesine görüşme formu oluşturulmuştur. Çalışmanın ilk basamağında ikinci basamağa katılmayı kabul eden ve mail adreslerini formda paylaşan 7 kişi e-mail yoluyla ikinci basamağa 60 gün aralarla davet edilmiştir. 7 kişiden geri dönüş yapan katılımcı olmaması nedeniyle çalışmanın ikinci basamağına devam edilememiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini aktif internet kullanan bireyler oluşturmaktadır. Çalışmada Türkiye’deki 65,8 milyon internet kullanıcısını (We Are Social, 2021) karşılayacak sayıya ulaşamayacağı için, en yüksek evren büyüklüğüne denk gelen örneklem büyüklüğü olarak, %5’lik hata ve %95 oranında güven payı doğrultusunda 384 katılımcıya erişilmesi hedeflenmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Çalışmaya aktif internet kullanımı olan 18 yaşını tamamlamış tüm bireyler kabul edilmiş, 389 kişiye ulaşılmıştır. 389 katılımcıdan 6’sının verileri 18 yaş kriterini karşılamamış olması, 18’inin verileri ise çalışmayı sabote ettikleri tespit edildiği için çalışmaya dahil edilmemiştir. Bu nedenle analizler 365 kişinin verileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yaş ortalaması $31,30 \pm 9,65$ olarak hesaplanan örneklemin %59,2’sini kadınlar, %40,8’ini ise erkekler oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Yenilenmiş Siber Zorbalık Ölçeği

Yenilenmiş Siber Zorbalık Ölçeği, Topçu ve Erdur-Baker (2018) tarafından revize edilmiştir. 10 maddelik ölçek iki sütundan oluşmaktadır. Bireyler her maddeyi “bana yapıldı” ve “ben yaptım” olarak, sıklığını 4’lü Likert tipinde puanlamaktadır. 1 = Hiç, 2 = Bir Kez, 3 = 2-3 kez ve 4 = Üçten Çok anlamına gelmektedir. Maddeler son 6 ay göze alınarak değerlendirilir. Ölçekten alınan yüksek puanlar daha yoğun mağduriyet ve/veya zorbalık anlamına gelmektedir. Mağduriyet alt boyutu için Cronbach alfa katsayısı 0,92 olarak bulunurken, zorbalık alt boyutu için 0,80 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin orijinal çalışmasının örneklemini lise öğrencileri oluşturmaktadır. Bu çalışmaya yetişkin katılımcılar kabul edildiği için güvenilirlik katsayıları tekrar hesaplanmış ve Cronbach alfa katsayılarının zorbalık alt boyutu için 0,84, mağduriyet alt boyutu için ise 0,83 olduğu görülmüştür. Örnek maddeler arasında “birine hakaret etmek”, “dedikodu yaymak” ve “küçük düşürücü internet sitesi/sayfası oluşturmak” ifadeleri yer almaktadır.

3.3.2. Siber Şiddeti Meşrulaştırma Ölçeği

Siber Şiddeti Meşrulaştırma Ölçeği, Turan ve Dilmen (2016) tarafından bireylerin çevrim içi şiddeti meşrulaştırma düzeylerinin ölçülmesi amacıyla oluşturulmuştur. 16 sorudan oluşan ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,75 olarak hesaplanmıştır. Maddeler 1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 5 = Kesinlikle Katılıyorum anlamına gelecek şekilde, 5’li Likert tipinde cevaplandırılmaktadır.

“Sosyal medyada arkadaşlarımın fotoğraflarını paylaşmak için izin almama gerek yoktur”, “Tecavüzden hüküm giymiş mahkumları hapishanede öldüren kişiler ceza almamalıdır”, “Sosyal medyada herhangi bir paylaşımda bulunurken incitici/ kırıcı bir ifade olmamasına dikkat ederim” ölçekteki maddeler arasındadır. Ölçekten alınan yüksek puan şiddeti meşrulaştırma düzeyinin yüksekliğine işaret etmektedir. Ölçekte ters kodlu maddeler bulunmaktadır.

3.3.3. Mizojini Ölçeği

Mizojini Ölçeği Bozkur, Gündoğdu ve Uzun tarafından (2019) geliştirilmiş olup, 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçek bireylerin kadın cinsiyetine yönelik nefret, düşmanlık ve ayrımcılık ile birlikte yine kadın cinsiyetine yönelik korku, şüphe ve güvensizlik gibi tutumları belirlemeyi amaçlamaktadır. Ölçek, “Önyargı ve Ayrımcılık”, “Kadın Fobisi” ve “Geleneksel Role Sıkıştırma” olmak üzere 3 boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,95 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutların Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları ise “Önyargı ve Ayrımcılık” için 0,96, “Kadın Fobisi” için 0,89 ve “Geleneksel Role Sıkıştırma” için 0,67’dir. Ölçek maddeleri 5’li

Likert tipinde cevaplandırılmakta, 1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 5 = Tamamen Katılıyorum olarak anlamlandırılmaktadır. Ters kodlu maddelerin bulunmadığı ölçekten alınan yüksek puanlar, mizojini düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

3.3.4. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCÖ)

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği, cinsiyetçiliği korumacı ve düşmancı cinsiyetçilik olarak iki boyutta ölçen bir ölçektir. 22 maddeden oluşan ölçeğin orijinali Ambivalent Sexism Scale, Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilmiştir. Geçerlilik ve güvenirlilik çalışması Sakallı Uğurlu tarafından 2002 yılında yapılan ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,85 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte ters yönlü madde bulunmamaktadır. Ölçek 1 ile 6 arası Likert tipinde sorulardan oluşmakta, 1 = Tamamen Karşıyım, 6 = Tamamen Katılıyorum anlamına gelmektedir. Ölçekten alınan puan arttıkça düşmancı ve korumacı cinsiyetçilik düzeyi de artmaktadır.

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği hipotezi desteklemesi amacıyla çalışmaya dahil edilmektedir. Tüm mizojinist ifadeler cinsiyetçi olmakla birlikte, her cinsiyetçi ifade mizojini içermemekte fakat mizojiniye ortam oluşturmaktadır. Bu nedenle bireylerin cinsiyetçilik düzeyi de problemleri internet kullanımları açısından incelenecektir.

3.3.5. Sosyodemografik Bilgi Formu

Alanyazın çerçevesinde hazırlanan sosyodemografik bilgi formunda katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum gibi sosyodemografik bilgileri isteyen sorular bulunduğu gibi, internet kullanım alışkanlıkları gibi konuyla ilgili görülen değişkenlerin sorulduğu sorular da bulunmaktadır. Örneğin, mizojinist gruplar olarak kabul edilen Erkek Evreni grupları, romantik ilişkiler, çevrim içi mağduriyet öyküsü gibi siber şiddet ve siber mizojini ile ilgili olabilecek bilgiler de sosyodemografik bilgi formunda istenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışmanın ilk ayağı olan çalışma için ölçek formları Google Formlar'a aktarılmıştır. Daha sonra çalışmanın linki sosyal medya platformlarında ve çeşitli forum ve web sitelerinde ve bu web sitelerinin kurucuları aracılığı ile de paylaşılmıştır. Bu forum ve web siteleri alanyazında mizojinist olarak belirtilen konuların (Kırmızı hap, incel, erkek hakları vb.) sıkça tartışıldığı platformlardır (Dewey, 2014; Ging, 2019). Çalışmaya katılımın anonimlik temelinde gerçekleşmesi nedeniyle bu gruplardan katılımcıların olup olmadığı bilinmemektedir. Veriler 2022 Mart ayında toplanmaya başlanmış ve hedeflenen katılımcı sayısına ulaşıldığı 21.08.2023 tarihinde bitirilmiştir. Veriler yalnızca internet aracılığı ile toplanmış ve tez savunmasından bir yıl sonrasına kadar saklanması, sonrasında ise imha edilmesi kararlaştırılmıştır.

Çalışmanın ikinci basamağı olan nitel araştırmaya katılım bilgisi ve bu doğrultuda gönüllü olacaklar için iletişim bilgileri dağıtılan çevrim içi formda istenmektedir. İletişim adreslerini paylaşan gönüllü katılımcılar için anonimlik ortadan kalkmaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Tüm veriler bilgisayarda SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22 programına kaydedilerek analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ilk olarak hangi testlerin (parametrik/nonparametrik testler) uygulanacağına karar vermek için karşılanması gereken varsayımlar test edilmiştir. Dağılımın normalliğine karar vermek için Kolmogorov-Smirnov, normal dağılımın diğer varsayımları olan basıklık ve çarpıklık değerlerinden yararlanılmıştır. Bağımsız iki grup karşılaştırmasında t-testi (Independent sample t-testi) ve Man Whitney-U test, ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında Kruskal Wallis-H test ve farkın kaynağı için çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerine etkisine çoklu regresyon analizi ile bakılmıştır. Elde edilen değerlerin anlamlı olup olmadığının yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak kullanılmıştır.

4. Bulgular

Tablo I. Normallik Varsayımına İlişkin Bulgular

	Kolmogorov-Smirnov			Çarpıklık	Basıklık
	İstatistik	sd	p		
Siber Zorbalık	0,43	365	0,01	3,77	15,99
Siber Mağduriyet	0,39	365	0,01	2,47	6,40
Siber Şiddeti Meşrulaştırma	0,13	365	0,01	-0,19	-1,03

Bu bölümde Mizojini, Yenilenmiş Siber Zorbalık, Siber Şiddeti Meşrulaştırma, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve sosyodemografik formdan elde edilen verilerin analizine ilişkin bulgulara yer verilmektedir. Verilerin normallik varsayımını sağlayıp sağlamadığı Kolmogorov-Smirnov ve basıklık çarpıklık katsayıları incelenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testlerinden elde edilen anlamlılık düzeyi 0,05'ten küçük olan veriler için basıklık ve çarpıklık değerleri $\pm 2,0$ arasında olması durumunda (George ve Mallery, 2010) değerlerin normal dağılım gösterdiği, diğer durumlarda normallik varsayımının ihlal edildiği değerlendirilerek analizler parametrik ve parametrik olmayan testler ile gerçekleştirilmiştir.

4.1. Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Bu bölümde örneklemin çeşitli sosyodemografik ve ilgili değişkenler açısından frekans ve yüzdelik dağılımları paylaşılmıştır.

Tablo II. Örneklemin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Değişkenler		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	216	%59,2
	Erkek	149	%40,8
	Toplam	365	%100

Çalışmanın örneklemini 216 (%59,2) kadın, 149 (%40,8) erkek olmak üzere toplamda 365 katılımcı oluşturmaktadır (Tablo II).

Tablo III. Örneklemin Yaş Değişkenine İlişkin Bilgileri

Değişkenler	Frekans	Min.	Maks.	Ortalama	Standart Sapma
Kadın	216	18	63	32,45	8,74
Erkek	149	18	70	29,66	10,65
Toplam	365	18	70	31,30	9,65

Katılımcıların yaşları 18 ile 70 arasında değişmektedir. Örneklemin yaş ortalaması $31,30 \pm 9,65$ olarak hesaplanmıştır. Kadın katılımcıların yaş ortalaması $32,45 \pm 8,74$ iken, erkek katılımcıların yaş ortalaması $29,66 \pm 10,65$ olarak bulunmuştur (Tablo III).

Tablo IV. Örneklemin Sosyoekonomik Değişkenlerine İlişkin Bilgiler

Değişkenler		Kadın		Erkek		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Gelir	Gelir giderden az	92	%42,6	65	%43,6	157	%43
	Gelir ile gider eşit	101	%46,8	44	%29,5	145	%39,7
	Gelir giderden fazla	23	%10,6	40	%26,8	63	%17,3
	Toplam	216	%100	149	%100	365	%100
Eğitim	İlköğretim	9	%4,2	7	%4,7	16	%4,4
	Ortaöğretim	65	%30,1	53	%35,6	118	%32,3
	Önlisans	72	%33,3	33	%22,1	105	%28,8
	Lisans	51	%23,6	41	%27,5	92	%25,2
	Yüksek lisans	17	%7,9	10	%6,7	27	%7,4
	Doktora	6	%0,9	5	%3,4	7	%1,9
	Toplam	216	%100	149	%100	365	%100
Çalışma durumu	Çalışan	118	%54,6	89	%59,7	207	%56,7
	Çalışmayan	98	%45,4	60	%40,3	158	%43,3
	Toplam	216	%100	149	%100	365	%100
Yaşam yeri	Büyük şehir	131	%60,6	111	%74,5	242	%66,3
	Şehir	79	%36,6	34	%22,8	113	%31
	Şehir altı	6	%2,8	4	%2,7	10	%2,7
	Toplam	216	%100	149	%100	365	%100

Örneklemin gelir düzeyleri incelendiğinde, %43'ünün gelirinin giderlerinden az, %39,7'sinin gelir ve giderlerinin eşit, %17,3'ünün ise gelirinin giderlerinden fazla olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %41,1'i çalışmamakta olup, %56,7'si çalışmakta iken, %2,2'si emeklidir.

Katılımcıların %4,4'ünün en son mezun olduğu okul ilköğretim, %32,3'ünün ortaöğretim (lise), %28,8'inin ön lisans, %25,2'sinin lisans, %7,4'ünün yüksek lisans ve %1,9'unun doktora mezunu olduğu görülmektedir.

Örneklemin %59,7'si herhangi bir işte çalıştığını, %40,3'ü ise çalışmadığını belirtmiştir.

Örneklemin %66,3'ü hayatlarının büyük çoğunluğunu büyük şehirde, %31'i şehirde, %2,7'si ise kasaba veya köyde geçirmiştir (Tablo IV).

Tablo V. Örneklemin İlişki Değişkenlerine İlişkin Bilgiler

Değişkenler		Kadın		Erkek		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Medeni durum	Bekar - romantik ilişkisi yok	78	%36,1	73	%49	151	%41,4
	Bekar - romantik ilişkisi var	37	%17,1	25	%16,8	62	%17
	Evli	101	%46,8	51	%34,2	152	%41,6
	Toplam	216	%100	149	%100	365	%100
Genel romantik ilişkiler	Hiç olmadı	31	%14,4	30	%20,1	61	%16,7
	Uzun süreli	35	%16,2	29	%19,5	64	%64,9
	Kısa süreli	148	%68,5	89	%59,7	237	%17,5
	Tek gecelik	2	%0,9	1	%0,7	3	%0,8
	Toplam	216	%100	149	%100	365	%100

Örneklemin %41,4'ünün bekar ve romantik ilişkisinin olmadığı, %17'sinin bekar ve romantik ilişkisinin olduğu, %41,6'sının ise evli olduğu görülmektedir.

Örneklemin %16,7'sinin hiç romantik ilişkisinin olmadığı, %17,5'inin romantik ilişkilerinin genellikle kısa süreli, %64,9'unun uzun süreli ve %0,8'inin ise tek gecelik olduğu görülmektedir (Tablo V).

Tablo VI. Örneklemin İlgili Olabilecek Değişkenlerine İlişkin Bilgileri

Değişkenler		Kadın		Erkek		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Yetişilen aile tipi	Çekirdek	85	%39,4	92	%61,7	177	%48,5
	Geniş	123	%56,9	50	%33,6	173	%47,4
	Dağılmış	8	%3,7	7	%4,7	15	%4,1
	Toplam	216	%100	149	%100	365	%100
İntihar düşüncesi	Evet	18	%8,3	29	%19,5	47	%12,9
	Hayır	187	%86,6	112	%75,2	299	%81,9
	Paylaşmak istemiyorum	11	%5,1	8	%5,4	19	%5,2
	Toplam	216	%100	149	%100	365	%100
Site/ kullanıcı tarafından engellenme	Evet	10	%4,6	31	%20,8	41	%11,2
	Hayır	156	%72,2	96	%64,4	252	%69
	Bilmiyorum	50	%23,1	22	%14,8	72	%19,8
	Toplam	216	%100	149	%100	365	%100
Hukuki bilgi sahibi olma	Evet	123	%56,9	92	%61,7	215	%58,9
	Hayır	93	%43,1	57	%38,3	150	%41,1
	Toplam	216	%100	149	%100	365	%100

Katılımcıların %48,8'inin çekirdek, %47'sinin geniş, %4,2'sinin dağılmış ailede büyüdüğü görülmektedir. Katılımcıların %12,9'u hayatlarında en az bir defa yaşamlarına son vermeyi düşünmüştür. Örneklemin %11,2'si herhangi bir çevrim içi platform veya kişi tarafından engellendiğini, %69'u engellenmediğini belirtirken, %19,7'si bilmediğini ifade etmiştir. Katılımcıların %58,9'u bir suçun mağduru olduklarını düşündüklerinde atmaları gereken hukuki adımlar hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtirken, %41,1'i bilgi sahibi olmadıklarını belirtmiştir (Tablo VI).

Tablo VII. Örneklemin İnterneti Kullanma Amacı Değişkenine İlişkin Bilgileri

Değişkenler		Kadın		Erkek		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
İnternetin öncelikli kullanım amaçları	Sosyal medya	85	%39,4	52	%34,9	137	%37,5
	Paylaşım yapmak	29	%13,4	9	%6	38	%10,4
	Film, dizi izlemek/	34	%15,7	18	%12,1	52	%14,2
	müzik dinlemek	14	%6,5	3	%2	17	%4,7
	Alışveriş yapmak	4	%1,9	2	%1,3	6	%1,6
	Ödev yapmak/	35	%16,2	20	%13,4	55	%15,1
	derslere katılmak	5	%2,3	29	%19,5	34	%9,3
	İş	9	%4,2	9	%6	18	%4,9
	Oyun oynamak	1	%0,5	7	%4,7	8	%2,2
	Haberleri/gündemi takip etmek	1	%0,5	7	%4,7	8	%2,2
Toplam		216	%100	149	%100	365	%100

İnternetin en çok kullanılma amaçları sosyal medya (%37,5), iş (%15,1), film, dizi izlemek ve müzik dinlemek (%14,2), paylaşım yapmak (%10,4), oyun oynamak (%9,3), haberleri ve gündemi takip etmek (%4,9), alışveriş yapmak (%4,7), diğer (2,2) ve ödev yapmak ve derslere katılmak (%1,6) olarak sıralanmaktadır (Tablo VII).

Tablo VIII. Örneklemin Paylaşım Yaptıkları Çevrim İçi Platformların Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	Frekans	Yüzde
Instagram	277	%52,17
Twitter	94	%17,70
Facebook	84	%15,82
Reddit	27	%5,08
Ekşi Sözlük	15	%2,82
İnci Sözlük	5	%0,94
Türk Resim Panoları (Tahta.se, Kereste.moe vb.)	5	%0,94
4Chan	3	%0,56
Diğer	11	%2,07
Hiçbiri	10	%1,88
Toplam	531	%100

Katılımcıların aktif olarak paylaşım yaptıkları platformlar sorulduğunda, %52,17'si Instagram, %17,70'i Twitter, %15,82'si Facebook, %5,08'i Reddit, %2,82'si Ekşi Sözlük, %0,94'ü İnci Sözlük, %0,94'ü Türk Resim Panoları, %0,56'sı 4Chan sitelerinde, %2,07'si diğer sitelerde paylaşım yaptıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %1,88'i hiç paylaşım yapmamaktadır (Tablo VIII).

Tablo IX. Örneklemin Erkek Evreni Gruplarına Göre Dağılımı

Değişkenler		Kadın		Erkek		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Terimleri bilmiyor		159	%43,6	71	%19,5	230	%63
Ait değil		56	%15,3	68	%18,6	124	%34
Ait	Tavlama Ustaları (Pick Up Artists)	0	%0	3	%0,8	3	%0,8
	Kendi Yollarına Giden Erkekler (MGOTW)	0	%0	4	%1,1	4	%1,1
	Incel	1	%0,3	2	%0,5	3	%0,8
	Erkek Hakları Aktivistleri (Men's Rights Activists)	0	%0	1	%0,3	1	%0,3
	Toplam Ait	216	%59,2	149	%40,8	11	%3

Erkek Evreni grupları incelendiğinde, katılımcıların %63'ü terimleri daha önce duymadığını, %34'ü hiçbir gruba üye olmadığını, %1,1'i MGOTW (Kendi Yollarına Giden Erkekler), %0,8'i Incel, %0,8'i Pick Up Artists (Tavlama Ustaları), %0,3'ü Men's Rights Activists (Erkek Hakları Aktivisti) gruplarına ait olduğunu belirtmiştir. Herhangi bir Erkek Evreni grubuna üye olduğunu belirten kişilerin toplam oranı %3'tür (Tablo IX).

Tablo X. Örneklemin Deneyimledikleri Şiddet Türlerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Frekans	Yüzde
Siber şiddete maruz kalmadım	105	%28,77
Siber şiddete maruz kaldım		
Hakaret	62	%10,93
Küfür	61	%10,76
Israrlı takip	50	%8,82
Nefret Söylemi	48	%8,47
Tehdit	29	%5,11
Taciz	23	%4,06
Profilinizin kopyalanması	14	%2,47
Fotoğraflarınızın izniniz olmadan paylaşılması	13	%2,29
Yazışmalarınızın izniniz olmadan paylaşılması	8	%1,41
Toplam maruz kalan	260	%71,23
Toplam	365	%100

Katılımcıların %28,77'si çevrim içi ortamda şiddet davranışlarına maruz kalmadığını belirtirken, %71,23'ü mağduriyet yaşadıklarını ifade etmiştir. Tüm katılımcıların %10,93'ü hakaret, %10,76'sı küfür, %8,82'si ısrarlı takip, %8,47'si nefret söylemi, %5,11'i tehdit, %4,06'sı taciz, %2,47'si profilinin kopyalanması, %2,29'u fotoğraflarının izni olmadan paylaşılması, %1,41'i yazışmalarının izni olmadan paylaşılması eylemlerine maruz kalmıştır (Tablo X).

Tablo XI. Örneklemin Mağduriyet Oranlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Değişkenler	Kadın		Erkek	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Siber Şiddete Maruz Kalmadım	48	%22,22	57	%38,26
Siber Şiddete Maruz Kaldım	168	%77,88	92	%61,74
Toplam	216	%100	149	%100

Siber şiddet mağduriyet oranı cinsiyetler açısından incelendiğinde, kadın katılımcıların %77,88'inin en az bir tane siber şiddet türüne maruz kaldığı, erkek katılımcıların ise %61,74'ünün en az bir tane siber şiddet türüne maruz kaldığı görülmektedir (Tablo XI).

4.2. Değişkenler Arası Korelasyon Analizlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde değişkenler arası ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizlerinin bulguları paylaşılmıştır.

Tablo XII. Değişkenler Arası Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Siber Zorbalık Uygulama	Siber Zorbalık Mağduriyeti	Siber Şiddeti Meşrulaştırma
Mizojini	0,177**	0,102*	0,470**
Önyargı ve Ayrımcılık Alt Boyutu	0,209**	0,142**	0,352**
Kadın Fobisi Alt Boyutu	0,154**	0,060	0,501**
Geleneksel Alt Boyutu	0,120*	0,69	0,529**
Çelişik Cinsiyetçilik	0,137**	-0,160**	-0,009
Korumacı Cinsiyetçilik Alt Boyutu	-0,179**	-0,192**	-0,065
Düşmanıcı Cinsiyetçilik Alt Boyutu	-0,087	-0,120*	0,046
Siber Zorbalık Mağduriyeti	0,718**		0,470**

*p < 0,05 **p < 0,01

Yapılan korelasyon analizi sonucunda, Mizojini Ölçeği toplam puanları ile Siber Zorbalık Ölçeği uygulayıcı toplam puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır ($r = 0,177$; $p < 0,01$). Mizojini ölçeğinin alt boyutları olan Önyargı ve Ayrımcılık ($r = 0,209$; $p < 0,01$), Kadın Fobisi ($r = 0,154$; $p < 0,01$), Geleneksel ($r = 0,120$; $p < 0,01$) ile Siber Zorbalık Uygulama arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

Mizojini ile Siber Şiddet Mağduriyeti toplam puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır ($r = 0,102$; $p < 0,05$). Mağduriyet ile Mizojini Ölçeği'nin alt boyutları arasında sadece Önyargı ve Ayrımcılık alt boyutu arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki bulunmuştur ($r = 0,142$; $p < 0,01$).

Mizojini ile siber şiddeti meşrulaştırma arasında da benzer ilişki tespit edilmiş, iki ölçeğin toplam puanları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki görülmüştür ($r = 0,470$; $p < 0,01$). Mizojini ölçeği alt boyutları ile siber şiddet meşrulaştırma arasındaki ilişki incelendiğinde de,

Önyargı ve Ayrımcılık ($r = 0,352$; $p < 0,01$), Kadın Fobisi ($r = 0,501$; $p < 0,01$), Geleneksel alt boyutları ($r = 0,529$; $p < 0,01$) ile siber şiddeti meşrulaştırma arasında pozitif yönde ve orta düzeyde korelasyon tespit edilmiştir.

Bireylerin çelişik cinsiyetçilik düzeyleri ile siber zorbalık uygulama düzeyleri arasında ($r = -0,137$; $p < 0,01$) negatif yönde ve düşük düzeyde korelasyon bulunurken, siber şiddeti meşrulaştırma arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Siber şiddet mağduriyeti arasında ise negatif yönde ve düşük düzeyde ilişki görülmüştür ($r = -0,160$; $p < 0,01$).

Çelişik Cinsiyetçilik Ölçeği'nin alt boyutları incelendiğinde, korumacı cinsiyetçilik ile siber zorbalık uygulayıcılığı arasında ($r = -0,179$; $p < 0,01$) ve siber zorbalık mağduriyeti ($r = -0,192$; $p < 0,01$) arasında negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilirken, siber şiddeti meşrulaştırma arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Düşmanca cinsiyetçilik ile siber zorbalık uygulayıcılığı, mağduriyeti ve siber şiddeti meşrulaştırma arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Siber zorbalık mağduriyeti ile uygulama arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde ($r = 0,718$; $p < 0,01$), siber şiddeti meşrulaştırma arasında da pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($r = 0,470$; $p < 0,01$) (Tablo XII).

Tablo XIII. Yaş ile Siber Zorbalık Uygulayıcılığı, Mağduriyeti ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Arası Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Siber Zorbalık Uygulama	Siber Zorbalık Mağduriyeti	Siber Şiddeti Meşrulaştırma
Yaş	-0,334**	-0,378**	-0,108*

*p<0,05 **p<0,01

Yapılan korelasyon analizi sonucunda yaş ile siber zorbalık ölçeği uygulayıcı toplam puanları arasında negatif yönde ve orta düzeyde bir ilişki saptanırken ($r = -0,334$; $p < 0,01$), siber zorbalık mağduriyeti arasında negatif yönde ve orta düzeyde bir ilişki saptanmıştır ($r = -0,378$; $p < 0,01$). Yaş ile siber şiddeti meşrulaştırma arasında negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = -0,108$; $p < 0,05$) (Tablo XIII).

4.3. Regresyon Analizi Bulguları

Bu bölümde bağımlı değişkenlerin yordayıcılarını belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizlerinin bulguları paylaşılmıştır.

Tablo XIV. Siber Zorbalığın Yordanmasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

	B	B'nin Standart Hatası	Beta	t	p	s.d.	R2	F	p
(Sabit)	12,848	0,773		16,626	0,000				
Erkek olma	0,815	0,317	0,144	2,574	0,010				
Siber şiddete maruz kalma	0,648	0,293	0,111	2,213	0,028	0,773	0,154	10,84	0,000
Yaş	-0,066	0,016	-0,184	-4,130	0,000				
Eğitim	-0,271	0,133	-0,106	-2,034	0,043				
Mizojini toplam puan	0,018	0,006	0,145	2,758	0,006				

Siber zorbalık-uygulayıcı toplam puanının yordayıcılarının belirlenmesi için çoklu doğrusal regresyon analizi tahmin edilmiştir. Kategorik değişkenler regresyon analizine uygun olması açısından yeniden tanımlanmış ve kukla (dummy) değişken olarak analize atanmıştır. Hazırlanan modellerde “stepwise” metodu tercih edilmiş ve R2 değişimleri gözlenmiştir. Anlamlı olan parametreler yorumlanmıştır.

Çalışmada siber zorbalık toplam puanı, mizojini ve çelişik cinsiyetçilik toplam puanları, cinsiyet (kadın veya erkek olma), siber şiddete maruz kalma, yaş ve eğitim değişkenleri kullanılarak çoklu doğrusal regresyon analizi ile yordanmıştır. Analiz sonuçlarına göre siber zorbalığı yordamak için kurulan model istatistiksel olarak anlamlıdır; ($F(6, 358) = 10,84, p < 0,001$). Buna göre siber zorbalık toplam puanını mizojini toplam puanı ($t = 2,758; p < 0,05$), erkek olma ($t = 0,144; p < 0,05$), siber şiddete maruz kalma ($t = 2,213; p < 0,05$), yaş ($t = -4,130; p < 0,001$) ve eğitim durumu ($t = -2,034; p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Bunlara karşılık modele dahil edilen çelişik cinsiyetçiliğin etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Bu değişkenler siber zorbalık uygulayıcılığının %15,4'ünü açıklamaktadır. Modelde bağımsız değişkenlerin zorbalık puanı üzerindeki etkileri katsayı büyüklüklerine göre sıralandığında, en büyük etkiye sahip olan değişken erkek olmaktır. Bunu takiben siber şiddete maruziyet, eğitim düzeyi, mizojini ve yaş gelmektedir (Tablo XIV).

Tablo XV. Siber Zorbalık Mağduriyetinin Yordanmasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

	B	B'nin Standart Hatası	Beta	t	p	s.d.	R2	F	p
(Sabit)	23.909	3.768		6.346	0,000				
Eğitim	1.428	0.650	0.113	2.198	0.029	3.768	181	14,45	0,000
Mizojini toplam puan	0.248	0.031	0.401	7.874	0,000				

Siber zorbalık-uygulayıcı toplam puanının yordayıcılarının belirlenmesi için çoklu doğrusal regresyon analizi tahmin edilmiştir. Kategorik değişkenler regresyon analizine uygun olması açısından yeniden tanımlanmış ve kukla (dummy) değişken olarak analize atanmıştır. Hazırlanan modellerde “stepwise” metodu tercih edilmiş ve R2 değişimleri gözlenmiştir. Anlamlı olan parametreler yorumlanmıştır.

Çalışmada mağduriyet toplam puanı, mizojini ve çelişik cinsiyetçilik toplam puanları, cinsiyet (kadın veya erkek olma), yaş ve eğitim değişkenleri kullanılarak çoklu doğrusal regresyon analizi ile yordanmıştır. Analiz sonuçlarına göre mağduriyeti yordamak için kurulan model istatistiksel olarak anlamlıdır; ($F(5,359) = 14,45$, $p < 0,001$). Buna göre mağduriyet toplam puanını mizojini toplam puanı ($t = 7,874$; $p < 0,001$) ve eğitim durumu ($t = 2,198$; $p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Bunlara karşılık modele dahil edilen cinsiyet ($t = -0,363$; $p = 0,717$), yaş ($t = -1,251$; $p = 0,212$) ve çelişik cinsiyetçiliğin ($t = -1,084$; $p = 0,279$) etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu değişkenler mağduriyet puanının %18,1'ini açıklamaktadır. Modelde bağımsız değişkenlerin mağduriyet puanı üzerindeki etkileri katsayı büyüklüklerine göre sıralandığında, en büyük etkiye sahip olan değişken mizojinidir. Bunu takiben eğitim düzeyi gelmektedir (Tablo XV).

Tablo XVI. Siber Şiddeti Meşrulaştırmanın Yordanmasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

	B	B'nin Standart Hatası	Beta	t	p	s.d.	R2	F	p
(Sabit)	22,612	5,275		4,287	0,000				
Siber şiddete maruz kalma	3,056	1,459	0,108	2,095	0,037	5,275	0,306	19,453	0,000
Mizojini toplam puan	0,245	1,529	0,419	7,812	0,000				

Siber zorbalık-uygulayıcı toplam puanının yordayıcılarının belirlenmesi için çoklu doğrusal regresyon analizi tahmin edilmiştir. Kategorik değişkenler regresyon analizine uygun olması açısından yeniden tanımlanmış ve kukla (dummy) değişken olarak analize atanmıştır. Hazırlanan modellerde “stepwise” metodu tercih edilmiş ve R2 değişimleri gözlenmiştir. Anlamlı olan parametreler yorumlanmıştır.

Çalışmada meşrulaştırma toplam puanı, mizojini ve çelişik cinsiyetçilik toplam puanları, cinsiyet (kadın veya erkek olma), siber şiddete maruz kalma, yaş ve eğitim değişkenleri kullanılarak çoklu doğrusal regresyon analizi ile yordanmıştır. Analiz sonuçlarına göre meşrulaştırmayı yordamak için kurulan model istatistiksel olarak anlamlıdır ($F(6, 358) = 19,45, p < 0,001$). Buna göre meşrulaştırma toplam puanını mizojini toplam puanı ($t = 7,812, p < 0,001$), siber şiddete maruz kalma ($t = 2,095, p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Bunlara karşılık modele dahil edilen cinsiyet ($t = -0,155, p = 0,877$), yaş ($t = -0,817, p = 0,414$), çelişik cinsiyetçilik ($t = -1,102, p = 0,271$) ve eğitim ($t = 1,101, p = 0,272$) etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu değişkenler meşrulaştırma puanının %30.6'sını açıklamaktadır. Modelde bağımsız değişkenlerin meşrulaştırma puanı üzerindeki etkileri sıralandığında, en büyük etkiye sahip olan değişken mizojinidir. Bunu takiben siber şiddete maruziyet gelmektedir (Tablo XVI).

4.4. Katılımcıların Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Varyans Analizi Bulguları

Bu bölümde örneklemin çeşitli sosyodemografik ve ilgili değişken gruplarının bağımlı değişken puanları açısından karşılaştırma bulguları paylaşılmıştır.

Tablo XVII. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçekler	Grup	n	Sıra Ortalaması	İstatistik test	p
Siber Zorbalık	Kadın	216	166,62	z= -4,96	0,01
	Erkek	149	206,75		
Siber Mağduriyet	Kadın	216	169,99	z= -3,53	0,01
	Erkek	149	201,86		
Siber Şiddeti Meşrulaştırma	Kadın	216	36,99	t= -2,67	0,01
	Erkek	149	41,19		

t:Bağımsız örneklem t test; z:Man Whitney U test

Siber Zorbalık puanları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($z = -4,96$; $p < 0,05$). Ortalamalara bakıldığında erkeklerin (206,75) kadınlara göre (166,62) zorbalık puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Siber Mağduriyet puanları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($z = -3,53$; $p < 0,05$). Ortalamalara bakıldığında erkeklerin (201,86) kadınlara göre (169,99) mağduriyet puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Siber Şiddeti Meşrulaştırma puanları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t = -2,67$; $p < 0,05$). Ortalamalara bakıldığında erkeklerin (41,19) kadınlara göre (36,99) meşrulaştırma puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo XVII).

Tablo XVIII. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçekler	Grup	n	Sıra ortalaması	İstatistik test	p	Fark
Siber Zorbalık	Gelir giderden az ¹	157	175,38			
	Gelir ve gider eşit ²	145	179,20	X ² =10,34	0,01	1,2<3
	Gelir giderden fazla ³	63	210,75			
Siber Mağduriyet	Gelir giderden az ¹	157	166,52			
	Gelir ve gider eşit ²	145	182,39	X ² =21,71	0,01	1,2<3
	Gelir giderden fazla ³	63	225,47			
Siber Şiddeti Meşrulaştırma	Gelir giderden az ¹	157	41,62			
	Gelir ve gider eşit ²	145	34,66	F=9,35	0,00	2<1,3
	Gelir giderden fazla ³	63	40,75			

X²:Kruskal Wallis-H test; F:ANOVA

Siber Zorbalık puanları kişilerin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($X^2 = 10,34$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında geliri giderinden az ve geliri ve gideriyle eşit olan kişilerin zorbalık puanlarının geliri giderinden fazla olan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Siber Mağduriyet puanları kişilerin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($X^2 = 21,71$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında geliri giderinden az ve geliri ve gideriyle eşit olan kişilerin mağduriyet puanlarının geliri giderinden fazla olan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Siber Şiddeti Meşrulaştırma puanları kişilerin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F = 9,35$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında geliri gidere eşit olan kişilerin meşrulaştırma puanları geliri giderden az ve geliri giderden fazla olan kişilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır (Tablo XVIII).

Tablo XIX. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçekler	Grup	n	Sıra ortalaması	İstatistik test	p	Fark
Siber Zorbalık	İlköğretim ¹	16	156,00	X ² =24,69	0,00	3<2,4
	Ortaöğretim (lise) ²	118	201,76			
	Ön lisans ³	105	157,69			
	Lisans ⁴	92	192,46			
	Yüksek lisans ⁵	27	193,46			
	Doktora ⁶	7	143,50			
Siber Mağduriyet	İlköğretim ¹	16	144,00	X ² =30,69	0,00	3<2,4
	Ortaöğretim (lise) ²	118	198,64			
	Ön lisans ³	105	150,31			
	Lisans ⁴	92	206,39			
	Yüksek lisans ⁵	27	190,94			
	Doktora ⁶	7	160,71			
Siber Şiddeti Meşrulaştırma	İlköğretim ¹	16	31,56	F=3,27	0,01	3<4
	Ortaöğretim (lise) ²	118	37,90			
	Ön lisans ³	105	36,83			
	Lisans ⁴	92	43,15			
	Yüksek lisans ⁵	27	40,48			
	Doktora ⁶	7	31,57			

X²:Kruskal Wallis-H test; F:ANOVA

Siber Zorbalık puanları kişilerin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($X^2 = 24,694$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında ön lisans eğitim düzeyine sahip kişilerin zorbalık puanlarının ortaöğretim (lise) ve lisans eğitim düzeyine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Siber Mağduriyet puanları kişilerin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($X^2 = 30,688$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında ön lisans eğitim düzeyine sahip kişilerin mağduriyet puanlarının

ortaöğretim (lise) ve lisans eğitim düzeyine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Siber Şiddeti Meşrulaştırma puanları kişilerin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F = 3,27$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında ön lisans mezunu kişilerin meşrulaştırma puanları lisans mezunu olan kişilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır (Tablo XIX).

Tablo XX. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Yaşanılan Yerleşim Yerine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçekler	Grup	n	Sıra ortalaması	İstatistik test	p	Fark
Siber Zorbalık	Büyük şehir ¹	242	182,74	$X^2=0,25$	0,88	
	Şehir ²	113	182,50			
	Köy veya kasaba ³	10	194,90			
Siber Mağduriyet	Büyük şehir ¹	242	180,82	$X^2=21,07$	0,00	1,2<3
	Şehir ²	113	176,95			
	Köy veya kasaba ³	10	304,00			
Siber Şiddeti Meşrulaştırma	Büyük şehir ¹	242	37,58	$F=2,07$	0,13	
	Şehir ²	113	40,97			
	Köy veya kasaba ³	10	40,30			

X^2 :Kruskal Wallis-H test; F :ANOVA

Siber Mağduriyet puanları kişilerin yaşadığı yerleşim yerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($X^2 = 21,07$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında, büyük şehir ve şehirde yaşayanların mağduriyet puanlarının kasabada yaşayanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Siber Zorbalık ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma puanları kişilerin yaşadığı yerleşim yerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p > 0,05$) (Tablo XX).

Tablo XXI. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçekler	Grup	n	Sıra Ortalaması	İstatistik test	p
Siber Zorbalık	Çalışan	207	174,11	z= -2,56	0,01
	Çalışmayan	158	194,65		
Siber Mağduriyet	Çalışan	207	169,93	z= -3,37	0,00
	Çalışmayan	158	200,13		
Siber Şiddeti Meşrulaştırma	Çalışan	207	39,23	t= -0,76	0,47
	Çalışmayan	158	38,03		

t:Bağımsız örneklem t test z:Man Whitney U test

Siber Zorbalık puanları katılımcıların çalışma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($z = -2,56$; $p < 0,05$). Ortalamalara bakıldığında çalışmayanların (194,65) çalışanlara göre (174,11) zorbalık puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Siber Mağduriyet puanları katılımcıların çalışma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($z = -3,37$; $p < 0,05$). Ortalamalara bakıldığında çalışmayanların (200,13) çalışanlara göre (169,93) zorbalık puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Siber Şiddeti Meşrulaştırma puanları katılımcıların çalışma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (Tablo XXI).

Tablo XXII. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Aile Tipine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçekler	Grup	n	Sıra ortalaması	İstatistik test	p	Fark
Siber Zorbalık	Çekirdek ¹	177	210,24	$X^2=49,51$	0,00	2<1
	Geniş ²	173	153,58			
	Dağılmış ³	15	200,93			
Siber Mağduriyet	Çekirdek ¹	177	216,65	$X^2=65,90$	0,00	2<1,3
	Geniş ²	173	145,05			
	Dağılmış ³	15	223,60			
Siber Şiddeti Meşrulaştırma	Çekirdek ¹	177	41,62	F=7,63	0,00	2<1
	Geniş ²	173	35,56			
	Dağılmış ³	15	40,67			

X²:Kruskal Wallis-H test; F:ANOVA

Siber Zorbalık puanları kişilerin aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($X^2 = 49,51$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında, geniş aile tipine sahip kişilerin zorbalık puanlarının çekirdek aile tipine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Siber Mağduriyet puanları kişilerin aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($X^2 = 65,90$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında geniş aile tipine sahip kişilerin mağduriyet puanlarının çekirdek ve dağılmış aile tipine sahip kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir .

Siber Şiddeti Meşrulaştırma puanları kişilerin aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F= 7,63$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında, geniş aile tipine sahip kişilerin meşrulaştırma puanları çekirdek aile tipine sahip olan kişilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır (Tablo XXII).

Tablo XXIII. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçekler	Grup	n	Sıra ortalaması	İstatistik test	p	Fark
Siber Zorbalık	Bekar - romantik ilişkisi yok ¹	151	198,39	$X^2=16,18$	0,00	3<1
	Bekar - romantik ilişkisi var ²	62	191,43			
	Evli ³	152	164,28			
Siber Mağduriyet	Bekar - romantik ilişkisi yok ¹	151	204,19	$X^2=39,06$	0,00	3<1,2
	Bekar - romantik ilişkisi var ²	62	211,60			
	Evli ³	152	150,29			
Siber Şiddeti Meşrulaştırma	Bekar - romantik ilişkisi yok ¹	151	40,25	$F=1,29$	0,22	
	Bekar - romantik ilişkisi var ²	62	38,44			
	Evli ³	152	37,28			

X²:Kruskal Wallis-H test; F:ANOVA

Siber Zorbalık puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($X^2 = 16,18$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında evli olanların zorbalık puanlarının bekar - romantik ilişkisi olmayanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Siber Mağduriyet puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($X^2 = 39,06$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında, evli olanların mağduriyet puanlarının bekar - romantik ilişkisi olan ve olmayanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo XXIII).

Tablo XXIV. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Romantik İlişki Duruma Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçekler	Grup	n	Sıra ortalaması	İstatistik test	p	Fark
Siber Zorbalık	Hiç romantik ilişkim olmadı ¹	61	207,49	$X^2=13,58$	0,02	3<1,2
	Kısa süreli ²	64	198,71			
	Uzun süreli ³	237	172,59			
	Tek gecelik ⁴	3	215,67			
Siber Mağduriyet	Hiç romantik ilişkim olmadı ¹	61	210,75	$X^2=17,78$	0,00	3<1,2
	Kısa süreli ²	64	207,15			
	Uzun süreli ³	237	168,47			
	Tek gecelik ⁴	3	251,50			
Siber Şiddeti Meşrulaştırma	Hiç romantik ilişkim olmadı ¹	61	39,48	$F=1,25$	0,29	
	Kısa süreli ²	64	41,11			
	Uzun süreli ³	237	37,99			
	Tek gecelik ⁴	3	28,66			

X²:Kruskal Wallis-H test; F:ANOVA

Zorbalık puanları kişilerin romantik ilişkisi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($X^2 = 13,58$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında uzun süreli romantik ilişkisi olanların zorbalık puanlarının hiç romantik ilişkisi olmayan ve kısa süreli romantik ilişkisi olanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Mağduriyet puanları kişilerin romantik ilişkisi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($X^2 = 17,78$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında uzun süreli romantik ilişkisi olanların mağduriyet puanlarının hiç romantik ilişkisi olmayan ve kısa süreli romantik ilişkisi olanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo XXIV).

Tablo XXV. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Bireylerin Kendilerini Ait Hissettikleri Erkek Evreni Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçekler	Grup	n	Sıra ortalaması	İstatistik test	p	Fark
Siber Zorbalık	Erkek evreni gruplarına ait olma ¹	11	283,55	$X^2 = 33,37$	0,00	2<1,3 ve 3<1
	Terimleri daha önce duymadım ²	230	168,97			
	Erkek evreni gruplarına ait olmama ³	124	200,10			
Siber Mağduriyet	Erkek evreni gruplarına ait olma ¹	11	318,64	$X^2 = 37,53$	0,00	2<1,3 ve 3<1
	Terimleri daha önce duymadım ²	230	169,11			
	Erkek evreni gruplarına ait olmama ³	124	196,73			
Siber Şiddeti Meşrulaştırma	Erkek evreni gruplarına ait olma ¹	11	47,09	$F = 1,52$	0,22	
	Terimleri daha önce duymadım ²	230	37,57			
	Erkek evreni gruplarına ait olmama ³	124	40,07			

X²:Kruskal Wallis-H test; F:ANOVA

Zorbalık puanları bireylerin kendilerini ait hissettikleri gruplara göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($X^2 = 33,37$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında, terimleri daha önce duymayanların zorbalık puanlarının kendilerini erkek evreni grubuna ait hisseden ve herhangi bir gruba ait hissetmeyenlere göre; herhangi bir gruba ait hissetmeyenlerinde kendilerini erkek evreni grubuna ait hissedenlere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Mağduriyet puanları bireylerin kendilerini ait hissettikleri gruplara göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($X^2 = 37,53$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında, terimleri daha önce duymayanların mağduriyet puanlarının kendilerini erkek evreni grubuna ait hisseden ve herhangi bir gruba ait hissetmeyenlere

göre; herhangi bir gruba ait hissetmeyenlerin de kendilerini intel gruba ait hissedenlere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo XXV).

Tablo XXVI. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Engellenme Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçekler	Grup	n	Sıra ortalama sı	İstatistik test	p	Fark
Siber Zorbalık	Evet ¹	41	267,94	X ² =57,81	0,00	2,3<1
	Hayır ²	252	171,54			
	Bilmiyorum ³	72	174,74			
Siber Mağduriyet	Evet ¹	41	281,72	X ² =66,77	0,00	2,3<1
	Hayır ²	252	165,32			
	Bilmiyorum ³	72	188,66			
Siber Şiddeti Meşrulaştırma	Evet ¹	41	46,05	F=5,77	0,00	2,3<1
	Hayır ²	252	37,85			
	Bilmiyorum ³	72	37,53			

X²:Kruskal Wallis-H test; F:ANOVA

Siber Zorbalık puanları kişilerin engel durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (X² = 57,81; p < 0,05). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında engel durumu olmayan ve kısmen engel durumu olanların zorbalık puanlarının engel durumu olanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Siber Mağduriyet puanları kişilerin engel durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (X² = 66,77; p < 0,05). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında engel durumu olmayan ve kısmen engel durumu olanların mağduriyet puanlarının engel durumu olanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Siber Şiddeti Meşrulaştırma puanları kişilerin herhangi bir çevrim içi platformda engellenme durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F = 5,77; p < 0,05). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında engeli

olmayan ve kısmen engeli olan kişilerin meşrulaştırma puanları engeli olan kişilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır (Tablo XXVI).

Tablo XXVII. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının Siber Şiddete Maruziyet Gruplarında Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Değişken	Grup	n	Sıra ortalaması $\bar{X} \pm Ss$	İstatistik Test	p
Siber Zorbalık	Maruz kalanlar	105	220,22	$z = -5,95$	0,01
	Maruz kalmayanlar	260	167,97		
Siber Mağduriyet	Maruz kalanlar	105	233,70	$z = -7,38$	0,01
	Maruz kalmayanlar	260	161,75		
Siber Şiddeti Meşrulaştırma	Maruz kalanlar	105	42,44	$t = 3,49$	0,01
	Maruz kalmayanlar	260	37,20		

t:Bağımsız örneklem t test z:Man Whitney-U test

Siber zorbalık ($z = -5,95$; $p < 0,05$) ve siber şiddeti meşrulaştırma ($t = 3,49$; $p < 0,05$) puanları maruz kalma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Ortalama ve sıra ortalaması değerlerine bakıldığında siber şiddete maruz kalan kişilerin zorbalık ve meşrulaştırma puanlarının maruz kalmayanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca herhangi bir çevrim içi şiddete maruz kaldığını belirten kişilerin siber mağduriyet puanları karşılaştırılmış, siber şiddete maruz kalan katılımcıların kalmayanlara göre, anlamlı düzeyde daha yüksek siber şiddet mağduriyeti puanına sahip oldukları görülmüştür ($z = -7,38$; $p < 0,05$) (Tablo XXVII).

Tablo XXVIII. Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Siber Şiddeti Meşrulaştırma Puanlarının İntiharı Düşünme Gruplarında Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçekler	Grup	n	Sıra ortalaması	İstatistik test	p	Fark
Siber Zorbalık	Düşünen	47	269,85	$X^2=71,06$	0,01	$1>2,3$
	Düşünmeyen	299	169,33			
	Paylaşmak istemeyen	19	183,34			
Siber Mağduriyet	Düşünen	47	297,39	$X^2=102,2$	0,01	$1>2,3$
	Düşünmeyen	299	163,66			
	Paylaşmak istemeyen	19	204,45			
Siber Şiddeti Meşrulaştırma	Düşünen	47	46,06	$F=12,47$	0,00	$1,3>2$
	Düşünmeyen	299	36,94			
	Paylaşmak istemeyen	19	48,26			

X²:Kruskal Wallis-H test; F: ANOVA

Siber Zorbalık ($X^2 = 71,06$; $p < 0,05$) ve Siber Mağduriyet ($X^2 = 102,2$; $p < 0,05$) puanları intihar düşüncesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında intiharı düşünen kişilerin zorbalık ve mağduriyet puanlarının intiharı düşünmeyen ve bu düşüncüyü paylaşmak istemeyen kişilere göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Siber Şiddeti Meşrulaştırma puanları intihar düşüncesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F = 12,47$; $p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında intiharı düşünen ve paylaşmak istemeyen kişilerin anlamlı biçimde daha yüksek siber şiddeti meşrulaştırma puanı aldıkları görülmüştür (Tablo XXVIII).

5. Tartışma

Bu doktora tez çalışması iki temel amaç doğrultusunda planlanmış ve yürütülmüştür. Çalışmanın ilk amacı olan bireylerin mizojini ve bunu destekleyici olarak cinsiyetçilik düzeyleri ile problemli çevrim içi davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi doğrultusunda nicel bir çalışma tasarlanmıştır. En temel haliyle, kadına yönelik nefret ve düşmanlık olarak (Code, 2000; Kramarae, 2000) tanımlanan mizojini ile birlikte çelişik cinsiyetçiliğin, yani düşmanıcı ve korumacı cinsiyetçiliğin de çevrim içi problemli davranışlara olan ilişkisi incelenmiştir. Çalışmanın bağımlı değişkeni olan problemli siber davranışlar ise siber zorbalık ve siber şiddeti meşrulaştırma olarak iki kategoride ele alınmıştır. Fakat ilgili olabilecek faktörlerin siber mağduriyet üzerindeki etkisi de incelenmiştir. Bu temel amaç doğrultusunda alanyazının işaret ettiği ilgili değişkenler de analizlere dahil edilmiştir. Bu değişkenler arasında cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum gibi temel sosyodemografik faktörler bulunduğu gibi, yetişilen aile türü, yaşanan önceki mağduriyetler (Shaikh ve ark., 2020) gibi ilişkili faktörler de yer almaktadır.

Tezin ikinci amacı doğrultusunda nitel bir çalışma planlanmıştır. Mizojini düzeyi yüksek ve çevrim içi mizojinist gruplara üye kişilerle derinlemesine görüşmelerin yürütülmesi ve görüşmelerin sonucunda çevrim içi mizojiniyi etkileyen faktörlerin belirlenmesi, bireysel ve çevresel özelliklerin ve sık kullanılan siber mizojini davranışlarının ve bu davranışların motivasyon ve sonuçlarının tespit edilmesi hedeflenmiştir. Fakat ikinci basamak kriterlerini karşılayan hiçbir katılımcı çalışmaya devam etmeyi kabul etmemiş, bu nedenle tezin ikinci basamağı gerçekleştirilememiştir. Nicel çalışma sonucunda elde edilen bulguların alanyazın ile büyük ölçüde paralellik gösterdiği görülmektedir.

Bu bölümde ilk adım olarak örneklemin sosyodemografik özellikleri değerlendirilecek, sonrasında çalışmanın temel hipotezleri, son olarak ise ilişkili değişkenlerle ilgili elde edilen bulgular ele alınacaktır.

5.1. Sosyodemografik Değişkenlerin Betimleyici Özellikleri ve Katılımcı Profiline Değerlendirilmesi

Çalışmaya 389 kişi katılmış, fakat 6'sı 18 yaş kriterini sağlamadığı için verileri analizlere dahil edilmemiştir. Anket formuna aynı web sitesinden ulaştıkları düşünülen 18 kişinin verisi ise, araştırma formunu sabote etmeleri nedeniyle araştırmaya katılmamıştır.

Örneklemin yaş ortalaması $31,30 \pm 9,65$ olarak hesaplanmıştır. Kadın katılımcıların yaş ortalaması $32,45 \pm 8,74$ iken, erkek katılımcıların yaş ortalaması $29,66 \pm 10,65$ 'tir. Çalışmaya katılan erkek bireylerin kadınlara kıyasla daha genç oldukları görülmektedir. Kadın katılımcıların oranı (%59,2) erkeklere (%40,8) göre daha fazladır. Katılımcıların çoğunluğunun çalışan bireyler olduğu ve eğitim düzeylerinin lisans ve üstü olduğu görülmektedir. Katılımcılar, genellikle ortalama gelir düzeyine sahip olduklarını ve yaşamlarını büyük şehirlerde geçirdiklerini belirtmişlerdir. Romantik ilişkide olan ve olmayanların oranlarının yakın olduğu görülmektedir. Katılımcılar genel olarak ilişkilerini uzun süreli olarak tanımlamıştır. Katılımcıların yarısından fazlası yaşayacakları herhangi bir çevrim içi problem karşısında atılabilecek hukuki adımlar hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %81,9'u intiharı hiç düşünmediklerini belirtmiştir.

Katılımcıların %1,88'i hiçbir çevrim içi platformda paylaşım yapmadığını belirtirken, en sık kullanılan platformlar arasında Instagram, Twitter, Facebook ve Reddit bulunmaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası hayatlarında en az bir defa siber şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. Hakaret, küfür, ısrarlı takip ve nefret söylemi en fazla maruz kalınan siber şiddet türleri olarak kaydedilmiştir.

Geleneksel zorbalıktan farklı olarak siber zorbalık internetin sunduğu anonimlikten fayda sağlamaktadır. Siber şiddet uygulayıcıları mağdurlarıyla yüz yüze kalmamakta, anonim veya sahte profiller kullanabilmektedir. Bu nedenle saldırganlar, saldırı konusunda daha cesaretli hissedebilmektedirler (Pyżalski ve Smith, 2022). Bireylerin internette en çok hangi platformları aktif olarak kullandıkları kadına veya genele yönelik siber şiddeti açıklama açısından da önem

barındırmaktadır. Anonimlik bireylere toplumda kabul edilmeyecek davranışları sergileme fırsatı sunmaktadır (Daniels, 2008). Bazı siteler kullanıcılarına gizlilik ve anonimlik imkanı tanımakta, bu tür platformlarda sadece kadına yönelik değil, toplumsal birçok yasak ve tabuyu barındıran paylaşımlar yapılabilmektedir. 4Chan ve Türk mesaj panoları bu platformlara örnek olarak verilebilir (Jadine, 2021; Kasimov, 2021; Rieger ve ark., 2021). Suç teşkil eden bir paylaşım yapılması halinde bile devletin ilgili kanallarının olası faillere ulaşması, anonim platformlarda daha zor olabilmektedir (Antisemitism Policy Trust, 2020). Bu bağlamda sorulduğunda, katılımcıların %0,94'ü İnci Sözlük ve %0,94'ü Türk resim panolarında aktif olarak paylaşım yaptıklarını belirtmiştir. Bu doğrultuda, %1'lik kesiminin kadına yönelik açık nefret gösteren ve şiddeti yücelten web sitelerinde paylaşım yaptıkları ve paylaşılan içerikleri takip ettikleri görülmektedir. Analizlere çalışmayı sabote ettikleri gerekçesiyle dahil edilmeyen katılımcıların, araştırma formuna Türk resim panoları aracılığı ile ulaştıkları düşünülmektedir. Bu sitelerin yanında kadın düşmanlığını açık ve dolaylı olarak destekleyen birçok blog, sosyal medya profili ve içerik üreticileri bulunmaktadır (Internetmatters, 2023).

Katılımcıların %3'ü kendini bir Erkek Evreni grubuna ait hissetmektedir. Bu gruplar arasında MGTOW, Pick Up Artists ve Inceller bulunmaktadır. %34'ü terimlere aşina olmakla birlikte, hiçbir gruba mensup değildir. Araştırma formunun özellikle bu grupların paylaşımlarda bulunduğu platformlarda yayıldığı düşünüldüğünde, kendini Erkek Evrenine ait hissedenlerin oranının toplumda daha az olabileceği düşünülebilir.

5.2. Çalışma Bulgularının Hipotezler Açısından Değerlendirilmesi

Hipotez 1: Bireylerin mizojini düzeyleri ile siber şiddet uygulama, mağduriyet ve siber şiddeti meşrulaştırma düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.

Bulgular çalışmanın temel hipotezlerini destekler niteliktedir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda, mizojini ile siber zorbalık uygulayıcılığı ve mağduriyeti arasında pozitif bir ilişki bulgulanmıştır. Bireylerin kadına yönelik düşmancı tutumlarının düzeyi arttıkça, siber zorbalık düzeylerinin de artıyor olduğu görülmektedir. Benzer olarak, siber zorbalık uygulayıcılığı Mizojini Ölçeğinin tüm alt boyutları ile ilişkili görülmüştür. Bireylerin kadına yönelik önyargı ve ayrımcılık, kadın fobisi ve geleneksel rollere bağımlılık düzeyleri, siber ortamda sergiledikleri zorbalık davranışları ile paralel bir artış göstermektedir. İlgili hipotezlerin desteklenmesine karşılık, ilişkilerin zayıf düzeyde olması göz önünde bulundurulmalıdır.

Mizojini ve alt boyutlarının siber mağduriyet ile ilişkisi incelendiğinde, sadece Önyargı ve Ayrımcılık alt boyutunun siber mağduriyet ile zayıf ve pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Kadına yönelik düşmancı tutum siber mağduriyetle ilişkili bulunmamış, çalışmanın ilgili hipotezi desteklenmemiştir.

Bu bulgulara karşı, mizojininin en güçlü ilişkiyi siber şiddeti meşrulaştırma ile gösterdiği tespit edilmiştir. Mizojini düzeyleri yüksek bireyler daha fazla siber şiddeti haklı çıkarma eğilimi göstermektedir. Mizojini Ölçeği'nin tüm alt boyutlarının siber şiddeti meşrulaştırma ile benzer orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkisi gözlemlenmektedir.

Alanyazın mizojini ile aktif şiddet eylemleri arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Bu şiddet eylemleri arasında flört şiddeti, ev içi şiddet, cinsel saldırı, cinsel taciz, hakaret, duygusal şiddet, nefret söylemi, tehdit, şantaj gibi şiddet türleri bulunmakta (Blake, ve ark., 2021; Leone ve Parrott, 2019; Marwick ve Caplan, 2018; Munsch ve Willer, 2012), bu çalışma sonucunda çevrim içi şiddet ve zorbalık da bu spektrumda değerlendirilebilmektedir.

Nottbohm'ın (2018) çalışması bireylerin maruz kaldığı erkek dominant içeriklerin siber mizojini davranışlarının oluşmasında etkili olabileceğine dikkat çekmektedir. Tibbs ve arkadaşları (2016) mizojini düzeyi yüksek bireylerde cinsel saldırganlığın oluşmasında dürtüselliğin rol oynadığını belirtmektedir.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken noktalardan biri, bu çalışmada bahsedilen siber zorbalık davranışlarının nesnesinin belirsiz olmasıdır. İlişkisi gösterilen siber zorbalığın kadınlara yönelik olup olmadığı bu bulgular dahilinde değerlendirilemeyecek iken genel şiddet içerikli davranışlar açısından tartışılabilir. Amerika'da bireylerin %41'inin en az bir kere çevrim içi saldırı mağduru olduğu, %25'inin ise daha ağır siber saldırıların mağduru olduğu raporlanmaktadır (Pew Research Centre, 2021). Bu çalışmanın sonucunda, mizojini düzeyleri yüksek kişilerin, özellikle kadına yönelik olmasa dahi çevrim içi şiddet davranışlarında daha sık bulundukları görülmektedir. Siber mizojini siber şiddetin bir alt türü olmasıyla birlikte, kadınlara kadın olmaları nedeniyle uygulanması yönünden diğerlerinden ayrılmaktadır.

Mizojinist düşüncenin temel amacının kadını kontrol etmek ve görünürlüğünü azaltmak olduğu ifade edilmektedir (Summers, 2012). İnternet ve akıllı cihazların bireylerin yaşamlarında kapladığı alan ve yapay zeka, kripto para birimi gibi terimlerin günlük yaşamda çokça kullanıldığı bu dijital dönemde, kadınlar çevrim içi birçok ortamda varlığını sürdürmekte ve görünür olmaktadır. Toplumun algısını yönetebilen sosyal medya içerik üreticilerinden, çevrim içi habercilere, oyun yayıncılarından, vloggerlara kadar birçok kadının internette aktif olarak var olduğu görülmektedir.

Ataerki zihniyet kadınların geleneksel rollerden sapmasını, ait görüldüğü ortamların dışında var olmaya çalışmasını istememekte, bu değişimi ataerki otoriteye yönelik bir risk olarak kabul etmektedir. Bu nedenle, değişen düzenin yavaşlaması veya durması için çeşitli yöntemler benimsemektedir (Manne, 2018). Bunlar kadına yönelik zararları ilk bakışta anlaşılmayacak yollar olduğu gibi, direkt fiziksel ve duygusal hasara yol açan yollar da olabilmektedir. Medyada kadına yüklenen annelik rolü, kadınların daha duygusal oldukları düşüncesi veya empoze edilen güzellik

algısı neden oldukları belki direkt zarar açısından daha az fark edilebilir olabilmektedir. Fakat kadınları geleneksel cinsiyet rollerinde tutma açısından kabul edilebilir düşünceler olmaları nedeniyle daha riskli olabilmektedir. Çevrim içi zorbalık ise, fiziksel şiddet kadar görünür ve fark edilebilir olmasa da ciddi etkileri olabilecek davranışlar bütünüdür. Hakaret, küfür, karalama, özel bilgilerin veya görüntülerin izin dışı paylaşılması, mağdur adına sahte hesaplar oluşturma, mağduru taklit etme çevrim içi zorbalık sayılırken TCK olmak üzere birçok hukuk sisteminde suç teşkil etmektedir (The Guardian, 2017). Buna karşılık, kadına yöneltilmiş olsun olmasın, suç teşkil edebilecek kadar ciddi davranışlar sıkça şiddet eylemi olarak görülmeyebilmektedir. Bunun bir sebebi mağdurların hatta sıklıkla uygulayıcıların da bu tür şiddet eylemleri ile çok sık karşılaşmaları olabilmektedir. Bu kadar sık yaşanan bir mağduriyet insanlarda normalleşmeye neden olabilmekte, daha ötesinde uyguladıkları ve mağdur oldukları şiddeti meşrulaştırmalarına neden olabilmektedir. Uygulayıcının anonim olması, yapılanların sadece bir yorum, ifade özgürlüğü, kadınların alinganlığı, mağduru suçlama gibi kılıflar altında da deneyimlenen şiddet, “normal” olarak algılanmaya zorlanmaktadır. Ek olarak, gizli veya doğrudan mizojinist üretilen içerikler, bunlara maruz kalan bireylerde kadına yönelik dışlayıcı, ayrımcı ve olumsuz tutumları körükleyebilmekte ve şiddet eylemlerinin meşrulaştırılmasına neden olabilmektedir. Bu içeriklerin ve içerik oluşturucularının takipçileri yetişkinlerin yanında gençler hatta çocuklar olabilmekte (Internetmatters, 2023), mizojini ve şiddet arasındaki ilişki gelişimsel olarak değerlendirildiğinde bu durum büyük bir risk teşkil etmektedir. Aileler çocuklarının takip ettiği zararlı ve yaşa uygunsuz içeriklerini görece daha kolay süpervize edebilirken, cinsiyetçi ve mizojinist paylaşımları fark edebilmelerinin daha zor olabileceği düşünülmektedir.

Hassas ve azınlık gruplar başta olmak üzere, bireyler çevrim içi ortamda maruz bırakıldıkları şiddetin sonunda çeşitli psikolojik zorluklarla da mücadele etmek durumunda kalabilmektedir. Bunların bir sonucu olarak bazı kadınlar çevrim içi ortamlardan uzaklaşmakta, kadın kimliğini saklamakta, zorunlu olmadığı haller dışında interneti kullanmamakta veya kullanmaktan keyif

almamaktadır. Örneğin, Williams ve arkadaşlarının (2009) ve Yee'nin (2008) çoklu oyun oyuncularıyla yapılan çalışmaları, kadın oyuncuların %70'inin cinsel tacize maruz kalmamak adına erkek karakterlerle oynadıklarını bulgulamıştır (akt. Citron, 2014). Bu mizojinist düşüncenin hedefine bir şekilde ulaştığını, kadınları kontrol edebildiğinin işareti olabilmektedir.

Çalışmanın bulgularına göre, kadına yönelik ayrımcı ve olumsuz bakış açısına sahip olan bireyler şiddete daha olumlu yaklaşmaktadır. Bireyler bazı şiddet eylemlerini haklı veya gerekli görebilmekte, bu durum mağdurun suçlanmasına neden olabilmektedir (Bohner ve ark., 2009). Bu bulgular doğrultusunda, tanımında aktif bir davranışı kapsamayan, kadına yönelik nefret veya olumsuz bir tutum olarak algılanan mizojininin kadına yönelik olsun olmasın şiddeti normalleştirme ve siber şiddeti uygulama ile ilişkili olduğu görülmektedir. Şiddeti haklı görme veya bazı durumlarda uygulanabileceğini düşünme, mağduriyet ile uygulama arasında köprü görevi taşıyabilmektedir. Kadına yönelik negatif tutumları benimsemenin genel şiddet davranışlarına veya şiddeti haklı gösterecek bir yapının oluşmasına sebebiyet veren faktörler arasında yer alabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, elde edilen bulgular sonucunda, mizojini düzeyleri yüksek bireylerin, kadınları aşağılamak veya kontrol etmek için siber şiddet araçlarını kullanma olasılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir. Bu, mizojininin dijital platformlarda da var olduğunu ve siber şiddetin bir tür ifadesi olarak ortaya çıktığını göstermektedir.

Siber mağduriyetin zorbalığı yordadığı bulgusu, siber şiddetin ve mağduriyetin birbirleriyle ilişkili olduğuna ve belirli bir döngü oluşturdıklarını göstermektedir. Bu, çevrim içi şiddet sorununun çok yönlü bir karaktere sahip olduğunu işaret etmektedir. Mizojini ve siber şiddetin ortaya çıkmasını etkileyen faktörler gözden geçirildiğinde birçoğunun ortak olduğu görülmektedir. Toplumsal norm ve standartlar, güç ve kontrol etme ihtiyacı, internetin anonimliği ve ulaşılabilirliği, özgüven eksikliği, aile dinamikleri, kişilik özellikleri gibi etmenler ortak olarak kadına yönelik düşmanca tutumları ve problemli siber davranışları etkileyebilmekte, bu faktörlerin şiddeti, oluşma

zamanı, süresi doğrultusunda farklılık gösterebilmekte, bazıları aracı değişkenler haline gelebilmektedir. Bu faktörler, siber şiddetin ve mizojininin kökenlerinin benzer olduğunu ve birbirlerini güçlendirebileceklerini göstermektedir. Bu nedenle, bu iki fenomenle mücadele ederken, hem siber şiddeti önlemeye yönelik hem de mizojinist tutumları değiştirmeye odaklanan bütüncül yaklaşımların benimsenmesi önem arz etmektedir.

Hipotez 2: Bireylerin çelişik cinsiyetçilik düzeyleri ile siber şiddet uygulama, mağduriyet ve siber şiddeti meşrulaştırma düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.

Bulgular çalışmanın çelişik cinsiyetçilikle ilgili hipotezlerini kısmen desteklemektedir. Cinsiyetçilik düzeyleri yüksek olan bireylerin daha yüksek düzeyde siber zorbalık uyguladıkları ve siber şiddet mağduru oldukları görülmektedir. Fakat cinsiyetçilik düzeyleri siber şiddeti meşrulaştırma düzeyleri ile anlamlı bir ilişki göstermemektedir.

Çelişik Cinsiyetçilik Ölçeği'nin alt boyutları incelendiğinde, korumacı ve düşmancı cinsiyetçilik ile problemli siber davranışlar arasındaki ilişkinin farklılaştığı görülmektedir. Öncelikle, korumacı cinsiyetçilik ile siber zorbalık ve mağduriyeti arasında pozitif bir ilişki tespit edilirken, siber şiddeti meşrulaştırma arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir. Düşmancı cinsiyetçiliğin siber zorbalık ve siber şiddeti meşrulaştırma ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı, siber mağduriyet ile zayıf ve pozitif yönlü ilişkisi olduğu görülmektedir.

Alanyazın özellikle düşmancı olmak üzere, düşmancı ve korumacı cinsiyetçiliğin kadına yönelik şiddet eylemleri ve şiddete yönelik tutum ile farklı düzeylerde ilişkili olduğuna dikkat çekmektedir. Şiddetin bağlamı ve türü cinsiyetçilik ile şiddet arasındaki ilişkiyi farklılaştırabilmektedir (Agadullina ve ark., 2021; Gutierrez ve Leaper, 2023). Gutierrez ve Leaper'in (2023), çelişik cinsiyetçilik ve kadına yönelik şiddet davranışları ve tutumları ile ilgili çalışmaları inceledikleri yayınları, düşmancı ve korumacı cinsiyetçiliğin kadına yönelik şiddeti destekleyici tutumla ilişkili olduğunu göstermektedir. Cava ve arkadaşlarının (2020) çalışması, genç

erkeklerde düşmanıcı cinsiyetçiliğin siber kontrol davranışlarını, genç kadınlarda ise korumacı cinsiyetçiliğin siber saldırganlığı yordadığını göstermektedir. Fakat alanyazında fiziksel, ev içi, siber şiddet uygulayıcılığı ve mağduriyeti ile düşmanıcı ve korumacı cinsiyetçilik arasındaki ilişki hakkında çelişen bulgular raporlayan çalışmalara rastlanmaktadır (Rodriguez ve ark., 2017).

Korumacı cinsiyetçi düşünceler, cinsiyetlere olumlu gibi görünen roller atayarak, kadınların ayrımcılığa uğramasına toplum tarafından daha “kabul edilebilir” bir şekilde neden olmaktadır (Glick ve Fiske, 1966). Çalışmanın bulguları bireylerin olumlu gibi görünen ayrımcı düşünceler benimsemenin aktif siber şiddet eylemleri ile ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Erkeklerin güçlü, baskın ve duygularını göstermeyen bireyler olarak tanımlandığı toplumlarda, erkeklerin şiddet eylemlerine daha yatkın olabileceği, kadınlara pasiflik ve itaatkarlık rolü biçen toplumlarda da kadınlara yönelik şiddetin daha kabul edilebilir olduğu görülebilmektedir. Kadına yönelik korumacı cinsiyetçilik her ne kadar “olumlu” olarak algılanabilen özellik ve görevler bütünü olsa da, bu özellik ve görevleri sergilemeyen kadınların eksik, hatalı veya cezalandırılması gereken kişiler olduğu düşüncesini beslemekte, bu düşünce de kadına yönelik fiziksel, psikolojik ve/veya siber şiddeti teşvik edebilmektedir.

Bu çalışmada alanyazınla çelişkili olarak, düşmanıcı cinsiyet ve siber zorbalık arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Düşmanıcı cinsiyetçilik, genellikle nefret, aşağılama ve hor görme gibi daha açık saldırgan tutumları ifade etmektedir. Ancak, siber şiddetin daha dolaylı ve gizli biçimlerde ortaya çıkması nedeniyle, düşmanıcı tutumlarla ilişkili bulunmamış olabilir. Ek olarak, Çelişik Cinsiyetçilik Ölçeği’nin ilgili maddelerinin, düşmanıcı cinsiyetçiliği doğrudan ölçmeye çalışması da katılımcıların kendilerini olduğundan farklı şekillerde değerlendirmiş olabileceklerini düşündürmektedir.

Toplumsal cinsiyetin gelişimsel olarak rolü, bireylerin çocukluktan itibaren toplumsal cinsiyet rolleri ve beklentileriyle tanıştıkları ve bu rolleri içselleştirdikleri zamana dayanır. Bu roller aile, okul, medya ve toplumun diğer unsurları aracılığıyla aktarılmakta ve pekiştirilmektedir. Bu nedenle,

bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranışlar sergilemeleri ödüllendirilirken, bu rollerden sapma cezalandırılabilir (Mischel, 1966). Bu süreç, toplumsal cinsiyetin bireylerin davranışlarını, ilişkilerini ve şiddetle ilişkisini şekillendiren önemli bir gelişimsel etkidir. Cinsiyetlere ait kalıp yargı ve görev anlayışları, bahsedilen psikolojik, bilişsel ve sosyal özellikler ile bireyin deneyimleriyle birleştiğinde, birey sağlıklı davranışlar sergileyebilmektedir. Bu davranışlar arasında kadına yönelik şiddet büyük ve orantısız bir şekilde yer almaktadır. İnternet kullanımının yaygınlaşması hem uygulama hem maruz kalma istatistiklerini yükseltmektedir. İnternetin sağladığı imkanlar, faillerin tespit edilmesini zorlaştırmakta, bu durum bireylerin sorumluluk algısını etkilemektedir. Bireyler çevrim içi platformlarda, sonuçlarından endişelenmeksizin birçok şiddet davranışlarında bulunabilmektedir.

Hipotez 3: Bireylerin mizojini düzeyleri ve çeşitli sosyodemografik özellikleri siber zorbalık ve mağduriyetlerini anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Hipotez 4: Bireylerin mizojini düzeyleri ve çeşitli sosyodemografik özellikleri siber şiddeti meşrulaştırmalarını anlamlı düzeyde yordamaktadır

Siber zorbalık, siber mağduriyet ve siber şiddeti meşrulaştırmanın yordanmasına yönelik oluşturulan modellere göre hipotezlerin büyük ölçüde desteklendiği görülmektedir. Mizojini her üç modelde de bağımlı değişkenleri anlamlı düzeyde yordarken, çelişik cinsiyetçiliğin etkisi üç model için de anlamlı bulunmamıştır. Her üç modele ilgili olabileceği düşünülen sosyodemografik değişkenler de eklenerek analizler gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle siber zorbalık toplam puanının mizojini ve çelişik cinsiyetçilik puanları ve cinsiyet, yaş, eğitim ve siber şiddete maruz kalma değişkenleri kullanılarak yordanması amaçlanmıştır. Sonuçlara göre, kurulan model istatistiksel olarak anlamlıdır. Değişkenler siber zorbalık uygulayıcılığının %15,4'ünü açıklamaktadır. Anlamlı yordayıcılar arasında erkek olma, siber şiddete maruz kalma, mizojini puanı, eğitim durumu ve yaş bulunmaktadır. Buna karşılık, çelişik

cinsiyetçiliğin zorbalık puanı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Bireylerin yaşları siber zorbalığı negatif yönde yordamakta, yaştan artması siber zorbalığın uygulanma ihtimalini düşürmektedir. Benzer olarak eğitim de siber zorbalığı negatif yönde yordamaktadır. Modele dahil edilen değişkenlerde etki gücü en yüksek olan erkek olmak ve siber şiddete maruz kalmış olmaktır. Bunları takiben mizojini oranı, eğitim ve yaş gelmektedir.

Regresyon analizleri sonucunda elde edilen bulgular mizojininin siber zorbalık ve mağduriyeti üzerindeki etkisini göstermektedir. Mizojininin siber zorbalık üzerinde pozitif bir etkisi bulunmaktadır. Bu, mizojininin siber zorbalık davranışlarını artırdığına işaret etmektedir. Alanyazın da mizojini ve şiddetin çeşitli türleri arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir (Blake, ve ark., 2021; Leone ve Parrott, 2019; Marwick ve Caplan, 2018; Munsch ve Willer, 2012). Analizler sonucunda, erkek olmanın da siber zorbalık davranışları için bir etmen olduğu ve siber şiddete maruz kalmanın zorbalık davranışlarını arttırdığı görülmektedir. Azami ve Taremian'ın (2021) çalışması erkek olmanın özellikle siber zorba-mağdur olma döngüsü için bir yordayıcı olduğunu göstermektedir. Bulgular, mizojini puanları yüksek olan bireylerin zorbalık eğilimlerinin de yüksek olduğunu, eğitim seviyesinin artmasının ise zorbalık eğilimlerini azalttığını ortaya koymaktadır. Yaştan artması ile zorbalık eğilimleri arasında negatif bir ilişki bulunmuştur; bu, yaşlı bireylerin daha az zorbalık eğilimi gösterdiğine işaret etmektedir. Bu doğrultuda, mizojinist düşüncelere sahip genç erkek bireylerin siber mağduriyet yaşamaları, şiddet uygulayıcılığı olma ihtimallerini arttırmaktadır. İnternet kullanım sıklıkları ve alışkanlıkları düşünüldüğünde genç bireylerin daha yüksek oranda zorba-mağdur döngüsüne dahil oldukları düşünülmektedir.

Siber mağduriyetin yordanmasına yönelik kurulan modelde, mizojininin yine pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu, çelişik cinsiyetçiliğin ise istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Modele dahil edilen değişkenler arasında sadece eğitimin etkisi anlamlıdır ve değişkenler siber mağduriyetin %18,1'ini açıklamaktadır. Cinsiyet, yaş ve çelişik cinsiyetçilik mağduriyet puanı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Bulgular, mizojini puanlarının siber mağduriyet üzerinde en güçlü etkileyici faktör olduğunu göstermektedir. Mizojini seviyelerinin yüksek olduğu bireyler, daha fazla siber mağdur olma eğilimi göstermektedirler. Eğitim seviyesi de siber mağduriyet üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir ve daha yüksek eğitim seviyesi siber mağduriyet puanlarının artması ile ilişkili görülmektedir. Nesi ve arkadaşları (2015) siber mağduriyetin erkek olma, genç yaş, göçmenlik öyküsü, ebeveynlerle yaşamama, kırsalda yaşama, işsizlik ve aktif olmayan sosyal hayat tarafından yordandığını bulgulamıştır. Bu noktada etkinin çoğunlukla mizojinist tutumlardan kaynaklandığı yorumu yapılabilir.

Siber şiddeti meşrulaştırmanın yordanmasına yönelik kurulan modelde, sadece mizojini ve siber şiddete maruz kalma değişkenleri birer yordayıcı olarak öne çıkmakta ve güçlü bir etkiye işaret etmektedir (%30,6). Bulgular mizojini ve maruziyetin siber zorbalığı meşrulaştırmayı önemli ölçüde arttırdığına işaret etmektedir. Buna karşılık, cinsiyet, yaş, çelişik cinsiyetçilik ve eğitim meşrulaştırma puanı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Bu bulgular, alanyazında yer alan çeşitli çalışmalara paralel olarak, mizojininin çevrimiçi taciz ve zorbalık üzerindeki belirleyici rolünü vurgulamaktadır (Jane, 2017; Mantilla, 2013). Mizojini ve çelişik cinsiyetçiliğin, siber zorbalık ve mağduriyet davranışları üzerinde farklı etkilere sahip olduğu görülmektedir. Çelişik cinsiyetçiliğin ise hem siber zorbalık hem de mağduriyet üzerindeki etkisinin daha karmaşık olduğu dikkat çekmektedir. Çelişik cinsiyetçilik, hem koruyucu hem de düşmanıcı unsurlar içermesi nedeniyle (Glick ve Fiske, 1996), bu davranışlar üzerinde hem azaltıcı hem de arttırıcı etkilere sahip olabileceği düşünülmektedir. Mizojini, genel olarak kadın düşmanlığını ifade ederken, çelişik cinsiyetçilik kadınlara hem olumlu hem de olumsuz tutumları içermektedir. Bu nedenle, çelişik cinsiyetçiliğin etkisinin daha karmaşık olabileceği ve bu tür davranışların azalmasına katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

Literatürde, mizojini ve çelişik cinsiyetçilik arasındaki ilişki, kadınlara yönelik şiddet ve taciz davranışlarının anlaşılmasında kritik bir öneme sahiptir. Benzer şekilde, Glick ve Fiske (2001),

çelişik cinsiyetçiliğin farklı biçimlerde kadınlara zarar verebileceğini vurgulamaktadır. Yapılan çalışmalar, çelişik cinsiyetçiliğin zorbalık davranışları ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Carrera-Fernandez ve ark., 2013). Ancak, bu çalışmada çelişik cinsiyetçiliğin anlamlı bir etkisinin olmaması, modelde yer alan diğer değişkenlerin etkilerinin daha baskın olmasından kaynaklanabilir. Özellikle mizojini, zorbalık puanları üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir ve bu durum, çelişik cinsiyetçiliğin etkisini gölgeleyebilir. Ayrıca, çelişik cinsiyetçiliğin etkisi dolaylı olabilir ve diğer değişkenler (mizojini, cinsiyet) ile birlikte ele alındığında etkisi azalabilir. Bu, mizojininin daha tutarlı bir şekilde bu davranışları etkilediğini, çelişik cinsiyetçiliğin ise daha karmaşık ve durumdan duruma değişen bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum çelişik cinsiyetçiliğin, bireylerin kadınlara yönelik tutumlarında hem koruyucu hem de düşmanıcı unsurların bulunmasıyla açıklanabilir.

Hipotez 5: Erkekler kadınlara göre daha yüksek düzeyde siber şiddet uygulamaktadır ve siber şiddeti daha yüksek düzeyde meşrulaştırmaktadır.

Hipotez 6: Kadınlar erkeklere göre daha yüksek düzeyde siber şiddete maruz bırakılmaktadır.

Siber şiddet alanyazınında sıkça ele alınan faktörlerden biri cinsiyet olarak görülmektedir. Bu çalışmada, erkeklerin kadınlara göre daha fazla siber zorbalık davranışlarında bulunduğu, benzer olarak daha yüksek oranda siber mağduriyet yaşadıkları ve siber şiddeti daha yüksek oranda meşrulaştırdıkları tespit edilmiştir. Bulgular çalışmanın hipotezlerini kısmen desteklemektedir. Erkeklerin daha yüksek düzeyde siber şiddet uygulayıcıları oldukları görülürken, kadınların daha yüksek düzeyde siber şiddet mağduru oldukları hipotezi desteklenmemiştir. Alanyazında, erkeklerin daha yüksek düzeyde siber zorbalık uygulayıcıları olduğu ve kadınların daha yüksek oranda siber zorbalık mağduru olduğuna işaret eden çalışmalar mevcuttur (Shaikh ve ark., 2020). Pew Research Center'ın 2021 raporu erkeklerin (%43) çevrim içi saldırılara daha fazla maruz kaldığını

raporlarken, kadınların daha yüksek oranda ağır saldırılara maruz kaldığını göstermektedir. Buna karşılık, Azami ve Tareman'ın (2021) çalışması da erkek olmanın siber zorba-mağdur olma ihtimalini güçlendirdiğine işaret etmektedir. Görüldüğü gibi bazı çalışmalar cinsiyetler arası siber mağduriyetin niteliksel olarak farklılaştığına işaret etmektedir. Fakat bu çalışma farklı siber şiddet türlerini ve bunları uygulanma sıklıklarının cinsiyetler arası farklarını değerlendirmemiştir.

Siber mağduriyet yaşayanların, şiddet uygulayıcıları olması döngüsü birçok çalışmada gösterilmektedir. Erkeklerin daha yüksek düzeyde siber şiddet mağduru olmaları bu döngü ile açıklanabilir. Bireylerin maruz kaldıkları siber şiddete yine şiddet içeren yöntemlerle karşılık verdikleri, bu nedenle erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek düzeyde siber şiddet mağduru oldukları düşünülebilir. Ek olarak, örneklemdaki erkek katılımcıların yaş ortalamasının genç olması bu döngüde daha fazla yer aldıklarını düşündürtebilir.

Siber şiddeti meşrulaştırma farkı incelendiğinde de, erkeklerin kadınlara göre siber şiddeti daha yüksek oranda meşrulaştırdıkları ve bazı durumlarda şiddetin gerekliliğini savundukları görülmüştür. Annelerle karşılaştırıldığında (%22) babalar (%40) daha yüksek oranda çevrim içi mizojininin yaşanma sıklığının abartıldığını düşünmekte ve sadece %39'u (annelerin %54'ü) çevrim içi mizojiniyi ciddi bir problem olarak görmektedir (Internetmatters, 2023).

Buna karşılık, Nesi ve arkadaşları (2015) siber mağdurların özelliklerini araştırdıkları çalışmalarında, erkek olma, genç yaş, göçmenlik öyküsü, ebeveynlerle yaşamama, kırsalda yaşama, işsizlik ve aktif olmayan sosyal hayatın, siber mağduriyetin anlamlı yordayıcıları olduğunu bulgulamıştır. Erkeklerin mağdur - uygulayıcı döngüsünde daha fazla yer alması, siber şiddeti daha yüksek oranda haklılaştırmalarına neden olan bir sebep olarak da yorumlanabilir.

Hipotez 7: Düşük sosyo ekonomik düzeydeki (eğitim ve gelir düzeyi, yaşanan yer, çalışma durumu) bireyler daha yüksek düzeyde siber şiddet uygulamakta ve siber şiddeti meşrulaştırmaktadır.

APA (2023), sosyoekonomik düzeyin, gelir, eğitim düzeyi, mesleki prestij ve sosyal statünün subjektif algısı etmenlerinden oluştuğunu belirtmektedir. Sosyoekonomik düzeyin değerlendirilmesi bağlamında, ilk olarak bireylerin eğitim düzeyleri ile siber şiddet davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmada, bireylerin eğitim düzeyleri bilgisi mezun oldukları en son okul üzerinden elde edilmiştir. Örneğin lise mezunlarının bir bölümünün lisans öğrencisi olabilecekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Siber şiddeti uygulama, siber mağduriyet ve siber şiddeti meşrulaştırma, bireylerin eğitim düzeyleri açısından incelenmiş ve farklılaştıkları tespit edilmiştir. En son lise ve lisans mezunu olan bireylerin, ön lisans mezunu olan bireylerden daha yüksek düzeyde siber zorbalık uyguladıkları ve siber şiddet mağduru oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca lisans mezunu olan katılımcıların ön lisans mezunlarına göre siber şiddeti daha yüksek düzeyde meşrulaştırdıkları görülmüştür. Bulgular, lisans öğrencileri ve mezunlarının siber şiddete daha yatkın olduğuna işaret etmektedir.

Eğitim siber şiddet davranışlarını ve siber şiddete yönelik tutumu etkileyen bir faktör olsa da, çalışmanın bulguları eğitimin siber şiddet üzerinde liner bir etkisi olduğuna işaret etmemekte, diğer değişkenlerle birlikte değerlendirilmelidir. Alanyazında eğitim düzeyinin siber şiddet uygulayıcılığı ve mağduriyeti üzerine etkisini inceleyen çalışmalar bulunsa da, çelişen bulguların olduğu görülmektedir. Çalışmalar siber şiddetin yüksek eğitim kurumlarında da var olduğuna işaret etmektedir (Shaikh ve ark., 2020). Hassan ve arkadaşlarının (2020) çalışması ise, eğitim düzeyinin kadınlarda siber şiddete maruz kalma üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını bululamaktadır.

Çalışma durumu incelendiğinde ise, çalışmayan katılımcıların daha yüksek düzeyde siber şiddet uyguladıkları ve daha yüksek oranda siber şiddeti mağduru oldukları görülmektedir. Fakat çalışma durumunun siber şiddeti meşrulaştırma üzerine anlamlı bir etkisine rastlanmamaktadır. Bu durum, çalışmayan bireylerin teknolojiye ayırabilecekleri zamanın daha fazla olması ile açıklanabilir. Ayrıca çalışmayan bireylerin öğrenci olabilecekleri ve genç bireylerin daha yüksek oranda çevrim içi zaman harcamaları da alternatif açıklamalardan biri olabilir. Çalışmanın şiddete

yönelik tutuma etkisinin olmaması, etkinin daha çok fiziksel koşullarla ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

Siber zorbalık davranışı yüksek gelirli kişilerde, orta ve düşük gelirli kişilere göre daha yüksek oranda görülmektedir. Bununla birlikte, yüksek gelire sahip kişilerin siber mağduriyet oranlarının da diğer gruplara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Orta gelirli bireyler siber şiddeti yüksek ve düşük gelirli bireylere göre daha az düzeyde meşrulaştırmaktadır. Bulgulara göre yüksek gelirli kişiler çevrim içi şiddet davranışlarını daha yoğun sergilerken, daha sık mağdur olmaktadır. Siber şiddeti uygulama, mağduru olma ve siber şiddeti meşrulaştırmanın bireylerin ekonomik durumlarına göre farklılaştığı görülse de, bulguların yorumlanması ve olası neden sonuç mekanizmalarının anlaşılabilmesi için daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışmalar düşük sosyo ekonomik düzeyin şiddet davranışları açısından risk faktörü olduğuna işaret etse de (Draginja ve ark., 2023; Markowitz ve Felson, 2006; McMahon ve ark., 2013), çevrim içi şiddetin, şiddetin daha spesifik bir türü olması ve çeşitli teknolojik imkanlar dahilinde gerçekleştiriliyor olması gelir ve eğitim yüksekliğini açıklayan alternatif yaklaşım olabilir. Bu bağlamda, alanyazın internette geçirilen uzun sürenin siber şiddet uygulayıcılığı olasılığını arttırdığını göstermektedir (Azami ve Taremian, 2021).

Yaşamın çoğunluğunun geçirildiği bölgeler incelendiğinde, köy ve kasabada yaşayan bireylerin şehir ve büyük şehirde yaşayanlara göre daha yüksek düzeyde siber zorbalık mağduru olduğu görülmekte, benzer anlamlı bir fark zorbalık uygulayıcılığı ve siber şiddeti meşrulaştırma için görülmemektedir. Hassan ve arkadaşlarının çalışması (2020) yaşanan bölgenin kadınlarda siber şiddet mağduru olmayı etkilemediğini göstermektedir. Fakat düşük sosyo-ekonomik düzeyin çeşitli şiddet davranışları açısından risk faktörü oluşturduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Draginja ve ark., 2023; Markowitz ve Felson, 2006; McMahon ve ark., 2013).

Çalışmanın bulguları, sosyo ekonomik düzeyle ilgili, yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip ve kırsal bölgede yaşayan kişilerin daha düşük düzeyde siber şiddet uygulayıcısı oldukları ve siber

şiddeti meşrulaştıracakları hipotezini kısmen desteklememektedir. Düşük eğitim düzeyi siber şiddet ve meşrulaştırmayı etkileyebilirken, yaşanan bölgenin sadece siber şiddet mağduriyeti üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Gelir düzeyinin ise siber şiddet ve meşrulaştırma üzerinde beklenenin aksine bir etkisinin olduğu gözlemlenmiştir.

Hipotez 8: Erkek evreni gruplarına üye olan bireyler daha yüksek düzeyde siber şiddet uygulamakta ve siber şiddeti meşrulaştırmaktadır.

Çalışmada katılımcılara kendilerini ait hissettikleri Erkek Evreni alt grupları sorulmuştur. 11 kişi farklı Erkek Evreni grubuna dahil olduğunu bildirmiştir. 230 kişi bu grupların isimlerini daha önce duymadığını, 124 kişi ise herhangi bir gruba ait olmadığını belirtmiştir. 11 kişinin aktif olarak kendini kadın düşmanı ideolojik bir gruba ait olduğunu belirtmesi, 124 kişinin ise bu terimlere belirli bir aşinalığının bulunması Erkek Evreni'nin Türkiye platformlarında görünür olduğuna işaret etmektedir.

Çalışmanın bulgularına göre, herhangi bir Erkek Evreni grubuna dahil olan ve olmayan bireyler terimleri daha önce duymayanlara göre; gruba dahil olanlar olmayanlara göre daha yüksek oranda siber zorbalık davranışı sergilemekte ve siber mağduriyet yaşamaktadır. Gruplar arası fark siber şiddeti meşrulaştırma için anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgulara karşılık, kendini Erkek Evreni gruplarına ait hisseden katılımcı sayısının 11 olması sonuçların genellenebilirliğini etkilemektedir. Erkek Evreni üyesi kişilerin sayısının az olması nedeniyle bulguları tüm nüfusa genelleştirmek zorlaşmaktadır. Bu nedenle çalışmanın Erkek Evreni ile ilgili bulguları güvenilir görülmemektedir.

Erkek Evreni kadına yönelik ayrımcı, aşağılayıcı tutumları savunan ve kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran gruplar olarak bilinmektedir (Dewey, 2014). Uluslararası alanyazında uzun süredir ele alınmakla birlikte Türkiye'de yapılan çalışmalar görece daha yenidir. Erkek Evreni grupları sahip oldukları kadına yönelik olumsuz, aşağılayıcı, zarar verici düşünce ve tutumları nedeniyle mizojinist gruplar olarak değerlendirilmektedir. Bu gruplara ait bireylerin kadına yönelik

düşünceleri toplumda yaygın olan düşüncenin aksine gizli veya fark edilmeyen değil, kabul edilmiş ve ideolojileştirilmiş mizojinidir. Üyeler aktif ve farkında olarak kadının toplumdaki yerini belirli kalıplarla ve görevlerle sınırlandırmakta, bu kuralların dışına çıkan kadınları suçlamaktadır. Kadınlar “üstlerine düşeni yapmamakla” suçlanmakta ve erkeğin çokça aşağısında yer alan konumuna dönmeleri için zorlanmaktadır. Bu doğrultuda kullanılan şiddet gerekli ve haklı çıkarılmakta, grubun üyeleri bu fikirleri benimsemektedir. Kadına yönelik ayrımcı ve aşağılayıcı düşünceler bilimsel verilerin yanı sıra paylaşılmaması ve çarpıtılarak kullanılmasıyla desteklenmektedir. Aynı görüşü paylaşan bireyler zamanla daha da radikalleşmekte, böylelikle kadına yönelik şiddet meşrulaştırılmakta, hatta teşvik edilebilmektedir.

İnceller’in uzun dönem reddedilme ve zorbalık ile karşılaştıkları, kendine güven eksikliği ve psikolojik sorunlarla başetmeye çalıştıkları bilinmektedir (Regehr, 2022). Ayrıca bireylerin yalnızlık düzeyleri de Incel hareketine katılmalarına neden olan faktörlerden biri olarak görülmektedir (Tietjen ve Tirkkonen, 2023). Bu faktörler siber şiddet ve zorbalığın da ortaya çıkmasına neden olabilecek ortak durumlardır.

Hipotez 9: Hayatının herhangi bir döneminde siber şiddet mağduru olan bireyler daha yüksek oranda siber şiddet uygulamaktadır.

Hipotez 10: Hayatının herhangi bir döneminde siber şiddet mağduru olan bireyler daha düşük oranda siber şiddeti meşrulaştırmaktadır.

Herhangi bir siber şiddet türü mağduru olan bireylerin, siber zorbalık puanlarının olmayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Mağduriyetin, şiddet türünden bağımsız olarak uygulayıcılığa neden olabileceği görülmektedir. Benzer olarak siber şiddet mağduru olan kişilerin daha yüksek oranda siber şiddeti meşrulaştırdıkları görülmekte, ilgili hipotez desteklenmemektedir.

Ek olarak, siber zorbalık mağduriyeti ile uygulama arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde, siber şiddeti meşrulaştırma arasında da pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Çevrim içi ortamda siber şiddet mağduru olma, siber şiddeti uygulama ve meşrulaştırma ile arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki görülmektedir. Çalışmanın en anlamlı bulgularından biri olarak mağduriyet ile uygulayıcılık arasındaki ilişki öne çıkmakta, alanyazında da sıklıkla mağduriyet ve uygulayıcılık döngüsü üzerinde durulmaktadır. Bazı çalışmalar, deneyimlenen mağduriyeti içselleştiren bireylerin, siber şiddet davranışlarında bulunabildiğini bulgulamaktadır. İnternetin, mağdurun saldırgana yanıt verebileceği ve intikam alabileceği güvenli bir ortam oluşturması bu ilişkiyi güçlendiriyor olabilmektedir.

Siber şiddet mağduriyeti, alanyazında da siber zorbalık ve şiddet davranışlarını etkileyen en güçlü faktörlerden biri olarak ele alınmaktadır. Azami ve Taremian'ın (2021) çalışması siber şiddet mağduru olmanın zorba olma olasılığını güçlendirdiğini bulgulamıştır. Bazı çalışmalar, deneyimlenen mağduriyeti içselleştiren bireylerin, siber şiddet davranışları sergileyebildiğini göstermektedir (Francisco ve ark., 2015; Shaikh ve ark., 2020).

Bu durumun alternatif açıklamalarından biri de, mağdurların zorbacılar veya başkaları üzerinden intikam alma motivasyonlarıdır (Hinduja ve Patchin, 2009b; Li, 2007). Mağdurların uygulayıcılara göre daha yüksek düzeyde öfke hissettikleri raporlanmaktadır (Dehue, 2008). Kurbanlar, acılarına ve öfkelerine yanıt olarak genellikle benzer zorbalık taktikleriyle, orjinal zorbaya ya da daha zayıf bir hedefe karşı misillemede bulunabilmektedir. Ayrıca mağdur gelecekteki saldırıları önlemek adına saldırgan bir tutum benimseyebilir.

Siber şiddet mağdurları, yaşadıkları taciz, tehdit veya saldırılar nedeniyle ciddi travmatik deneyimler yaşayabilmektedir. Bu deneyimler, mağdurlarda güçsüzlük, öfke, intikam duyguları gibi olumsuz duygusal tepkilere neden olabilmekte, bu duyguların mağdurların kendi yaşadıkları acıyı hafifletmek veya kontrol duygusunu hissetmek için şiddet uygulamaya yönelmelerine neden olabileceği düşünülmektedir.

Bazı mağdurlar, yaşadıkları siber şiddet sonucunda bu deneyimlerini normalleştirebilmektedir. Zorbalığa dahil olanların, saldırılar arttıkça, durumun ciddiyetine ve başkaları üzerindeki etkisine

karşı duyarsızlaşabilecekleri düşünülmektedir. Bu durum, onların şiddet içeren davranışları sıradan veya kabul edilebilir hale getirmelerine yol açabilmektedir. Aynı zamanda, mağdurlar şiddet uygulayıcılarının motivasyonlarını ve yöntemlerini gözlemleyerek ve özdeşim kurarak şiddet uygulamaya yönelebilmekte, mağdur ve gözlemciler, zorbacıları örnek alarak şiddet davranışlarını öğrenebilmektedirler.

Hipotez 11: Çevrim içi platformlarda engellenen bireyler daha yüksek oranda siber şiddet uygulamakta ve siber şiddeti meşrulaştırmaktadır.

Katılımcılara herhangi bir çevrim içi platform veya kullanıcı tarafından engellenip engellenmedikleri sorulmuştur. Engellenen bireylerin diğerlerine göre daha yüksek oranda siber zorbalık davranışı sergiledikleri görülmektedir. Benzer olarak engellenen bireylerin diğer bireylere göre daha yüksek düzeyde mağduriyet raporladıkları görülmektedir. Ek olarak, bu gruptaki bireyler daha yüksek oranda siber şiddeti meşrulaştırmaktadır. Bu bağlamda, gerçekleştirilen problemli davranış sonucunda bahsi geçen siteden uzaklaştırılmak, başka bir deyişle cezalandırılmak siber şiddet davranışının oluşmasına katkı sağlıyor gibi gözükmemektedir. Gillet ve Suzor (2022), çalışmalarında İncel topluluğu içeriklerinin web sitesi moderasyonuna göre değişimini incelemiştir. Cezacı tutum veya daha ağır moderasyonun yasaklı içerikleri azaltmakta yetersiz kaldığı, bununla birlikte ağır eleştiri karşısında toksik davranışların daha yüksek oranda haklı çıkarıldığı görülmüştür.

Bazı katılımcılar belirli platform veya kişilerce engellenecek düzeyde problemli davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Bu bireyler siber şiddeti meşrulaştırmakla birlikte daha yüksek oranda siber şiddet mağduru olmaktadır. Herhangi bir site yöneticisi veya sosyal medya kullanıcısı tarafından engellenmek bireylerin problemli internet davranışlarını arttırmaktadır.

5.3. Diğer Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi

Çalışmada, siber şiddet, mağduriyet ve siber şiddetin meşrulaştırılması ile ilgili olabilecek değişkenler de ele alınmıştır. Yaş, yetişilen aile türü, medeni durum, romantik ilişkiler ve intihar düşüncesi siber şiddet ile ilişkisi incelenen faktörlerdir. Bireylerin romantik ilişkileri ve intihar düşüncesi alanyazının Erkek Evreni ile ilgili sunduğu bulgular dahilinde çalışmaya eklenmiştir.

Öncelikle siber şiddet ile yaş arasındaki ilişki incelendiğinde, bireylerin yaşları arttıkça siber zorbalık uygulama, mağduriyet ve siber şiddeti meşrulaştırma düzeylerinin azaldığı görülmektedir. Bulgular Pew Research Center'in 2021 raporu ile paralellik göstermektedir. Bireylerin maruz bırakıldığı ağır çevrim içi saldırı oranları da yaşla birlikte düşüş göstermektedir (Pew Research Center, 2021). İnternet kullanım alışkanlıklarını inceleyen çalışma ve raporlar, genç bireylerin internette daha aktif rol oynadığını ve daha görünür olduklarını göstermektedir. Bu nedenle genç bireylerin mağduriyet ve uygulayıcılık açısından da daha görünür oldukları düşünülebilir. İnternette geçirilen süre, siber zorbalık ve mağduriyet olasılığını arttırmaktadır (Azami ve Taremian, 2012). Bulgular, genç bireylerin internette daha fazla geçiriyor olmasıyla da açıklanabilir. Buna karşılık, bazı çalışmalar zorbalık uygulayıcılığı ile yaş arasında pozitif yönde bir ilişkiye işaret etmektedir (Shaikh ve ark., 2020). Fakat bulgular, çalışmaların yapıldığı kültürel normlar ve zaman dahilinde değerlendirilmelidir. Ek olarak, çalışmaya katılan bireylerin yaş dağılımları da bu ilişkinin yönünü etkileyebilmektedir. Bu çalışmada kadın katılımcıların yaş ortalaması 32,45 iken erkeklerinki 29,66'dır.

Siber şiddetin ve mağduriyetinin ortaya çıkmasıyla ilgili olabileceği düşünülen bir başka değişken ise bireylerin yetiştirildikleri aile türleridir. Bireylerin büyüdüğü aile türünün zorbalık uygulayıcılığı, mağduriyeti ve siber şiddeti meşrulaştırma üzerine etkisi incelenmiştir. Çekirdek ailede büyüyen bireylerin, geniş ailede büyüyenlere oranla daha yüksek düzeyde zorbalık davranışı sergilediği görülmektedir. Çekirdek ve dağılmış ailelerde büyüyen bireyler, geniş ailede büyüyenlere oranla daha yüksek düzeyde siber zorbalık mağduriyeti deneyimlemişlerdir. Paralel

olarak, çekirdek ailede büyüyen bireyler, geniş ailede büyüyenlere oranla şiddeti daha yüksek oranlarda meşrulaştırmaktadır. Çalışmanın sonucunda sadece anne, baba ve çocuklardan oluşan ailelerde büyümenin şiddete yönelik daha olumlayıcı bir bakış açısına sahip olmayı etkileyebileceği görülmektedir. Maçkalı'nın çalışması (2022), ebeveynlerin çocuğa gösterdikleri ilginin, çocuğun gelecekte siber şiddet uygulayıcısı olmasını yordadığını bulgulamaktadır. Ek olarak annenin demokratik ebeveynlik stilini benimsemesinin de siber zorbalık üstünde etkili olduğu görülmüştür. Arato ve arkadaşları (2022) ise algılanan aile ve arkadaş desteğinin siber şiddet mağduriyeti, dengeli bir aile ve arkadaş uyumunun ise siber zorbalık uygulayıcılığı açısından koruyucu faktörler olduğunu bulgulamışlardır. Çalışmanın bulguları, dağılmış ailede büyüyen bireylerin geniş ailede büyüyenlere göre daha yüksek oranda siber mağdur olduğunu göstermekte, geniş ailede büyümenin siber şiddet bağlamında koruyucu bir faktör olabileceğine işaret etmektedir.

Bu çalışmada medeni durum ve bireylerin genel olarak romantik ilişkileri de incelenmiştir. İncel topluluğu bir örnek olmak üzere, özellikle kadına yönelik çevrim içi şiddet, uygulayıcıların sosyal ve romantik ilişkileri ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Bu noktada, bireylerin romantik ilişki durumları da çevrim içi davranışlarını etkileyen bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda, bireylere, içinde bulundukları romantik ilişkileri sorulmuş, farklı romantik ilişkilere sahip bireylerin siber mağduriyet ve zorbalık düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Bekar ve romantik ilişkisi olmayan bireylerin, evli bireylere kıyasla daha yüksek oranda siber zorbalık davranışlarında bulundukları görülmektedir. Bekar olup romantik ilişki içinde olan ve olmayan bireylerin siber mağduriyet oranları evli olanlara göre daha yüksektir. Hassan ve arkadaşlarının (2020) çalışması, evli olan kadınların daha düşük düzeyde siber şiddet mağduru olduğunu bulgulamaktadır. Araştırmacılar evli kadınların sosyal etkileşimlerinde daha dikkatli olabileceği ve saldırganların ise evli kadınları hedef alamayabilecekleri yorumunu yapmışlardır. Siber şiddeti meşrulaştırma puanları ise medeni durum grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Çalışmada, katılımcıların genel olarak yaşadıkları romantik ilişkilerin özellikleri de sorulmuştur. Sonuçlar mizojini çerçevesinde değerlendirileceği için bireylerin kişiler arası duygusal ilişkilere yaklaşımları önemli bir faktör olarak görülmektedir. Özellikle Erkek Evreni gibi mizojinist toplulukların kadınlar ve romantik ilişkilerle ilgili yaşadıkları problemler ve bu problemler için kadınları suçlamaları bu alana dikkat çekmektedir.

Yapılan analizler sonucunda, hiç romantik ilişki yaşamayan ve genellikle kısa süreli ilişkiler yaşayan bireylerin, genellikle uzun süreli ilişkiler yaşayan bireylere göre daha yüksek düzeyde siber zorbalık uyguladıkları görülmektedir. Benzer olarak, uzun süreli ilişki yaşayan bireylerin, hiç romantik ilişkisi olmamış ve ilişkileri genellikle kısa süreli olan bireylere kıyasla daha düşük düzeyde mağduriyet yaşadıkları görülmektedir. Siber şiddeti meşrulaştırma puanları ise romantik ilişki grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bulgular doğrultusunda, uzun süreli ilişki yaşayan bireylerin siber şiddet ve mağduriyeti daha az deneyimledikleri görülmektedir. Uzun süreli ilişkiler koruyucu bir faktör olarak değerlendirilebilirken, gelişmiş sosyal becerilere de işaret edebilir.

Erkek Evreni'nin en ucunda yer aldığı kabul edilen Inceller, kadınlarla romantik ilişki kuramamaları nedeniyle yakınan, bu durum için feminizm ve kadınların karar verme özgürlüğünü sorumlu tutan mizojinist bir topluluktur. Genellikle gruptaki temel şikayet, kadınların kendi bedenleri üzerinde söz sahibi olmaya başlaması ile birlikte belirli özelliklere sahip erkeklerle ilişki kurmayı tercih etmeleridir. Kadınlar istemedikleri erkekleri reddedecek özgürlüğe feminizm ile kavuşmuş, bu da toplumdaki ataerkil güç dengelerini sarsmıştır. Fiziksel, maddi veya sosyal olarak kendilerini yetersiz görerek, kadınlar tarafından tercih edilmediklerine inanan Inceller, bakir (involuntary celibate; incel) olarak yaşamlarını sürdürme mecburiyetinde bırakıldıklarını düşünmektedir (Ging, 2017).

Bu çalışmanın özellikle kadına yönelik şiddeti incelemediği de göz önünde tutularak, hiç romantik ilişkisi olmayan veya ilişkileri genellikle kısa süreli olan bireylerin çevrim içi şiddet

davranışlarının yüksek oranda gözlemlenmesi, bahsedilen bilgilerle tutarlılık göstermektedir. Destekleyici olarak, kendini İncel olarak tanımlayan ve tanımlamayan erkeklerle yapılan çalışma, istenmeyen bakırlığın kadınlara yönelik düşmanıcı tutum, cinsel objeleştirme ve tecavüz mitleri ile anlamlı düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Grunau ve ark., 2022).

Ek olarak, siber şiddetin uygulanmasında bireylerin yalnızlık düzeyleri önemli bir rol oynamakta, siber zorbalık uygulayıcılarının yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bilinmektedir (Shaikh ve ark., 2020). Bu, sosyal ilişkilerdeki yetersizlik olabileceği gibi romantik ilişkilerdeki yetersizlik de olabilmektedir. Sosyal ve romantik ilişkileri etkileyen kendine güven ve değer (Zeigler-Hill ve ark., 2011), anksiyete (Priest, 2012), saldırganlık (Linder ve ark., 2002), empati (Davis ve Oathout, 1987) gibi faktörlerin siber zorbalıkla da ilişkili olabildiği görülmektedir. Ortak etkileyici faktörler, iki konseptin ilişkili olabileceğine işaret etmektedir.

Erkek Evreni gruplarında sıkça karşılaşılan intihar düşünceleri de katılımcılara araştırma formunda sorulmuştur. Hayatları boyunca en az bir defa intihar düşüncesine sahip kişiler, intiharı düşünmeyenlere ve bu bilgiyi paylaşmak istemeyenlere göre daha yüksek düzeyde zorbalık ve mağduriyet puanları göstermişlerdir. Ek olarak, intiharı düşünen ve bu bilgiyi paylaşmak istemeyen katılımcıların, intiharı hiç düşünmeyenlere göre daha yüksek oranda siber şiddeti meşrulaştırdıkları tespit edilmiştir. Fakat, intihar düşüncesi olan, olmayan ve paylaşmak istemeyen katılımcı gruplarındaki katılımcıların dağılımının homojen olmaması nedeniyle bulgular güvenilir bulunmamıştır. Bu durum yorumları popülasyona genellenmesi noktasında göz önünde bulundurulmalıdır.

Kırcaburun ve arkadaşlarının (2019) çalışması depresyonun problemli sosyal medya kullanımını etkileyerek siber zorbalık uygulayıcılığına neden olabileceğini vurgulamaktadır. Buna karşılıklı siber şiddet, mağdurlarda intihara, düşüncelerine veya teşebbüsüne neden olabilmektedir (Alotaibi ve Mukre, 2022; Peng ve ark., 2019). Siber şiddete maruz kalma, depresif semptomlar, anksiyete, kendine zarar verme gibi birçok negatif psikolojik sonuç doğurabilmektedir (Bottino ve

ark., 2015). Mağduriyet ve uygulayıcılık arasındaki döngü düşünüldüğünde intihar düşüncelerinin veya bu düşüncelere neden olan psikolojik sorunların şiddet davranışlarını ortaya çıkaracak faktörlerden biri olduğu düşünülebilir.

Bunun yanında Erkek Evreni gruplarında intihar düşünceleri, uygun intihar metodları veya rasyonellerinin sıkça tartışıldığı ve bazı üyelerin intihara yönlendirildiği görülmektedir. İncel bireyler çevrim içi platformlarında depresyon, umutsuzluk deneyimlerini ve intihar fikirlerini paylaşmaktadır (Jones, 2020). İntihar özellikle İncel gruplarında, *blackpill* terimiyle birlikte kullanılmakta, amaç doğrultusunda cinayet ve intiharı savunan bir tutumla bahsedilmektedir (Meloy, 2004). İncel silahlı saldırılarının büyük çoğunluğunda saldırganın intihar ederek yaşamına son verdiği bilinmektedir (Hoffman, 2020). İntiharın dışında İncel bireylerin depresyon, anksiyete ve başka psikolojik problemler deneyimledikleri bildirilmektedir (Jaki, 2019). Broyd ve arkadaşlarının (2023) derleme çalışması İncel bireylerin psikolojik kötü oluş ve bozukluklarla ve risk faktörleri ile ilişkili olabileceğinin altını çizmektedir. Bu bağlamda, intihar düşüncesinin sadece siber şiddetin bir sonucu olduğu değil, siber şiddeti doğuran bir faktör olduğu da düşünülebilir.

Romantik ilişkilere uzaklık, yalnızlık ve intihar düşünce alanyazında İncel gruplarıyla ilişkili görülmekte, bu çalışmada da siber şiddete etkisi istatistiksel olarak anlamlı görülmektedir. Fakat Erkek Evreni üyesi katılımcıların sayıca az olması sonuçların güvenilirliğini azaltmaktadır. Yorumların bu koşullar göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi önerilmektedir.

6. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, mizojini ile siber şiddet arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiş, mizojininin siber zorbalık, siber mağduriyet ve siber şiddeti meşrulaştırmayı yordadığını göstermiştir. Mizojinist tutumlara sahip bireyler siber şiddet davranışlarını daha sık sergilemekte, daha sık siber şiddet mağduru olmakta ve siber şiddeti daha yüksek oranda meşrulaştırmaktadır. Bu doğrultuda, kadına yönelik düşmanca tutum ve düşüncelerin, siber şiddeti ortaya çıkaran faktörler arasında yer aldığı görülmektedir. Siber şiddet davranışlarına neden olan bir diğer faktör ise bireyin deneyimlediği önceki siber şiddet mağduriyetleridir. Alanyazında çokça bulgulanan mağduriyet ve uygulayıcılık döngüsü bu çalışmada da bulgulanmıştır.

Bulgular incelendiğinde genel olarak, zorbalık puanlarının mağduriyet oranlarıyla paralel olarak bir yükselme gösterdiği fark edilmektedir. İlgili alanyazın deneyimlenen önceki mağduriyetlerin gerçekleştirilen şiddet davranışları üzerindeki etkisi üzerinde sıklıkla durmaktadır. Bu noktada siber şiddet hem mağdur hem uygulayıcılık bağlamında bir kısır döngü oluşturmakta, bu nedenle çevrim içi güvenlik sadece mağdur veya seyircilerin iyi oluşları açısından değil, yeni zorbaların ortaya çıkmaması açısından da önem taşımaktadır.

Alanyazın, siber şiddeti meşrulaştırmanın uygulama ile paralel şekilde yükseldiğine işaret etmektedir. Şiddet davranışlarını sebep gösterme veya haklı çıkarma olarak tanımlanan meşrulaştırma düşünce boyutunda iken, bulgular bu tutumun aktif şiddet davranışına dönüşebileceğini göstermektedir. Çalışmada meşrulaştırma siber şiddet bağlamında ele alınsa da, gerçek yaşamdaki şiddet eylemlerini ve eylemlere bakış açısını etkileyebileceği düşünülmektedir.

Cinsiyet, yaş, eğitim, yaşanılan bölge, yetişilen aile türü, medeni durum gibi sosyodemografik faktörlerin de siber şiddet davranışlarının oluşmasında etkili olabileceği görülmektedir. Fakat temel sosyodemografik etmenlerin siber şiddet üzerindeki etkisi tek başına değerlendirilmemelidir. Ek olarak, yaşanılan romantik ilişkiler, site veya kullanıcı tarafından engellenme, Erkek Evreni gruplarına dahil olma durumlarının da siber şiddetin oluşmasını

etkileyebileceği görülmektedir. Siber şiddet davranışlarının oluşmasında etkili olan faktörler incelendiğinde birçoğunun mizojini ve kadına yönelik ayrımcılık ve şiddet davranışlarının oluşmasında etkili olan faktörler ortak veya benzer olduğu görülmektedir. Bu nedenle siber şiddetin oluşmasına giden yolun mizojiniyle paralel bir rota izlediği düşünülmektedir. Farklı etmenler bireylerin kadına yönelik düşmancı tutumlarını farklı şekillerde ifade etmelerine neden oluyor gibi görünmektedir.

Bu araştırmanın sonuçları, dijital çağda karşılaşılan ve endişe verici bir soruna işaret etmekte, kadın düşmanlığı ile çevrim içi zorbalık ve çevrim içi şiddetin rasyonelleştirilmesi arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Mizojini ve çevrim içi şiddet sadece kadınları değil tüm internet kullanıcılarını etkileyebilecek dinamiklere sahiptir. Bu etkiler direkt oluşabileceği gibi dolaylı yollardan da ortaya çıkabilmekte ve toplumsal düzeyde sonuçlara neden olabilmektedir.

Siber zorbalıkla ilgili hem ulusal hem uluslararası alanyazında yayınlanmış sayısız çalışma ve tez bulunmaktadır. Hepsi siber zorbalığın ve siber şiddetin farklı unsurlarına değinse de incelenen siber şiddet davranışlarının ne kadarının sadece kadına yönelik olduğu veya mizojinist tutumlar barındırdığı bağlam dışında bırakılmıştır. Bu durum sadece yetişkinler için değil, çocuk ve ergenler için de geçerli olabilmekte, mizojini ve geleneksel toplumsal rollerini benimsemenin yaşamın erken dönemlerinde de gerçekleşebileceği bilinmektedir. Bu nedenle siber şiddeti cinsiyetlere yönelik tutumlar dahilinde değerlendirmek gerektiği düşünülmelidir.

Siber mizojininin, siber zorbalık veya siber şiddetten ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü, her yaş, cinsiyet veya sosyodemografik arka plandan kişi siber şiddetin mağduru olabilirken, sadece kadınlar kadın olmaları nedeniyle siber mizojiniye maruz bırakılmaktadır. Bu nedenle siber mizojini eylemleri sadece mağduru değil, tüm kadınları etkilemektedir. Kadınlar, sadece kadın olmaları nedeniyle şiddete uğramamak adına cinsiyet kimliklerini saklamaya çalışmaktadır.

Mağdurların çevrim içi bilgilerini, profil ayarlarını değiştirmeleri veya söz konusu siteyi temelli terk etmeleri söz konusu olabilmektedir (Powell ve Henry, 2015). Fakat mağduriyet yaşamamış kadınların da benzer durumlarda kalmamak adına çeşitli önlemler aldıkları ve bu önlemler nedeniyle birçok temel hak ve özgürlüklerini kullanamadıkları görülmektedir.

Bu durum mizojinist bakış açısının, ataerkil otoriteyi sürdürme konusunda başarılı olabildiğini göstermektedir. Bu nedenle, sonuçları bu kadar ağır olan mizojininin anlaşılması ve yapılabileceklerin en kısa sürede gözden geçirilmesi için daha fazla çaba sarf edilmesi gerekmektedir.

Çalışma sonucunda elde edilen ve alanyazındaki benzer bulgular, çevrim içi alanlarda kadın düşmanlığının alarm verici sonuçlarını vurgulamaktadır. Buna karşılık bu çalışmanın bazı kısıtlılıkları ve önerileri bulunmaktadır. Öncelikle, çalışma sonucunda elde edilen bulgular alanyazınla büyük ölçüde paralellik göstermekle birlikte, çalışmanın önemli çıktılarını oluşturacağı düşünülen ikinci basamak için planlanan nitel çalışma katılımcıların geri dönmemesi nedeniyle gerçekleştirilememiştir. Nitel çalışma doğrultusunda yapılması planlanan derinlemesine görüşmenin, katılımcıların anonimliklerini bir derece kaldıracağı düşünülmüş olabilir. İkinci basamağa mail adreslerini paylaşan, mizojini puanları ortalamanın üstünde kalan ve herhangi bir Erkek Evreni grubuna ait olduğunu belirten katılımcılar davet edilmiştir. Özellikle siber şiddet açısından internetin sağladığı anonimliğin önemi önceki bölümlerde ele alınmıştır. Sadece sesli görüşmenin dahi katılımcılar tarafından anonimliklerine yönelik bir risk teşkil edebileceği, bu nedenle katılımcıların ikinci basamağa devam etmedikleri düşünülmektedir.

Özellikle örnekleme siber mizojini uygulayıcıları olacak şekilde planlanan çalışmalar alanyazında eksikliği olan birçok konuda bilgi sağlayacaktır. Erkek Evreni'nde de sıklıkla tartışılan reddedilme, özgüven eksikliği, kadınlarla iletişim kurma zorluğu, kendilik saygısı, dış görünüş konusunda eleştirel olma, cinsel kalıp yargıları benimseme gibi faktörlerin çeşitli siber şiddet eylemleriyle ilişkili olabileceği düşünülmüş, bu alanlara değinilmesi tavsiye edilmektedir. Bu

noktada anket yoluyla toplanacak verilerin, katılımcıların motivasyonlarına bağılı olarak manipüle veya sabote edilebileceğı göz önünde bulundurulmalıdır.

Ek olarak, Erkek Evreni için grup içi dinamiklerinin ilgili alanlarca incelenmesi de şiddet eylemlerinin arkasındaki motivasyonlar hakkında bilgi sağlayacaktır. Benzer olarak, özellikle ideolojileştirilmiş mizojini taraftarları, bulundukları çevrim içi şiddet eylemleri konusunda bilinçli görünmektedir. Bu hem hukuki hem de teknolojik bilgiyi içerebilmektedir. Şiddet eylemleri konusunda anonimlik en önemli destekleyicilerinden biri olduğu için, bireyler eylemlerini kendilerini olabildiğince gizleyerek gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Bu nedenle, hukuki ve teknolojik bilgilerinin ortalamanın üstünde olduğu düşünölmekte, bu alanda objektif verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada, Erkek Evreni gruplarını inceleyen analizler istatistiksel olarak anlamlı bulunsa da, katılımcı sayısının az olması bulguların genelleştirilmesini güçleştirmektedir. Bu nedenle özellikle Erkek Evreni üyeleri ile yapılacak çalışmaların alanyazına katkısı büyük olacaktır.

Siber şiddetin, çalışılırken tek bir bağlamda ele alınmaması niteliksel ve niceliksel olarak değerlendirilmesi önerilmektedir. Cinsiyet eşitsizliğine dayanan şiddet eylemleri bazı gruplar için diğerlerine göre daha ağır formlarda uygulanabilmektedir. Cinsel ve etnik azınlıklara uygulanan siber şiddet ile siber mizojininin ortak noktaları başka çalışmaların konusunu oluşturabilir. Uygulanan siber şiddet türünün cinsiyetler arası değişimi bu çalışmada incelenmemiş olup, sonraki çalışmaların ele alabileceğı bir nokta olarak önerilmektedir.

Kadın düşmanlığı ve kadınların değersizleştirilmesi, internetin sağladığı anonimlik ve duygusal uzaklık sayesinde uygun bir zemin bulmaktadır. Bu nedenle çevrim içi şiddet ve zorbalık cinsiyet eşitsizliği çerçevesinde değerlendirilmeli, mizojini etkileyici bir faktör olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu çalışmada olduğu gibi, siber şiddeti etkileyen bazı sosyodemografik faktörlerin çelişik bulgular sunmasına karşı, bağlam daha net oluşturulmalıdır. Örneğın, geliri giderlerinden fazla olan

bireylerin daha yüksek oranda siber şiddet uygulayıcıları oldukları görülürken, köy ve kasabada yaşayan bireylerin de daha yüksek oranda siber şiddet uygulayıcıları oldukları tespit edilmiştir. Sosyoekonomik düzey, siber şiddet davranışlarının oluşumunu etkiliyor gözükse de, etki yolunun anlaşılabilmesi için daha fazla ayrıntıya ihtiyaç duyulmaktadır.

Alanyazınla paralel olarak siber şiddet uygulayıcılığı ile en güçlü ilişki siber mağduriyet arasında tespit edilmiştir. Bu çalışmanın bulguları da mağduriyet ve uygulayıcı döngüsünü destekler niteliktedir. Bununla birlikte, mizojini de her iki kavramla ilişkili görülmektedir. Bu nedenle, yapılacak çalışmaların mizojini ve siber şiddet arasında siber mağduriyetin aracı rolünü incelemesi önerilmektedir. Kadına yönelik olumsuz tutumları olan bireylerin, yaşadıkları mağduriyet nedeniyle siber şiddet uygulayabilecekleri ileriki çalışmalarda araştırılabilir.

Kadına yönelik her siber şiddet eyleminin tespiti kolay olmamaktadır. Siber mizojini kadına bireysel olarak yönltelebileceği gibi belirli bir nesnesi olmadan da uygulanabilmektedir. Kadınlar hakkında açılan cinsiyetçi başlıklar veya paylaşımlara yapılan düşmancı yorumlar buna örnek olarak verilebilir. Bu açıdan siber mizojininin tanımı ve çalışmalarda ele alınış biçimi yetersiz kalabilmektedir. Ayrıca, kadın düşmanlığını açık ve dolaylı olarak destekleyen birçok blog, sosyal medya profili ve içerik üreticileri bulunmaktadır. Bu profillerin sahipleri ve takipçileri sosyolojik, psikolojik ve hukuki alanlar olmak üzere önemli veri kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu nedenle, ilgili alanda yapılacak nitel çalışmaların alana katkısı da büyük olacaktır.

Son olarak, tezin konusu gereği özellikle kadın, genç kadın ve çocuklar olmak üzere herkese şiddetin ne olduğu, hangi davranışların şiddet spektrumu içinde kaldığı, bu davranışları sergilemenin ve bunlara maruz kalmanın normal ve günlük hayatın birer parçası olmadığı öğretilmelidir. Kadınların çevrim içi platformlarda maruz bırakıldıkları aşağılama veya ayrımcılık internetin bir çıktısı, normalleşmiş şaşırılmayan bir durum değildir. Kısa ve uzun vadede hem bireysel hem toplumsal ciddi sonuçlara yol açan, mağdurların iyi oluşlarını, yaşam kalitelerini olumsuz etkileyen haksız eylemlerdir. Zorbalara şiddetin yanlış olduğunun öğretilmesinin önerildiği

gibi mağdurlar açısından da şiddetin normalleştirilmemesi gerektiği üstünde durulmalıdır. Bu düşünce katılığının esnetilmesi mağdur-uygulayıcı döngüsünün kırılması için büyük önem teşkil etmektedir. Son olarak, zor ve yorucu olmasına karşılık, mağdurların hukuki açıdan haklarını aramaları teşvik edilmeli, bireylerin bu konulardaki bilgi eksiklikleri giderilmelidir. Siber mizojini ve siber şiddet probleminin çözümü sadece psikoloji ve hukuk değil birçok alanın birlikte çalışmasıyla mümkün olabilecektir.

7. Kaynaklar

- Agadullina, E., Lovakov, A., Balezina, M. ve Gulevich, O. A. (2022). Ambivalent sexism and violence toward women: A meta-analysis. *European Journal of Social Psychology*. Advance online publication.
- Alternatif Bilişim Derneği. (2019). *Cinsiyetçi dijital şiddetle mücadele rehberi*. <https://www.stgm.org.tr/kutuphane/cinsiyetci-dijital-siddetle-mucadele-rehberi>
- Alotaibi, N. B. ve Mukred, M. (2022). Factors affecting the cyber violence behavior among Saudi youth and its relation with the suiciding: A descriptive study on university students in Riyadh city of KSA. *Technology in Society*, 68, 101863.
- Amichai-Hamburger, Y. (2017). *Internet psychology. The Basics*. Routledge.
- Amnesty International. (2018) *Toxic Twitter – A toxic place for women*. <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/online-violence-against-women-chapter-1/>
- Anderson, C. A. ve Bushman, B. J. (2002). Human aggression. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 27-51.
- Anderson, C. A., Benjamin, A. J., Jr., Wood, P. K. ve Bonacci, A. M. (2006). Development and testing of the velicer attitudes toward violence scale: Evidence for a four-factor model. *Aggressive Behavior*, 32(2), 122-136.
- Anderson, K. J. (2010). *Benign bigotry: The psychology of subtle prejudice*. Cambridge University Press.
- Anti-Defamation League, Center for Technology & Society. (2020). *Online hate and harassment The American Experience 2020*.
- Antisemitism Policy Trust. (2020). *Regulating Online Harms: Tackling anonymous hate*.
- Ansary, N. S. (2020). Cyberbullying: Concepts, theories, and correlates informing evidence-based best practices for prevention. *Aggression and Violent Behavior*, 50, 101343.
- APA. (2023). *Socioeconomic status*. <https://www.apa.org/topics/socioeconomic-status>
- Appignanesi, R. ve Garratt, C. (1995). *Postmodernism for Beginners*. Totem Books.
- Arato, N., Zsido, A.N., Rivnyak, A. ve ark. (2022). Risk and protective factors in cyberbullying: the role of family, social support and emotion regulation. *International Journal of Bullying Prevention*, 4, 160-173.

- Ashcroft, J. (2001). *Stalking and domestic violence: A report to Congress (No. NCJ 186157)*. Washington, DC: U.S. Department of Justice.
- Ayral, S. ve Karacan, E. (2022). Şiddetin ve Erkek Egemenliğinin Meşrulaştırılması Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 25(50), 95-109.
- Azami, M. S. ve Tareman, F. (2021). Risk factors associated with cyberbullying, cybervictimization, and cyberbullying-victimization in Iran's high school students. *Iranian Journal of Psychiatry*, 16(3), 343-352
- Bacarisse, B. (2017). The republican lawmaker who secretly created reddit's women-hating 'red pill'. <http://www.thedailybeast.com/the-republican-lawmaker-who-secretly-created-reddits-women-hating-red-pill>
- Backe, E. L., Lilleston, P. ve McCleary-Sills, J. (2018). Networked individuals, gendered violence: A literature review of cyberviolence. *Violence and Gender*, 5(3), 135-146.
- Baele, S., Brace, L. ve Coan, T. (2019). *From “incel” to “saint”: Analyzing the violent worldview behind the 2018 Toronto attack*. Terrorism and Political Violence.
- Banet-Weiser, S. ve Miltner, K. M. (2016). #MasculinitySoFragile: Culture, structure, and networked misogyny. *Feminist Media Studies*, (16)1, 171-174.
- Barker, K. ve Jurasz, O. (2019). *Online misogyny as a hate crime. A challenge for legal regulation?* Routledge.
- Barlett, C. P. ve Gentile, D. A. (2012). Attacking others online: The formation of cyberbullying in late adolescence. *Psychology of Popular Media Culture*, 1(2), 123-135.
- Berg, S. H. (2006). Everyday sexism and posttraumatic stress disorder in women: A correlational study. *Violence Against Women*, 12, 970-988.
- Bhat, C. S. (2008). Cyber bullying: Overview and strategies for school counsellors, guidance officers, and all school personnel. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 18(1), 53-66.
- Biber, J. K., Doverspike, D., Baznik, D., Cober, A. ve Ritter, B. A. (2002). Sexual harassment in online communications: Effects of gender and discourse medium. *CyberPsychology & Behavior*, 5(1), 33-42.
- Birleşmiş Milletler, General Assembly, Human Rights Council. (2018). *Report of the special rapporteur on violence against women, its causes and consequences on online violence against women and girls from a human rights perspective*.

- Blackwell, L., Chen, T., Schoenebeck, S. ve Lampe, C. (2018). When online harassment is perceived as justified. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 12(1).
- Blake, K. R., O'Dean, S. M., Lian, J. ve Denson, T. F. (2021). Misogynistic tweets correlate with violence against women. *Psychological Science*, 32(3), 315-325.
- Bocij, P. (2006). *The dark side of the internet: Protecting yourself and your family from online criminals*. Prayer Publishers.
- Bonanno, R. A. ve Hymel, S. (2013). Cyber bullying and internalizing difficulties: Above and beyond the impact of traditional forms of bullying. *Journal of Youth and Adolescence*, 42, 685-697.
- Borrajó, E., Gámez-Guadix, M. ve Calvete, E. (2015). Justification beliefs of violence, myths about love and cyber dating abuse. *Psicothema*, 27(4), 327-333.
- Borrell, C., Artazcoz, L., Gil-González, D., Perez, K., Pérez, G., Vives-Cases, C. ve Rohlfs, I. (2011). Determinants of perceived sexism and their role on the Association of sexism with mental health. *Women and Health*, 51, 583-603.
- Bottino, S. M., Bottino, C. M., Regina, C. G., Correia, A. V. ve Ribeiro, W. S. (2015). Cyberbullying and adolescent mental health: systematic review. *Cadernos de Saude Publica*, 31(3), 463-475.
- Bratich, J. ve Banet-Weiser, S. (2019) From pick-up artists to incels: con(fidence) games, networked misogyny, and the failure of neoliberalism. *International Journal of Communication*, 13, 1932-8036.
- Bridges, J. (2017). Gendering metapragmatics in online discourse: "Mansplaining man gonna mansplain...." *Discourse, Context & Media*, 20, 94-102.
- Broyd, J., Boniface, L., Parsons, D., Murphy, D. ve Hafferty, J. D. (2023). Incels, violence and mental disorder: A narrative review with recommendations for best practice in risk assessment and clinical intervention. *BJPsych Advances*, 29(4), 254-264.
- Buckels, E. E., Trapnell, P. D. ve Paulhus, D. L. (2014). Trolls just want to have fun. *Personality and Individual Differences*, 67, 97-102.
- Calvete, E. (2008). Justification of violence and grandiosity schemas as predictors of antisocial behavior in adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36, 1083-1095.
- Carrera-Fernández, M.-V., Lameiras-Fernández, M., Rodríguez-Castro, Y., ve Vallejo-Medina, P. (2013). Bullying among Spanish secondary education students: The role of gender traits, sexism, and homophobia. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(14), 2915-2940.

- Carrigan, T., Connell, B. ve Lee, J. (1985). Toward a new sociology of masculinity. *Theory and Society*, 14(5), 551-604.
- Cava, M.-J., Martínez-Ferrer, B., Buelga, S. ve Carrascosa, L. (2020). Sexist attitudes, romantic myths, and offline dating violence as predictors of cyber dating violence perpetration in adolescents. *Computers in Human Behavior*, 111, Article 106449.
- Chalk A. (2018). *Safety Net: Cyberbullying's impact on young people's mental health inquiry report*. Young Minds. [https:// www.alexchalk.com/sites/www.alexchalk.com/files/2018-04/pcr144a_social_media_cyberbullying_inquiry_summary_report.pdf](https://www.alexchalk.com/sites/www.alexchalk.com/files/2018-04/pcr144a_social_media_cyberbullying_inquiry_summary_report.pdf).
- Cheeseborough, T., Overstreet, N. ve Ward, L. M. (2020). Interpersonal sexual objectification, Jezebel Stereotype Endorsement, and justification of intimate partner violence toward women. *Psychology of Women Quarterly*, 44(2), 203-216.
- Citron, D. (2014). *Hate crimes in cyberspace*. Harvard University Press.
- Code, L. (2002). *Encyclopedia of feminist theories*. Routledge.
- Cooney, R. P. J. Jr. (2005). *Winning the vote: The triumph of the American Woman Suffrage Movement*. American Graphic Press.
- Copland, S. (2020) Reddit quarantined: can changing platform affordances reduce hateful material online? *Internet Policy Review*, 9(4), 1-26.
- Coston, B. M. ve Kimmel, M. (2012). White men as the new victims: Reverse discrimination cases and the men's rights movement men, masculinities, and law. *Nevada Law Journal*, 13(2), 368-385.
- Creswell, J. C. (2007). *An introduction to mixed methods research*. University of Nebraska.
- Daniels, J. (2008). Race, civil rights, and hate speech in the digital area. Everett (Ed.), *Learning race and ethnicity: Youth and digital media* (ss. 129-154) içinde. The MIT Press.
- Davis, M. H. ve Oathout, H. A. (1987). Maintenance of satisfaction in romantic relationships: Empathy and relational competence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(2), 397-410.
- Dehue, F., Bolmon, C. ve Vollink, T. (2008). Cyberbullying: youngsters' experiences and parental perception. *Cyber Psychology & Behavior*, 11, 217-223.
- Dewey, C. (2014). Inside the "manosphere" that inspired Santa Barbara shooter Elliot Rodger. <https://wapo.st/2ORwu20>.
- Dickson, K., Richardson, M., Kwan, I., MacDowall, W., Burchett, H., Stansfield, C., Brunton, G., Sutcliffe, K. ve Thomas, J. (2018). *Screen-based activities and children and young people's*

- mental health and psychosocial wellbeing: A systematic map of reviews*. EPPI-Centre, UCL Institute of Education, University College London.
- Díaz, P. C. ve Valji, N. (2019). Symbiosis of misogyny and violent extremism: New understandings and policy implications. *Journal of International Affairs*, 72(2), 37-56.
- Dignam, P. A. ve Rohlinger, D. A. (2019). Misogynistic men online: How the red pill helped elect trump. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 44(3), 589-612.
- Douglas, K. S. ve Dutton, D. G. (2001). Assessing the link between stalking and domestic violence. *Aggression and Violent Behavior*, 6(6), 519-546.
- Dragiewicz, M., Burgess, J., Matamoros-Fernández, A., Salter, M., Suzor, N. P., Woodlock, D. ve Harris, B. (2018). Technology facilitated coercive control: domestic violence and the competing roles of digital media platforms. *Feminist Media Studies*, 18(4), 609-625.
- Draginja, V. S., Nemanja, R., Batric, V., Andrea, J. ve Sv, S. (2023). Socio-economic characteristics and risk factors affecting domestic violence in Montenegro: A case-control study. *Iranian Journal of Public Health*, 52(6), 1215-1224.
- Duggan, M. (2017). *Online harassment 2017*. Pew Research Center. from <https://www.pewresearch.org/internet/2017/07/11/online-harassment-2017/>
- Durmuş, B., Yurtkoru, S. E. ve Çinko, M. (2013). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*. Beta Basım,
- Echols A. (1989). *Daring to be bad: Radical feminism in America 1967–1975*. University of Minnesota Press.
- Eddington, S. (2019). *Organizing and identification within /r/theredpill: the communicative constitution of organizational identity online* (Yüksek Lisans Tezi). Purdue University.
- Eddington, S. M. (2020). Alt-resilience: a semantic network analysis of identity (re)construction in an online men's rights community. *Journal of Applied Communication Research*, 1-22.
- Ercan, İ. ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde güvenirlik ve geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 211-216.
- Eymen, U. E. (2007). SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri, İstatistik Merkezi.
- Fairbairn, J. (2015). "Rape threats and revenge porn: Defining sexual violence in the digital age." J. Bailey ve V. Steeves (Ed). *EGirls, ECitizens* (ss. 229-252) içinde. University of Ottawa Press.
- Fang, J., Wang, X., Yuan, K.-H., Wen, Z., Yu, X. ve Zhang, G. (2020). Callous-Unemotional traits and cyberbullying perpetration: The mediating role of moral disengagement and the moderating role of empathy. *Personality and Individual Differences*, 157, Article 109829.

- Farrell, T., Fernandez, M., Novotny, J. ve Alani, H. (2019). Exploring Misogyny across the Manosphere in Reddit. *Proceedings of the 10th ACM Conference on Web Science - WebSci '19*.
- Ferber, A. L. (2000). Racial warriors and weekend warriors: The construction of masculinity in mythopoetic and white supremacist discourse. *Men and Masculinities*, 3(1), 30-56.
- Fields, D. L. ve Blum, T. C. (1997). Employee satisfaction in work groups with different gender composition. *Journal of Organizational Behavior*, 182.
- Flood, M. (2004). Backlash: Angry men's movements. In *The battle and backlash rage on: Why feminism cannot be obsolete*. Xlibris Press, 261-278.
- Flood M., Kegan Gardiner, J., Pease, B. ve Pringle, K. (2007). *International encyclopedia of men and masculinities*. Routledge.
- Flood, M. ve Pease, B. (2009). Factors influencing attitudes to violence against women. *Trauma, Violence, & Abuse*, 10(2), 125-142.
- Fox, J. (2004). How men's movement participants view each other. *The Journal of Men's Studies*, 12, 103-118.
- Francisco, S. M., Simão, A. M. V., Ferreira, P. C. ve das Dores Martins, M. J. (2015). Cyberbullying: The hidden side of college students. *Computers in Human Behavior*, 43, 167-182.
- Freeland C. (1994). Nourishing speculation: A feminist reading of Aristotelian science. Bar B. A, (ed). *Engendering Origins: Critical Feminist Readings in Plato and Aristotle*. State University of New York Press.
- Fulper, R., Ciampaglia, G. L., Ferrara, E., Ahn, Y., Flammini, A., Menczer, F., Lewis B. ve Rowe, K. (2014). Misogynistic language on Twitter and sexual violence. *Proceedings of the ACM Web Science Workshop on Computational Approaches to Social Modeling (ChASM)*.
- Gagné, M., Tourigny, M., Joly, J. ve Pouliot-Lapointe, J. (2007). Predictors of adult attitudes toward corporal punishment of children. *Journal Of Interpersonal Violence*, 22(10), 1285-1304.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update* (10a ed.). Pearson.
- Gillett, R., ve Suzor, N. (2022). Incels on Reddit: A study in social norms and decentralised moderation. *First Monday*, 27(6).
- Ging, D. (2017). Alphas, betas, and Incels. *Men and Masculinities*, 1097184X1770640.
- Ging, D. (2019). Alphas, betas, and incels: Theorizing the masculinities of the manosphere. *Men and Masculinities*, 22(4), 638-657.

- Ging, D. ve Siapera, E. (2018). Special issue on online misogyny. *Feminist Media Studies*, 18(4), 515-524.
- Glick, P. ve Fiske, S. T. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(3), 491-512.
- Goblet, M. ve Glowacz, F. (2021). Slut shaming in adolescence: A violence against girls and its impact on their health. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(12), 6657.
- Griffiths, M. 2002. Occupational health issues concerning Internet use in the workplace. *Work & Stress* 16(4), 283-286.
- Grover, S. ve Raju, V. V. (2023). Cyberbullying: A Narrative Review. *Journal of Mental Health and Human Behaviour*, 28(1), 17-26.
- Grunau, K., Bieselt, H. E., Gul, P ve Kupfer, T. R. (2022). Unwanted celibacy is associated with misogynistic attitudes even after controlling for personality. *Personality and Individual Differences*, 199, 111860.
- Gutierrez, B.C., Leaper, C. (2023). Linking ambivalent sexism to violence-against-women attitudes and behaviors: A three-level meta-analytic review. *Sexuality & Culture*.
- Hassan, F. M., Khalifa, F. N., Desouky, E. D., Salem, M. R. ve Ali, M. M. (2020). Cyber violence pattern and related factors: online survey of females in Egypt. *Egyptian Journal of Forensic Sciences*, 10, 1-7.
- Hawkesworth, M. E. (2006). *Globalization and feminist activism*. Rowman & Littlefield.
- Hidayat, Z., Permatasari, C. B. ve Mani, L. (2022). Cyber violence and bullying in online game addiction: A phenomenological study. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*, 100(5), 1428-1440.
- Hinduja, S. ve Patchin, J. W. (2009a). *Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying*. Sage Publications.
- Hinduja, S. ve Patchin J. W. (2009b) Cyberbullying: An exploratory analysis of factors related to offending and victimization. *Deviant Behavior*, 29, 129-56.
- Hinduja, S. ve Patchin, J. W. (2019). Connecting adolescent suicide to the severity of bullying and cyberbullying. *Journal of School Violence*, 18(3), 333-346.
- Hinduja, S. ve Patchin, J. W. (2021). Digital dating abuse among a national sample of U.S. youth. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(23-24), 11088-11108.
- Hines, A. (2019). *How many bones would you break to get laid?* <https://www.thecut.com/2019/05/incelplastic-surgery.html>

- Hinson, L., Mueller, J., O'Brien-Milne, L. ve Wandera, N. (2018). *Technology-Facilitated GBV: What is it, and How do we measure it?* International Center for Research on Women. from <https://www.icrw.org/publications/technology-facilitated-genderbased-violence-what-is-it-and-how-do-we-measure-it/>
- Hoffman, B., Ware, J. ve Shapiro, E. (2020). Assessing the threat of incel violence. *Studies in Conflict and Terrorism*, 43(7), 565-587.
- Holland J. (2006). *Misogyny: The world's oldest prejudice*. Carroll & Graf Publishers.
- Huang, Y., Davies, P. G., Sibley, C. G. ve Osborne, D. (2016). Benevolent sexism, attitudes toward motherhood, and reproductive rights: A multi-study longitudinal examination of abortion attitudes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 42, 970-984.
- Huesmann, L. R. ve Guerra, N. G. (1997). Children's normative beliefs about aggression and aggressive behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 408-419.
- Hunt, K. E., Robinson, L. E., Valido, A., Espelage, D. L. ve Hong, J. S. (2022). Teen dating violence victimization: Associations among peer justification, attitudes toward gender inequality, sexual activity, and peer victimization. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(9-10), 5914-5936.
- Internetmatters. (2023). *"It's really easy to go down that path": Young people's experiences of online misogyny and image-based abuse*.
- Jaki, S., De Smedt, T., Gwózdź, M., Panchal, R., Rossa, A. ve De Pauw, G. (2019). Online hatred of women in the Incels. me forum: Linguistic analysis and automatic detection. *Journal of Language Aggression and Conflict*, 7(2), 240-268.
- Jane, E. A. (2014). "Your a ugly, whorish, slut" understanding E-Bile." *Feminist Media Studies* 14(4), 531-546.
- Jane, E. (2016). *Misogyny online. A short (and brutish) history*. Sage Swifts.
- Jane, E. A. (2017). Systemic misogyny exposed: Translating rape-gish from the manosphere with a random rape threat generator. *International Journal of Cultural Studies*, 21(6), 661-680.
- Jardine, E. (2021). Policing the cybercrime script of darknet drug markets: Methods of effective law enforcement intervention. *American Journal of Criminal Justice*, 46, 980-1005.
- Jenaro, C., Flores, N. ve Frías, C. P. (2018). Systematic review of empirical studies on cyberbullying in adults: What we know and what we should investigate. *Aggression and Violent Behavior*, 38, 113-122.
- Jeong, S. (2015). *The internet of garbage*. Forbes Signature Series.

- Johnson, J. (2018). The self-radicalization of white men: “Fake news” and the affective networking of paranoia. *Communication, Culture and Critique*, 11(1), 100-115.
- Jones, A. (2020). *Incels and the manosphere: Tracking men's movements online* (Yüksek lisans tezi). University of Central Florida.
- Joseph, J. (2003). Cyberstalking: An international perspective. Jewkes, Y. (Ed.), *Dot.cons: Crime, Deviance and Identity on the Internet* (ss. 105-125) içinde. Willan Publishing.
- Kasimov, A. (2021). Soldiers of 4chan: The role of anonymous online spaces in backlash movement networks. M. Devries, J. Bessant, R. Watts (Ed.) *Rise of the Far Right: Technologies of Recruitment and Mobilization* (ss. 149-170) içinde. Rowman & Littlefield.
- Kavanagh, E.J., Litchfield, C. ve Osborne, J. (2019). Sporting women and social media: sexualization, misogyny, and gender-based violence in online spaces. *International Journal of Sport Communication*, 12, 552-572.
- Kelly, A. (2017). The alt-right: reactionary rehabilitation for white masculinity: US alt-right extremism is a logical consequence of mainstream neo-conservatism. *Soundings: A journal of politics and culture*, 66, 68-78.
- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N. ve Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1073-1137.
- Kırcaburun, K., Kokkinos, C. M., Demetrovics, Z., Király, O., Griffiths, M. D. ve Çolak, T. S. (2019). Problematic online behaviors among adolescents and emerging adults: Associations between cyberbullying perpetration, problematic social media use, and psychosocial factors. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 17(4), 891-908.
- Kırcaburun, K. ve Tosuntaş, Ş. B. (2018). Cyberbullying perpetration among undergraduates: Evidence of the roles of chronotype and sleep quality. *Biological Rhythm Research*, 49(2), 247-265.
- Kramarae, C. (2000). *Routledge international encyclopedia of women*. Routledge.
- Kwak, H., Blackburn, J., & Han, S. (2015). Exploring cyberbullying and other toxic behavior in team competition online games. *Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems - CHI '15*.
- Lamoureux, M. (2015). *This group of straight men is swearing off women*. Vice. <https://www.vice.com/en/article/7bdwyx/inside-the-global-collective-of-straight-male-separatists>
- Langman, P. (2014). Elliot Rodger: An analysis. *The Journal of Campus Behavioral Intervention*, 2, 5-19.

- Lenhart, A. (2007). *Cyberbullying and Online Teens*. Pew Internet and American Life Project.
- Lenhart, A., Ybarra, M. Y., Zickuhr, K. ve Price-Feeney, M. (2016). *Online harassment, digital abuse, and cyberstalking in America*. New York: Data & Society Research Institute.
- Leone, R. M. ve Parrott, D. J. (2019). Misogynistic peers, masculinity, and bystander intervention for sexual aggression: Is it really just “locker-room talk?” Erratum. *Aggressive Behavior*, 45(5), 582.
- Lewis, M. (2017). *The red-pill right swaps chivalry for misogyny*. <http://www.thedailybeast.com/the-red-pill-right-swaps-chivalry-for-misogyny>
- Li, Q. (2007). New bottle but old wine: A research of cyberbullying in schools. *Computers in Human Behavior*, 23(4), 1777-1791.
- Lilly, M. (2016). ‘The world is not a safe place for men’: The representational politics of the manosphere (Yüksek lisans tezi). Ottawa: University of Ottawa.
- Linder, J. R., Crick, N. R. ve Collins, W. A. (2002). Relational aggression and victimization in young adults’ romantic relationships: associations with perceptions of parent, peer, and romantic relationship quality. *Social Development*, 11(1), 69-86.
- Lumsden, K. ve Morgan, H. M. (2017). Cyber-trolling as symbolic violence: deconstructing gendered abuse online. N. Lombard (Ed.), *The Routledge Handbook of Gender and Violence* içinde. Routledge.
- Łyś, A. E., Studzińska, A., Bargiel-Matusiewicz, K., Nyúl, B. ve Folkierska-Żukowska, M. (2022). Myths concerning sexual violence toward women in Poland, Hungary, and Norway in the context of system justification theory: the role of beliefs in the biological origins of gender differences and ambivalent sexism. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(17-18), NP16647-NP16669.
- Maçkalı, Z. (2022). *The association of cyberbullying tendency with parenting styles, disordered eating attitude and body image dissatisfaction* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Magil, K. (2008). *Justifications for violence*. *Encyclopedia of Violence, Peace, & Conflict* (ss. 1085-1097) içinde. Elsevier.
- Manne, K. (2018). *Down girl. The logic of misogyny*. Oxford University Press.
- Mantilla, K. (2015). Gendertrolling: Misogyny adapts to new media. *Feminist Studies* 39(2), 563-570.
- Markowitz, F. F. ve Felson, R. B. (1998). Social-demographic attitudes and violence. *Criminology*, 36(1), 117-138.

- Martin C. E., ve Valenti V. (2013). *Fem future: Online revolution*. Barnard Centre for Research on Women. <http://www.bcrw.barnard.edu/wp-content/nfs/reports/NFS8-FemFuture-Online-Revolution-Report.pdf>.
- Marwick, A. E. ve Caplan, R. (2018). Drinking male tears: Language, the manosphere, and networked harassment. *Feminist Media Studies*, 18(4).
- Marwick, A. E. ve Lewis, R. (2017). *Media manipulation and disin-formation online*. Data & Society Research Institute. Retrieved from <https://datasociety.net/output/media-manipulation-and-disinfo-online/>
- Massanari, A. (2017). #Gamergate and The Fappening: How Reddit’s algorithm, governance, and culture support toxic technocultures. *New Media & Society*, 19(3), 329-346.
- Mattheis, A. A. ve Waltman, M. S. (2020). Gendered Hate Online. In *The International Encyclopedia of Gender, Media, and Communication* (K. Ross, I. Bachmann, V. Cardo, S. Moorti and M. Scarcelli)
- McMahon, S. D., Todd, N. R., Martinez, A., Coker, C., Sheu, C. F., Washburn, J. ve Shah, S. (2013). Aggressive and prosocial behavior: community violence, cognitive, and behavioral predictors among urban African American youth. *American Journal of Community Psychology*, 51(3-4), 407-421.
- Maxwell, D., Robinson, S. R., Williams, J. R. ve Keaton, C. (2020). “A short story of a lonely guy”: A qualitative thematic analysis of involuntary celibacy using Reddit. *Sexuality & Culture*.
- Meloy, J. R. (1998). The psychology of stalking. J. R. Meloy (Ed.), *The psychology of stalking: Clinical and Forensic Perspectives* (ss. 1-23) içinde. Academic Press.
- Meloy J. R. (2004). Indirect personality assessment of the violent true believer. *Journal of Personality Assessment*, 82(2), 138-146.
- Messner, M. A. (1998). The limits of “the male sex role”: An analysis of the men’s liberation and men’s rights movements’ discourse. *Gender & Society*, 12, 255-276.
- Messner, M. A. (2016). Forks in the road of men’s gender politics: Men’s rights vs feminist allies. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 5, 6-20.
- Mischel, W. (2015). A social learning view of sex differences in behavior. V. Burr (Ed.), *Gender and psychology* (ss. 108-129) içinde. Routledge/Taylor & Francis Group.
- Mishra, A. ve Mishra, D. (2008). Cyber stalking: A challenge for web security. L. Janczewski, ve A. Colarik (Ed.), *Cyber Warfare and Cyber Terrorism* (ss. 216-225) içinde. Information Science Reference.

- Muñoz-Fernández, N. ve Sánchez-Jiménez, V. (2020). Cyber-aggression and psychological aggression in adolescent couples: A short-term longitudinal study on prevalence and common and differential predictors. *Computers in Human Behavior*, 104, 106191.
- Muñoz-Rivas, M. J., Gámez-Guadix, M., Graña, J. L. ve Fernández, L. (2010). Violencia en el noviazgo y consumo de alcohol y drogas ilegales entre jóvenes españoles [Relationship between dating violence and use of alcohol and illegal drugs in Spanish adolescents and young adults]. *Adicciones*, 22, 125-134.
- Muñoz-Rivas, M. J., Graña Gómez, J. L., O’Leary, K. D. ve González Lozano, P. (2007). Aggression in adolescent dating relationships: prevalence, justification, and health consequences. *Journal of Adolescent Health*, 40, 298-304.
- Munsch, C. L. ve Willer, R. (2012). The role of gender identity threat in perceptions of date rape and sexual coercion. *Violence Against Women*, 18(10), 1125-1146.
- Nadim, M. ve Fladmoe, A. (2021). Silencing women? Gender and online harassment. *Social Science Computer Review*, 39(2), 245-258.
- Nagle, A. (2017). *Kill all normies: Online culture wars from 4chan and Tumblr to Trump and the alt-right*. John Hunt Publishing.
- Nasi, M., Oksanen, A., Keipi, T. ve Rasanen, P. (2015). Cybercrime victimization among young people: a multi-nation study. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 16(2), 203-210.
- Nayak, M. B., Byrne, C. A., Martin, M. K. ve Abraham, A. G. (2003). Attitudes toward violence against women: A cross-nation study. *Sex Roles: A Journal of Research*, 49(7-8), 333-342.
- Nottbohm, A. (2018). Situational and dispositional predictors of online misogynistic behavior (Yüksek Lisans Tezi). California State University.
- Odacı, H. ve Çelik, Ç. B. (2013). Who are problematic internet users? An investigation of the correlations between problematic internet use and shyness, loneliness, narcissism, aggression and self-perception. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2382-2387.
- O’Keefe, M. (1997). Predictors of dating violence among high school students. *Journal of Interpersonal Violence*, 12, 546-568.
- Özkan, Y., Uysal, M., Topçu, G., Danışmaz Sevin, M. ve Ertan Koçak, Y. (2018). Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği’nin Türkçe’ye uyarlamasının geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(3), 821-844.

- Papadamou, K., Zannettou, S., Blackburn, J., De Cristofaro, E., Stringhini, G. ve Sirivianos, M. (2021). "How over is it?" Understanding the Incel community on YouTube. Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction. *ACM*, 1-25.
- Patchin, J.W. ve Hinduja, S. (2016). *Bullying today: Bullet points and best practices*. Sage Publications.
- Peterson, J. K. ve Densley, J. (2017). "Cyber violence: What do we know and where do we go from here?" College of Liberal Arts All Faculty Scholarship, 5.
- Peng, Z., Klomek, A. B., Li, L., Su, X., Sillanmäki, L., Chudal, R. ve Sourander, A. (2019). Associations between Chinese adolescents subjected to traditional and cyber bullying and suicidal ideation, self-harm and suicide attempts. *BMC Psychiatry*, 19(1), 324.
- Penny, L. (2013). *Cybersexism sex, gender and power on the internet*. Bloomsbury.
- Peterson, J. ve Densley, J. (2017). Cyber violence: What do we know and where do we go from here? *Aggression and Violent Behavior*, 34, 193-200.
- Plan International. (2020). *Free to be online? Girls' and young women's experiences of online harassment*.
- Poland, B. (2016). *Haters harassment, abuse, and violence online*. Potomac Books.
- Priest, J. B. (2012). Anxiety disorders and the quality of relationships with friends, relatives, and romantic partners. *Journal of Clinical Psychology*, 69(1), 78–88.
- Pyżalski, P. ve Smith, P. (2022). Nationality and ethnicity-based (cyber)bullying: how should we tackle this phenomenon in survey studies?. *Psychology, Society & Education*, 14(3), 11-17.
- Rafail, P. ve Freitas, I.R. (2019). Grievance articulation and community reactions in the Men's Rights Movement online. *Social Media + Society*, 5.
- Regehr, K. (2022) In(cel)doctrination: How technologically facilitated misogyny moves violence off screens and on to streets. *New Media & Society* 24(1), 138-155.
- Rieger, D., Kümpel, A. S., Wich, M., Kiening, T. ve Groh, G. (2021). Assessing the extent and types of hate speech in fringe communities: a case study of alt-right communities on 8chan, 4chan, and Reddit. *Social Media + Society*, 7(4).
- Rivers N. (2017). *Postfeminism(s) and the arrival of the Fourth Wave*. Palgrave.
- Roberts, J. (2017). Women's work. *Distillations*, 3, 6-11.
- Rodríguez-Domínguez, C., Durán-Segura, M. ve Martínez-Pecino, R. (2017). Ciberagresores en el noviazgo adolescente y su relación con la violencia psicológica, el sexismo y los celos. *Health and Addictions*, 18, 17-27.

- Rozgonjuk, D., Schivinski, B., Pontes, H. M. ve Montag, C. (2023). Problematic online behaviors among gamers: The links between problematic gaming, gambling, shopping, pornography use, and social networking. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 21(1), 240-257.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 47-58.
- Santa Barbara County Sheriff's Office. "Isla Vista Mass Murder, May 23, 2014. Investigative summary," (2015). <http://files.courthousenews.com/2015/03/04Isla%20Vista%20investigation.pdf>
- Scaptura, M. N. (2019). Masculinity threat, misogyny, and the celebration of violence in white men.
- Scaptura, M. N. ve Boyle, K. M. (2019). Masculinity threat, "Incel" traits, and violent fantasies among heterosexual men in the United States. *Feminist Criminology*, 15(3), 278-298.
- Schmitz, R. M. ve Kazyak, E. (2016). Masculinities in cyberspace: An analysis of portrayals of manhood in Men's Rights Activist websites. *Social Sciences*, 5(2), 18.
- Shaikh, F. B., Rehman, M. ve Amin, A. (2020). Cyberbullying: A systematic literature review to identify the factors impelling university students towards cyberbullying. *IEEE Access*, 8, 148031-148051.
- Slotter, E. B. ve Finkel, E. J. (2011). I3 theory: Instigating, impelling, and inhibiting factors in aggression. *Human Aggression and Violence: Causes, Manifestations, and Consequences* (ss. 35-52) içinde. American Psychological Association.
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S. ve Tippett, N. (2008). Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, 49(4), 376-385.
- Smokowski, P. R. ve Kopasz, K. H. (2005). Bullying in school: An overview of types, effects, family characteristics, and intervention strategies. *Children and Schools*, 27(2), 101-109.
- Stevens, F., Nurse, J. R. C. ve Arief, B. (2020). Cyber stalking, cyber harassment, and adult mental health: A systematic review. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 24(6), 367-376.
- Stonard, K. E. 2020. Technology was designed for this: Adolescents' perceptions of the role and impact of the use of technology in cyber dating violence. *Computers in Human Behavior* 105, 106211.
- Strom, P. S. ve Strom, R. D. (2005). When Teens Turn Cyberbullies. *Education Digest: Essential Readings Condensed for Quick Review*, 71(4), 35-41.

- Suler, J. (2004). The online disinhibition effect. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(3), 321-326.
- Sun, X., Chen, L., Wang, Y. ve Li, Y. (2020). The link between childhood psychological maltreatment and cyberbullying perpetration attitudes among undergraduates: Testing the risk and protective factors. *PloS one*, 15(9), e0236792.
- Summers, A. (2012). *The misogyny factor*. Newsouth.
- Swearer, S. M. ve Hymel, S. (2015). Understanding the psychology of bullying: Moving toward a social-ecological diathesis–stress model. *American Psychologist*, 70(4), 344-353.
- Swim, J. K., Hyers, L. L., Coher, L. L. ve Ferguson, M. J. (2001). Everyday sexism: Evidence for its incidence, nature, and psychological impact from three daily diary studies. *Journal of Social Issues*, 57, 31-53.
- Tekindal, S. (2021). *Nicel, nitel, karma araştırma desenleri ve istatistik*. Nobel.
- Tietjen, R. R. ve Tirkkonen, S. K. (2023). The rage of lonely men: Loneliness and misogyny in the online movement of "Involuntary Celibates" (Incels). *Topoi*, 42, 1229-1241.
- The Broadband Commission for Digital Development. (2015). *Cyberviolence against women and girls: A world-wide wake-up call*. <https://www.broadbandcommission.org/publications/Pages/bb-and-gender-2015.aspx>
- The Guardian. (2017). *Online abuse: how different countries deal with it*. <https://www.theguardian.com/technology/2016/apr/12/online-abuse-how-harrassment-revenge-pornography-different-countries-deal-with-it>
- The World Wide Web Foundation. (2020). *The online crisis facing women and girls threatens global progress on gender equality*. <https://webfoundation.org/2020/03/the-online-crisis-facing-women-and-girls-threatens-global-progress-on-gender-equality/>
- Tibbs, J. J., Tuliao, A. ve McChargue, D. E. (2016). *Impulsivity, misogynistic attitudes and likelihood towards sexual aggression*. Nebraska Symposium on Motivation.
- Turan, S. G. ve Dilmen, N. E. (2016). Bilişim okuryazarlığı bağlamında siber şiddetin meşrulaştırılması. *Yeni Symposium*, 54(3), 25-29.
- Türk Ceza Kanunu., Kanun No: 5237. <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>
- Twyman, K., Saylor, C., Taylor, L. A. ve Comeaux, C. (2010). Comparing children and adolescents engaged in cyberbullying to matched peers. *Cyberpsychology, behavior and social networking*, 13(2), 195-199.
- Vaillancourt, T., Faris, R. ve Mishna, F. (2017). Cyberbullying in children and youth: Implications for health and clinical practice. *Canadian Journal of Psychiatry. Revue Canadienne de Psychiatrie*, 62(6), 368-373.

- Van Valkenburgh, S. P. (2019). "She thinks of him as a machine": On the entanglements of neoliberal ideology and misogynist cybercrime. *Social Media + Society*, 5(3).
- Vernberg, E., Jacobs, A. ve Hersherberger, S. (1999). Peer victimization and attitudes about violence during early adolescence. *Journal Of Clinical Child Psychology*, 28(3), 386-395.
- Vidgen, B., Margetts, H. ve Harris, A. (2019). *How much online abuse is there*. Alan Turing Institute. https://www.turing.ac.uk/sites/default/files/2019-11/online_abuse_prevalence_full_24.11.2019_-_formatted_0.pdf
- Vickery, J. R. ve Everbach T. (2018) The persistence of misogyny: From the streets, to our screens, to the White House. Vickery and Everbach (Ed.), *Mediating Misogyny: Gender, Technology, and Harassment* içinde. Palgrave McMillan.
- Vismara, M., Girone, N., Conti, D., Nicolini, G. ve Dell'Oso, B. (2022). The current status of Cyberbullying research: A short review of the literature. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 46, 101152.
- Vogels, E., ve Pew Research Center Pew Research Center. (2021). *The state of online harassment*. <https://www.pewresearch.org/internet/2021/01/13/the-state-of-online-harassment/>
- Waddell, C., Van Doorn, G., March, E. ve Grieve, R. (2020). Dominance or deceit: The role of the Dark Triad and hegemonic masculinity in emotional manipulation. *Personality and Individual Differences*, 166, Article 110160.
- Wang, W., Xie, X., Wang, X., Lei, L., Hu, Q. ve Jiang, S. (2019). Cyberbullying and depression among Chinese college students: A moderated mediation model of social anxiety and neuroticism. *Journal of affective disorders*, 256, 54-61.
- Waśniewska, M. (2020). The red pill, unicorns and white knights: Cultural symbolism and conceptual metaphor in the slang of online incel communities. *Cultural Conceptualizations in Language and Communication* (ss. 65-82) içinde. Springer, Cham.
- We Are Social. (2021). *Digital 2021: Turkey*. Erişim adresi: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-turkey?rq=turkey>
- Williams, D., Martins, N., Consalvo, M. ve Ivory, J. D. (2009). The virtual census: representations of gender, race and age in video games. *New Media & Society*, 11(5), 815-834.
- Wilson, J. (2020). "What Do incels, fascists, and terrorists have in common? Violent misogyny" Guardian. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/may/04/what-do-incels-fascists-and-terrorists-have-in-common-violent-misogyny>
- Women's Media Center. (2016). WMC Speech Project. *Online abuse 101*. <https://womensmediacenter.com/speech-project/online-abuse-101>

- Women's Media Center. (2020). *What online harassment tells us about our newsrooms: From individuals to institutions: A women's media center report*.
- World Bank Group. (2023). *Protecting women and girls from cyber harassment: A global assessment of existing laws*. Global Indicators Briefs No. 18.
- Yar, M. (2007). *Cybercrime and society*. Sage Publications.
- Yardi, S. ve Boyd, D. (2010). Dynamic debates: An analysis of group polarization over time on Twitter. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 30(5), 316-327.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık.
- Ybarra, M. L. ve Mitchell, K. J. (2004). Online aggressor/targets, aggressors, and targets: a comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(7), 1308-1316.
- Yee, N. (2008). Maps of Digital Desires: Exploring the Topography of Gender and Play in Online Games. Y. Kafai, C. Heeter, J. Denner ve J.Y. Sun (Ed.). *Beyond Barbie and Mortal Kombat: New Perspectives on Gender and Gaming*, (ss. 83-96) içinde. Boston: MIT Press.
- Yoon, Y., Lee, J. O., Cho, J., Bello, M. S., Khoddam, R., Riggs, N. R. ve Leventhal, A. M. (2019). Association of cyberbullying involvement with subsequent substance use among adolescents. *The Journal of Adolescent Health : Official Publication of the Society for Adolescent Medicine*, 65(5), 613-620.
- Yudes, C., Rey, L. ve Extremera, N. (2020). Predictive factors of cyberbullying perpetration amongst Spanish adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(11), 3967.
- Zeigler-Hill, V., Fulton, J. J. ve McLemore, C. (2011). The role of unstable self-esteem in the appraisal of romantic relationships. *Personality and Individual Differences*, 51(1), 51-56.
- Zimmerman, S., Ryan, L. ve Duriesmith, D. (2018). *Recognizing the violent extremist ideology of 'Incels'*. Women In International Security, Policy Brief.
- Zhu, C., Huang, S., Evans, R. ve Zhang, W. (2021). Cyberbullying among adolescents and children: A comprehensive review of the global situation, risk factors, and preventive measures. *Frontiers in Public Health*, 9, 634909.
- Zuckerberg, D. (2018). *Not all dead white men: Classics and misogyny in the digital age*. Harvard University Press.

8. Ekler

8.1. Gönüllü Onam Formu

Sayın katılımcı,

İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Doktora Programı öğrencisi Ecenur Temelli tarafından, Dr.Öğr.Üyesi Yusuf Tunç Demircan danışmanlığında yürütülen, “Bireylerin Kadına Yönelik Düşmanlık (Mizojini) Düzeyleri ile Problemlili Siber Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı doktora tez çalışmasına davet edilmektesiniz.

Karar vermeden önce araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını anlamanız çok önemlidir. Lütfen biraz zaman ayırın ve aşağıdaki bilgileri dikkatlice okuyun. Açık olmayan bir bölüm varsa ya da daha ayrıntılı bilgiye ihtiyaç duyuyorsanız lütfen araştırmacıyla iletişime geçin.

Bu çalışmaya katılım tamamiyle gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılmayı reddetmeniz herhangi bir cezaya ya da elde edilecek herhangi bir yararın kaybedilmesine yol açmayacaktır. Herhangi bir nedenle ya da hiçbir neden göstermeksizin cevaplamayı bırakabilirsiniz. Çalışmayı bırakmanız durumunda hiçbir olumsuz tepkiyle karşılaşmayacaksınız.

Çalışma iki aşamadan oluşacaktır. İlk aşamada sizden internet kullanım amaçlarınızı ve cinsiyet rollerine bakış açınızı incelemek için hazırlanan ölçek sorularını cevaplamanız istenecektir. İlk kısmı tamamlamak yaklaşık 20 dakika sürecektir. Anket formunda sizden hiçbir kimlik bilgisi istenmeyecek olup, çalışmanın ikinci kısmında kullanılmak üzere rumuz veya takma isim belirlemeniz istenecektir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırma kapsamında anonim bir şekilde kullanılacaktır.

Çalışmanın ikinci kısmına sadece bazı katılımcılar, paylaştıkları mail üzerinden davet edilecektir. İkinci bölümde internet kullanım amaçlarınızı ve cinsiyet rollerine bakış açınızı daha iyi anlayabilmek adına, telefon veya zoom üzerinden, yaklaşık 20 dakikalık bir görüşme gerçekleştirilecektir. Bu bölümde de isminiz gizli kalabilecek, verdiğiniz bilgiler de sadece araştırma dahilinde anonim bir şekilde kullanılacaktır.

Çalışma sonucunda güvenilir veriler elde edebilmemiz için yanıtlarınızın gerçek duygu ve düşüncelerinizi yansıtmaları önem taşımaktadır. Her türlü soru ve önerileriniz için sorumlu araştırmacıya XXX adresinden ulaşabilirsiniz.

Ankete devam ederek söz konusu araştırmaya kendi isteğinizle katılmayı kabul etmiş sayılacaksınız.

Çalışmaya katılmayı kabul ediyorum.

☐ Evet

☐ Hayır (Çalışmayı sonlandırabilirsiniz)

8.2. Kullanılan Ölçekler

8.2.1. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği - ÇDCÖ

Lütfen her bir ifade ile ne derece hemfikir olup olmadığınızı verilen ölçekteki sayılardan uygun olanı ifadenin yanındaki boşluğa yazarak belirtiniz.

1	2	3	4	5	6
Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum

- ___ 1)- Ne kadar başarılı olursa olsun bir kadının sevgisine sahip olmadıkça bir erkek gerçek anlamda bütün bir insan olamaz.
- ___ 2)- Gerçekte birçok kadın “eşitlik” arıyoruz maskesi altında işe alınmalarda kendilerinin kayırılması gibi özel muameleler arıyorlar.
- ___ 3)- Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce kurtarılmalıdır.
- ___ 4)- Birçok kadın masum söz veya davranışları cinsel ayrımcılık olarak yorumlamaktadır.
- ___ 5)- Kadınlar çok çabuk alınırlar.
- ___ 6)- Karşı cinsten biri ile romantik ilişki olmaksızın insanlar hayatta gerçekten mutlu olamazlar.
- ___ 7)- Feministler gerçekte kadınların erkeklerden daha fazla güce sahip olmalarını istemektedirler.
- ___ 8)- Birçok kadın çok az erkekte olan bir saflığa sahiptir.
- ___ 9)- Kadınlar erkekler tarafından el üstünde tutulmalı ve korunmalıdır.
- ___ 10)- Birçok kadın erkeklerin kendileri için yaptıklarına tamamen minnettar olmamaktadırlar.
- ___ 11)- Kadınlar erkekler üzerinde kontrolü sağlayarak güç kazanmak hevesindeler.
- ___ 12)- Her erkeğin hayatında hayran olduğu bir kadın olmalıdır.
- ___ 13)- Erkekler kadınsız eksiktirler.
- ___ 14)- Kadınlar işyerlerindeki problemleri abartmaktadırlar.
- ___ 15)- Bir kadın bir erkeğin bağlılığını kazandıktan sonra genellikle o erkeğe sıkı bir yular takmaya çalışır.
- ___ 16)- Adaletli bir yarışmada kadınlar erkeklere karşı kaybettikleri zaman tipik olarak kendilerinin ayrımcılığa maruz kaldıklarından yakınır.
- ___ 17)- İyi bir kadın erkeği tarafından yüceltilmelidir.
- ___ 18)- Erkeklere cinsel yönden yaklaşılabılır olduklarını gösterircesine şakalar yapıp daha sonra erkeklerin tekliflerini reddetmekten zevk alan birçok kadın vardır.
- ___ 19)- Kadınlar erkeklerden daha yüksek ahlaki duyarlılığa sahip olma eğilimindedirler.

- ___ 20)- Erkekler hayatlarındaki kadın için mali yardım sağlamak için kendi rahatlarını gönüllü olarak feda etmelidirler.
- ___ 21)- Feministler erkeklere makul olmayan istekler sunmaktadırlar.
- ___ 22)- Kadınlar erkeklerden daha ince bir kültür anlayışına ve zevkine sahiptirler.

8.2.2. Mizojini Ölçeği

M.Ö

Değerli katılımcılar;

Aşağıda kadınlar ile ilgili düşünceler bulunmaktadır. Lütfen bunları dikkatlice okuyunuz. Sizden istenen her düşünceyle ilgili görüşünüzü belirlemeniz ve görüşünüze uygun olan seçeneği işaretlemenizdir. Önemli olan kendi düşüncenizi samimi bir biçimde ifade etmenizdir. İlgi ve katkılarınız için teşekkür ederim.

1= Kesinlikle katılmıyorum 2= Katılmıyorum 3= Kararsızım 4= Katılıyorum 5= Tamamen Katılıyorum

No	Maddeler	5	4	3	2	1
1	Kadınlar, iş olanaklarını erkeklerin elinden alıyorlar.	5	4	3	2	1
2	Kadınların çalıştıkları ortamlarda geçimsizlik artar.	5	4	3	2	1
3	Kadınların yönettiği işlerden hayır gelmez.	5	4	3	2	1
4	Kadınların çalışmalarına karşıyım.	5	4	3	2	1
5	Kadınların futbol ile ilgilenmesi bana itici gelir.	5	4	3	2	1
6	Kadınlar erkekler kadar iyi araba süremezler.	5	4	3	2	1
7	Kadınlar siyasetten anlamaz.	5	4	3	2	1
8	Kadınlar karşısındakileri kandırmaya meyillidir.	5	4	3	2	1
9	Kadınlar fırsat bulunca entrika çevirirler.	5	4	3	2	1
10	Kadınlar yalan söylemeye meyillidir.	5	4	3	2	1
11	Kadın kendini erkeğine adanmalıdır.	5	4	3	2	1
12	Bazı kadınlar şiddeti hak eder.	5	4	3	2	1
13	Kadınlar erkekler üzerinde kontrol sağlayarak güç elde etmeye	5	4	3	2	1
14	Kadınlar erkeklerin namusu için en büyük tehdittir.	5	4	3	2	1
15	Kadınlara yasal hakların (Çalışma hakkı çocukların velayetlerinin anneye verilmesi vb. yasal haklar) verilmesi aile yapımızın temellerini	5	4	3	2	1
16	Kadın haklarını savunanları antipatik bulurum.	5	4	3	2	1
17	Erkekler kadınlardan daha değerlidir.	5	4	3	2	1
18	Kadınlar doğası gereği kötüdür.	5	4	3	2	1
19	Kadının en kutsal görevi anneliktir.	5	4	3	2	1
20	Kadın ve erkeğin eşit olması doğaya aykırıdır.	5	4	3	2	1

21	Kadın dediğin doğası gereği kırılıgandır.	5	4	3	2	1
22	Kadınların etrafımda olmasından rahatsız olurum.	5	4	3	2	1
23	Kadın konuşmacıları (öğretmen, sunucu vb) dinlerken gerilirim.	5	4	3	2	1
24	Kadınlar statü elde etmek için prensiplerinden kolayca vazgeçer	5	4	3	2	1
25	Kadınlar her şeyi abartmaya meyillidir.	5	4	3	2	1
26	Kadınlar erkeklerden daha bencildir.	5	4	3	2	1
27	Bir grubun lideri kadın olmamalıdır.	5	4	3	2	1
28	Kadın aciz bir varlıktır, erkek olmadan yaşamını sürdüremez	5	4	3	2	1
29	Kadınlar evlenmek için can atarlar.	5	4	3	2	1
30	Kadın kendi başının çaresine bakamaz.	5	4	3	2	1
31	Kadının tek derdi erkeğin mal varlığı ve parasıdır.	5	4	3	2	1
32	Kadın erkeği rezil de eder vezir de.	5	4	3	2	1
33	Kadının akli her şeye ermez.	5	4	3	2	1
34	Kadınlar iş yaşamında erkekler kadar profesyonel değildir.	5	4	3	2	1

8.2.3. Şiddeti Meşrulaştırma Ölçeği

Aşağıda yer alan sorular akademik bir çalışma kapsamında sorulmuş olup bilimsel çalışma hariç hiç bir yerde yayımlanmayacak ve 3. kişilerle paylaşılmayacaktır.

1: Kesinlikle katılıyorum 2: Katılıyorum 3: Ne katılıyorum ne de katılmıyorum 4: Katılmıyorum 5: Kesinlikle katılmıyorum

1. Bazı durumlarda şiddetin uygulanması gerekebilir.	1	2	3	4	5
2. Bana fiziksel şiddet uygulayana karşılığını yine şiddetle veririm.	1	2	3	4	5
3. Bazı suçlar için idam cezası uygulanabilir.	1	2	3	4	5
4. Şiddet uygulayan kişiler kanuni olarak hak ettikleri cezayı	1	2	3	4	5
5. Şiddet mağduru olan kişiler haklarını kanuni yollarla	1	2	3	4	5
6. Şiddet mağduru kadınların kendisine şiddet uygulayan kişiye	1	2	3	4	5
7. Şiddet mağduru erkeklerin kendisine şiddet uygulayan kişiye	1	2	3	4	5
8. Tecavüzden hüküm giymiş mahkumları hapisanede öldüren	1	2	3	4	5
9. Sosyal medyada değerlerimle ilgili (din, dil, mezhep vb.) yapılan	1	2	3	4	5
10. Bazen sosyal medyada kişilere hakaret edilir çünkü bunu hak	1	2	3	4	5
11. Sosyal medyada arkadaşlarımla fotoğraflarını paylaşmak için	1	2	3	4	5
12. Sosyal medyadaki tartışma gruplarında gerekli durumlarda	1	2	3	4	5
13. Sosyal medyada şiddet ile ilgili bir haber paylaşıırken, olayla ilgili kişilerin görsellerinin olmamasına dikkat ederim.	1	2	3	4	5
14. Sosyal medyada şiddet ile ilgili bir haber paylaşıırken olayla ilgili kişilerin kişisel bilgilerinin olmamasına dikkat ederim.	1	2	3	4	5
15. Sosyal medyada şiddet ile ilgili bir haber paylaşıırken haberin yargı sürecinde olup olmadığına dikkat ederim.	1	2	3	4	5
16. Sosyal medyada herhangi bir paylaşımda bulunurken incitici/	1	2	3	4	5

8.2.4. Yenilenmiş Siber Zorbalık Ölçeği

Aşağıda internet kullanırken kişilerin karşılaşabilecekleri bazı durumlar verilmiştir. Her bir durumun **son 6 ay** içerisinde ne sıklıkla başınıza geldiğini **Bana Yapıldı** bölümünde, bu davranışları ne sıklıkla yaptığınızı ise **Ben Yaptım** bölümündeki size uygun rakamı yuvarlak içine alarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi **her iki bölüm** için de cevaplamayı unutmayınız.

	Bana Yapıldı				Ben Yaptım			
Başkasının hesabını izinsiz kullanarak onu küçük düşürecek paylaşımlar yapmak								
Birini tehdit etmek								
Birine hakaret etmek								
Utandırıcı veya kırıcı mesajlar göndermek								
Sahibinin görülmesinden rahatsızlık duyacağı bir fotoğrafı veya videoyu başkalarıyla paylaşmak								
Bir sırrı sahibinin izni olmadan başkalarıyla paylaşmak								
Dedikodu yaymak								
Bir başkası adına profil açıp oymuş gibi davranmak								
Küçük düşürücü internet sitesi/ sayfası oluşturmak								

8.2.5. Sosyodemografik Form

1. Rumuzunuz? (Örneğin, deniz13)

2. Cinsiyetiniz?

☐ Kadın

☐ Erkek

☐ Diğer

3. Yaşınız?

4. Çalışma durumunuz?

☐ Çalışıyor

☐ Çalışmıyor

5. Gelir düzeyiniz?

☐ Gelir giderden az

☐ Gelir gidere eşit

☐ Gelir giderden fazla

7. Yaşamınızın büyük bölümünü geçirdiğiniz yer?

☐ Büyük şehir

☐ Şehir

☐ Kasaba/köy

8. Büyüdüğünüz aile türü?

☐ Çekirdek

☐ Geniş

☐ Dağılmış

9. Eğitim durumunuz?

☐ İlköğretim

☐ Ortaöğretim

☐ Lisans

☐ Yüksek lisans

☐ Doktora

10. Medeni durumunuz?

☐ Evli

- ☐ Bekar ilişkisi var
- ☐ Bekar ilişkisi yok

11. Genellikle romantik ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?

- ☐ Hiç romantik ilişkim olmadı
- ☐ Kısa süreli
- ☐ Uzun süreli
- ☐ Tek gecelik

12. İnterneti en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?

- ☐ Sosyal medyada gezinmek
- ☐ Paylaşım yapmak
- ☐ Film ve dizi izlemek/müzik dinlemek
- ☐ Ödev yapmak/derslere katılmak
- ☐ İş
- ☐ Oyun oynamak
- ☐ Haberleri/gündemi takip etmek
- ☐ Diğer _____

13. Aşağıdaki platformlardan hangilerinde aktif olarak paylaşım yapıyorsunuz?

- ☐ Facebook
- ☐ Instagram
- ☐ Twitter
- ☐ Ekşi sözlük
- ☐ Reddit
- ☐ 4chan
- ☐ İnci sözlük
- ☐ Türk resim forumları (tahta. se, kereste. moe gibi)
- ☐ Diğer _____

14. İnternet ortamında aşağıdaki davranışlardan birine veya daha fazlasına maruz kaldınız mı? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

- ☐ Stalking
- ☐ Taciz
- ☐ Tehdit
- ☐ Nefret söylemi
- ☐ Profilinizin kopyalanması

- ☐ Fotoğraflarınızın izniniz olmadan paylaşılması
- ☐ Yazışmalarınızın izniniz olmadan paylaşılması
- ☐ Hakaret
- ☐ Küfür
- ☐ Hiçbirine maruz kalmadım
- ☐ Diğer _____

15. İnternette bir suçun mağduru olduğunuzu düşündüğünüzde atmanız gereken hukuki adımlar hakkında bilginiz var mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

16. Hiç herhangi bir platformdan admin veya kullanıcılar tarafından engellendiniz mi?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Bilmiyorum

17. Kendinizi aşağıdaki gruplar veya benzerlerinden birine ait hissediyor musunuz?

- ☐ İncel
- ☐ Pick Up Artists (Tavlama Ustaları)
- ☐ MGTOV (Kendi Yollarına Giden Erkekler)
- ☐ Men's Rights Activists (Erkek Hakları Aktivistleri)
- ☐ Terimleri daha önce duymadım
- ☐ Hayır
- ☐ Diğer _____

18. Hiç yaşamınıza son vermeyi düşündünüz mü?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Paylaşmak istemiyorum